ADALET
DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞINCA HER AY ÇIKARILIR

Yıl : 39 | Ekim : 1948 | Sayı : 10

İÇİNDEKİLER

İNCELEMELER — Sahife

ÂMİL ARTUS Modern Usul Hukukunun Prensipleri 1199—1102

Prof. Dr FARUK EREM Şikâyetten Vaz Geçme ..... 1103—1128

NURİ ÜLGENALP Yabancıların Mirasçılığı ..... 1129—1138

HAMDİ ÖNER Matbuat suçları üzerinde bir tetkik..... 1139—1162

BİBLİYOGRAFYA ..... 1163—1169

YARGITAY HUKUK KARARLARI ..... 1170—1180

YARGITAY CEZA KARARLARI ..... 1181—1194

319

320

MODERN USUL HUKUKUNUN PRENSİPLERİ

Yazan : Dr. Âmil ARTUS

Medenî Kanun, fertlerin hak ve vecibelerini tesbit eder. Hukukta Yargılama Usulü Kanunu (1) ise tanınmıyan, anlaşmazlık konusu olan bir hakkın nasıl isteneceğini, dava denilen uzlaşmazlığın nasıl tahkik olunacağını, ne suretle karara bağlanacağını, kısaca hakkı aramağa ve bulmağa yarıyan şekilleri ve yolları gösterir. Yargılma usulü, medenî hukukun zarurî bir mütemmimidir, medenî hukuka kuvvet ve hayat verir. Hukukta Yargılama Usulünün hedefi hakka vusuldür. O halde bu gayeye en iyi bir şekilde vasıl olmak için kanunun en mükemmel kaideleri ihtiva etmesi, yani hakka vusul için takip edilecek yolun çok sade, çok kısa, çok emniyetli olması gerektir. Fakat emniyet ve sür'at unsurlarının birbirlerile en geniş ölçüde birleşmeleri imkânsızdır. Filhakika Usul Kanununda emniyetin arttırılması için icabeden tedbirler alındıkça sür'atten fedakârlık yapılması iktiza eder. Buna mukabil sür'atin artırılması için gereken hükümler kondukça emniyet unsuru azalabilir. Eğer Usul Kanununa, hakkını isteyen davacı yönünden bakılırsa Yargılama Usulünün lüzumundan fazla kısa ve sade olması lâzımdır. Çünkü her formalite, her mühlet davacıyı sıkar. Eğer vaziyet dava edilen bakımından mütalâa edilirse emniyet arzusu sür'at ve sadeliğe takaddüm eder. Görülüyor ki davanın tarafları arasında büyük bir menfaat ihtilâfı vardır. Tarafların bu zıt menfaatlerinin gerektirdiği şeyleri birbirile uzlaştırmak iyi bir usul kanunun başlıca vazifesidir. Zamanımızda, usul hukuku sahasında, tebellür eden fikirlere göre, modern bir usul kanunun haiz olması icabeden vasıflar şöylece hülâsa edilebilir :

1 — Formalitelerin mümkün olduğu kadar az olması icabeder,

2 — Yargıcın davanın sevk ve idaresinde faal bir rol oynaması gerektir,

3 — Yargıç resen tahkik yetkisini haiz olmalıdır,

4 — Yargıcın takdir salâhiyetini bağlıyan kanunî delil sisteminin tahdit olunması ve delillerin yargıç tarafından serbestçe takdiri prensibinin kabulü lâzımdır,

---

(1) Bu tabir Adalet Bakanlığınca tanzi mettirilerek halen Büyük Millet Meclisinin Adalet Komisyonunda tetkik edilmekte olan Yeni Usul Kanunu tasarısında «Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu» yerine istimal edilmiştir.

5 — Esas itibarile yazılı yargılama usulünün kabulü icabeder,

6 — Dava çerçevesinin değişmezliği prensibinin kaide olarak kabulü gerektir.

Kısaca bunları anlatalım :

1 — Formalitelerin mümkün olduğu kadar az olması prensibi :

Usul hukuku sahasında (formalite hakka galebe çalar) diye eski bir söz vardır. Bundan maksat esasta haklı olan tarafın hakkını istemek için ifa etmeğe mecbur olduğu formaliteleri yerine getirememesi yüzünden hakkını kaybedebileceğini ifade etmektir. Bu suretle binnetice esasta haksız olan taraf hak kazanmış olacaktır. Bunun da adalete ne kadar aykırı olduğu ve gayesi hakka vusulden ibaret olan usul hukukunun hedefine ne kadar yabancı olduğu aşikârdır. Bugün artık bu telâkki terkedilmiş ve formaliteler mutlak zaruretlerle tahdit olunmuştur. Mamafih nasıl medenî hukuk sahasında katiyete ulaşılamadığı zaman ihtimallerle, karinelerle iktifa etmek, bazı hakların istimali için muayyen müddetler kabul etmek ve zamanaşımına yer vermek zarureti hissediliyorsa aynı sebeplerle usul hukuku sahasında da şu veya bu şeklin ifa ve ademi ifasına veya bazı karinelere yahut şu veya bu mühletin bitmesine bazı hukukî neticeler atfetmek zarureti vardır. Bugünkü telâkkilere göre haklı ve meşru bir sebep olmaksızın kanuna hiçbir formalite, hiçbir mühlet ithal edilmemelidir. Diğer bir tabirle kanunda bir formalite veya bir mühlet kabul edilmiş ise ancak taraflar veya taraflardan biri için açık bir zaruret yahut fayda mülâhaza edilmiş olmalıdır. Bu bakımdan taraflar arasındaki menfaat ihtilâflarının en iyi bir şekilde uzlaştırılması lâzımdır. Bir formalitenin kabulünde taraflardan birinin büyük bir menfaatı olup da buna mukabil diğer tarafın bu formailteden hissedeceği sıkıntı mahdut ise o formalitenin kabulü icabeder. Bu suretle bazan emniyetin sür'ate, bazan da sür'atin emniyete tercih edilmesi mümkündür.

2 — Yargıcın davanın sevk ve idaresinde faal bir rol oynaması prensibi : Bu telâkki yenidir. Eski telâkkiye göre taraflar davada tasarruf serbestisine sahiptirler. Davayı taraflar harekete geçirir, mecrasını onlar tâyin eder. Bu suretle dava tarafların oyuncağı gibidir. Halbuki 20 nci yüz yılın başlarında tarafların serbest tasarrufu altına konulmuş olan sahalarda da yargıcın müdahalesine doğru bir temayül belirdi. Bu temayülün dayandığı esasa göre bir anlaşmazlık fertlerin hususî muhitlerini aşarak mahkemeye intikal etmekle âmme menfaatı sahasına girmiş olduğundan bu anlaşmazlığın biran evvel halledilmesinde cemiyetin büyük menfaatleri vardır. Binaenaleyh tarafların adalete zıt menfaatler uğruna adaleti alet etmelerine müsaade ve davayı istedikleri şekilde uzatmalarına karşı

322

yargıcın hareketsiz kalmasına müsamaha olunamaz. Bu sebeple davanın seyrinde yargıcın nazım rolü olmalıdır. Bu telâkki asrımızda Devletin birçok sahalarda üzerine almağa mecbur olduğu müdahaleci ve nazım rol ile de mütenazırdır. Bu itibarla Hukuk Usulünün ana kaidesi olan yargıcın tarafların iddia ve müdafaalarile bağlı olması prensibi muhafaza olunmakla beraber onun sual sorma yetkisini kullanarak davaya müdahale eylemek salâhiyeti ehemmiyetli surette genişletilmekte, bundan başka birçok hükümlerle yargıca takdir hakkı verilmek suretile ihtiyaçlara ve şartlara göre davada nazım bir rol oynaması imkânı sağlanmaktadır.

3 — Yargıcın resen tahkik yetkisini haiz olması prensibi : Bu prensip modern usul hukukunun en mühim esaslarından biridir. Bu kaideye göre yargıç yalnız tarafların gösterdikleri delilleri tetkik ile iktifa etmeğe mecbur değildir. Bizzat kendisi de davada istinat olunan vakıaların aydınlatılması için taraflardan delil istemek yetkisini haizdir. Hattâ tahkikat sırasında ıttıla kesbettiği ve resen nazara almakla mükellef olduğu vakıaların tahkiki için de delil isteyebilir. Bu prensibin bilhassa hacir, velâyet, veraset, babalık, boşanma, ayrılık davalarında en geniş ölçüde tatbik edildiği göze çarpmaktadır. Diğer davalarda da yargıcın yeni delil istemek salâhiyeti ve mahkemeye arzedilmemiş olsa bile başka delillerin mevcudiyetine ıttıla kesbettiği takdirde onları celbetmek yetkisi kabul edilmektedir.

4 — Yargıcın takdir salâhiyetini bağlıyan kanunî delil sisteminin tahdit olunması ve yargıcın delilleri serbestçe takdiri prensibinin kabulü : Malûm olduğu üzere, son zamanlara kadar usul kanunlarında kanunî delil prensibine geniş ölçüde yer verilmişti. Kanunî delil demek bazı delillerin isbat kuvvetinin kanunla tâyin edilmiş bulunması demektir. Bu deliller karşısında yargıç takdir hakkını haiz değildir, kendisine kanaat gelmediğinden bahsedemez. Halbuki birçok ahvalde bu delillerin müretep ve uydurma oldukları aşikâr bulunduğu halde yargıç, ispat edilmek istenen vakıayı vicdanî kanaatı hilâfına sabit saymak zorunda kalır. Usulden maksat hakka vusul olduğuna göre kanunî delil sisteminin geniş ölçüde tatbiki yüzünden birçok hallerde bu maksattan inhiraf edilmek zarureti hasıl olur. Bu sebeple en yeni usul kanunlarında yargıcı bağlıyan bu kanunî delil sisteminin tahdit olunduğu ve delillerin takdiri hususunda yargıca geniş ölçüde serbesti verildiği görülmektedir. Artık muayyen vakıaların ancak yeminle veya noter senedile yahut muayyen adette tanıkla ispat edilmesi gerektiği yolundaki usul hükümleri terkedilmekte, ancak mahdut hallerde kanunî delil usulüne yer verilmektedir. Ezcümle yeni İsviçre Federal Usul Kanunu projesinde yemin kanunî bir delil olmaktan çıkarılmıştır.

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

323

5 — Esas itibarile yazılı yargılama usulünün kabulü : Bu usule göre dava dilekçe ile açılır. Bu dilekçe talebin hududunu tâyin eder. Dava edilen buna karşı cevabını yazılı olarak verir. Bu da müdafaanın hudutlarını tâyin eder. Bu suretle dava çerçevesi çizilmiş olur. Eğer taraflar lüzum görürlerse ikinci defa iddia ve müdafaalarını tafsil ederek cevaba cevap lâyıhası verebilirler. Diğer bütün usulî muameleler yazılı olarak yapılır veya zapta geçirilir. Bununla beraber delillerin tetkik ve münakaşası şifahîdir.

6 — Dava çerçevesinin değişmezliği prensibinin kabulü : Dava dilekçesi ve cevap lâyıhasile taayyün eden dava hudutlarını kaideten taraflardan biri diğerinin muvafakatı dışında değiştiremez. Kanunun kabul ettiği istisnaî haller mahfuzdur. Bu prensip bütün modern usul kanunlarının temel taşlarından birini teşkil eder.

Her iki tarafa üzerinde yürüyecekleri istikameti bildirmek ve iddia ve müdafaalarını sağlamak için bu prensibin titizce tatbiki zarurîdir. Davaların sade, kısa ve emin usullerle tahkiki için de buna ihtiyaç vardır. Filhakika mütemadiyen hudutları değişen iddia ve müdafaa ile davanın tahkiki senelerce sürebileceği ve boş yere zaman kaybedileceği izahtan varestedir.

324

ŞİKÂYETTEN VAZGEÇME

Yazan : **Prof. Dr. Faruk EREM**

Plân :

I. Vazgeçmenin mahiyeti, (A. vazgeçmenin aleyhinde olanlar, B. Vazgeçmenin lehinde olanlar, C. Vazgeçmenin teknik yapısı : a. Vazgeçmenin mümkün olduğu suçlar, b. Vazgeçmenin maddi ceza hukukuna aidiyeti)

II. Vazgeçme teklifi : (A. Vazgeçmeğe hakkı olanlar, B. vazgeçme ehliyeti C. vazgeçme teklifinin şartsızlığı Ç. Teklifin ne zamana kadar olabileceği)

III. Vazgeçme teklifinin kabulü : (A. Vazgeçmeği kabule hakkı olanlar B. Kabul ehliyeti, C. Kabul karinesi, Ç. Kabulün şartsızlığı, D. Redden sonra kabul)

IV. Vazgeçme zamanı

V. Vazgeçme üzerine verilecek karar

VI. Vazgeçmenin tesirleri.

I. VAZGEÇMENİN MAHİYETİ : Şikâyetten vazgeçme müessesesi, takibi resen veya şikâyete bağlı olmak üzere suçların ikiye taksimi konusunu tamamlar. Doktrinde «vazgeçme hakkı» oldukça ihtilâflıdır. TCK. açık bir hükümle, bu hakkı suçdan zarar gören şikâyetciye tanımış bulunmaktadır (*). «Takibat yapılabilmesi dava veya şikâyete bağlı suçlarda suçdan zarar gören kimsenin vazgeçmesi hukuku âmme davasını düşürür. Ancak kanunda hilâfı yazılı olmadıkça cezanın infazına mâni olmaz» (TCK. 99). Bu hükümden anlaşılacağı veçhile kanunun şikâyet edilmedikçe takibine müsaade etmediği suçlarda, şikâyetten sonra bun-

(*) BİBLİYOGRAFYA : BATTAGLINI (G,), İL diritto di querela secondo la nuova legislazione, Bologna, 1939. - (FERRI (E.), Sociologia criminale, C. II, bası 5, Torino 1930. - Aynı müellif, Principli di diritto criminale, Torino 1928. - FLORIAN (E.), Trattato di diritto penale, C. I. -GAROFALO(Criminologia, bası 2, Torino 1891. -HIPPEL, Manuale di diritto panale (Lehrbuch, Des Strafrechts), Tercüme : Vozzi (R.), Napoli 1936. -LISZT, Traitê de droit pênal Allemand, C. I, Paris 1911. -LONGO (M.), Trattato di codice penale İtaliano, C. I, Trani 1894. -LUCCHINI (L.), II codice penale İtaliano e codice di procedura panale, Torino 1897. -MAJNO (L.), Commento al codice penale İtaliano, C. I, bası 3, Torino 1922. -MANZINI (V.), Trattato di diritto penale İtaliano, C. III, Torino 1934. -Aynı müellif Tratato di diritto penale İtaliano, C. III, Torino 1926. -MASUCCI (L.), il cedice penale İtaliano, C. 2, Napoli 1901. -Aynı müellif, Gli effetti giuridici del reato (Enciclopedia del diritto penale İtaliano), C. III, Milano. 1906. -MECACCI (F.), Trattato di diritto penale, C. II, Torino 1902. -SUMAN (G.), II codice penale İtaliano, Torino 1892. -TANER, Ceza Muhakemeleri Usulü, İstanbul, 1945. -TUZZI (P.), Corso di diritto penale, seconde il vigente codice d'italia, bası 3, C. Napoli.

dan vazgeçilmesi, «kamu davasını düşüren sebeb»lerden biridir. Şikâyetten vazgeçilmesi ancak kanunun tâyin ettiği istisnai hallerde «cezayı düşüren sebeb»lerdendir.

A. VAZGEÇMENİN ALEYHİNDE OLANLAR : Bazı suçlar hakkında, suçdan zarar gören şikâyet etmedikçe kamu davasının açılamaması, yani «resen takibi müstelzim suçlar» yanında bir de «takibi şikâyetname verilmesine bağlı suçlar» ihdası fikrine taraftar olmayanların, şikâyetten vazgeçme müessesesine de taraftar olamayacakları tabiidir. Çünkü suçdan zarar görene, şikâyetname vermemek suretile kamu davasının açılmasına mâni olmak hakkı tanınmazsa, verilmiş şikâyeti geri almak hakkını da tanımağa imkân yoktur.

Bazı suçların takibinin şikâyete bağlı tutulması fikrini kabul eden müelliflerin de hepsi, vazgeçme hakkına taraftar değildirler. Ezcümle Fransız doktrini (1) takibi şikâyete bağlı suçlar mefhumunu kabul etmesine rağmen, vazgeçme müessesesine yer vermemiştir. Suçdan zarar gören şikâyet etmemek suretile, suçluyu affedebilir, fakat kamu davası açıldıktan sonra geç kalmış bir affa hakkı yokdur. Suçdan zarar görenin keyfi takdiri, açılmış kamu davasına tesir etmemelidir.

Vazgeçmeğe muhalif olanların başında bilhassa pozitivistler gelir. Pozitivistlere göre (2) vazgeçme, Ceza Hukukunun «Şahsi İntikam» ve «Kısas»a istinat ettiği devirden arta kalmış bir müessesedir. Bu sebeple vazgeçme devrini çoktan doldurmuş bir sisteme taallûk eden ve ceza hukukunun modern çağda iktisap ettiği sosyal ve genel faydaya taallûk eden görevi ile uzlaşamaz. Muasır ceza doktrini suçdan zarar gören vatandaşların ceza davasını harekete getirmek ve kamu davasına katılmak suretile, onun muvaffakiyetle neticelenmesine hizmet etmesini ister. Fakat bu, ona ceza davasının sahibi olmak, onda tasarruf etmek hakkını vermez.

Bazı suçların ancak şikâyet üzerine takip edilebileceği prensip olarak kabul edilse bile bu prensipten «vazgeçme hakkı» nı istihraç etmek zarureti mevcut değildir. Şikâyet üzerine açılmış olsa bile, dava «Kamu Davası»dır. Bu sebeple kamu menfaatı için ikame edilmiştir. Savcının bile, yargıç kararı olmadıkça, kendiliğinden durduramayacağı bu davayı durdurmak hakkı-yani olağanüstü ve istisnai bir hak-ferde tanınılamaz, bu adaletin, fert iradesine terkedilmesinden başka bir şey değildir.

Vazgeçme hakkı kabul edilmezse bazı suçların takibinin şikâyete bağlı tutulması müessesesi daha ciddi bir hale gelir. Çünkü şikâyete hak-

(1) Bilhassa bk. Hêlie, C. I, § 143.
(2) Bk. Florian s. 414, Garofalo s. 387, Ferri (Principii...) § 44.

326

kı olan kişi, haksız ve yersiz dava açacak olursa, ileride vazgeçmek ümidi de olmadığından daha temkinli hareket edecektir. Diğer taraftan suçlunun, zarar görenin harekete geçmemesiyle cezadan kurtulmak ümidine, ikinci bir ümit, vazgeçmeden dolayı davanın düşmesi suretile cezasız kalmak ümidi, eklenmemiş olur. Çünkü vazgeçmeyi elde etmek - hele uzunca sürmüş davalar da - pekte güç değildir.

Vazgeçme müessesesi, bir çeşit «kara pazar» husulüne sebeb olur. Vazgeçme hakının satılması her zaman suçluya acımış olmak pahası na değildir. Bu pazar yalnız umumi adaba karşı işlenen suçlar hakkında değil - şüphesiz bunlar hakkında en yüksek haddine varır - ehemmiyetsiz sövme, hafif müessir fiil hakkında da husule gelir. Bir alacaklının ağzından kaçmış sertçe bir söz yüzünden ustalıkla verilmiş bir şikâyetnameyi geri almak için anlaşma oldukça kârlı bir «iş»dir. Fakat böyle bir ticaret yalnız adaleti inciltmekle kalmaz. Bu çeşit bir «af»ı terzil edici bir fiyata satın alanı da alçaltır.

Vazgeçme Modern Ceza Hukuku esaslarına her bakımdan aykırıdır. Vazgeçme «af»a müncer olur. Bu çeşit bir af ise ancak yargıca tanınmış olabilir. Eğer Ceza Hukukunda vazgeçme müessesine ihtiyaç duyuluyorsa bu ihtiyaç kullanılması yargıcın takdirine bırakılmış bir af müessesesi (Kazai Af : Pardono Giudiziale) ile karşılanabilir (3).

B. VAZGEÇMENİN LEHİNDE OLANLAR : Doktrinde büyük bir ekseriyet vazgeçme müessesesi lehindedir. Bu müelliflere göre (4) takibi şikâyete bağlı suçlar diye bir grup suç tefrik edildikten sonra, bunun tabii neticesi vazgeçme hakkının kabulüdür. Suçtan zarar gören kimse şikâyet etmemek suretiyle kamu davasının açılmasına mâni olmak hakkına sahip ise şikâyeti üzerine açılmış davayı da durdurmak hakkıdır.

Diğer taraftan, bazı suçların takibinin şikâyete bağlanmasını gerektiren düşünceler vazgeçmeyi de haklı gösterir. Eğer takibi şikâyete bağlı suç mefhumunun hukuki bir esası mevcut ise, bu esas vazgeçme müessesesi için de varittir. Bu sebeple Fransız kanun vazıının bu esası takibi şikâyete bağlı suçlar hakkında kabul, vazgeçme hakkında reddetmesi tenakuz teşkil eder (5). Kaldı ki, bir hidet anında, kâfi derecede düşünmeksizin şikâyet edilmiş ise, vazgeçme imkânını tanımak, suçdan zarar görenin hakiki iradesine muhalif hareket etmek olur.

Eğer vazgeçme müessesesinde mahzurların mevcut olduğu iddia edi-

(3) Bk. Ferri projesi m. 82.
(4) Masucci n. 220, Majno n. 506, Suman m. 88; Longo s. 415, Tuozzi s. 496.
(5) Masucci (enciclopedia...), § 58, s. 219.

327

lirse bu mahzurları teknik imkânlarla önlemekte mümkündür. Vazgeçmenin muayyen bir zamana kadar yapılabilmesi, vazgeçmenin diğer tarafça reddedilmemiş olması v.s. gibi hükümlerle bu mahzurlar kolaylıkla önlenebilir.

İyi bir ceza siyaseti temkinli hareketi icabettirir. İhtiyatlılık, gürültü, sıkandal yerine süküt ve unutmayı tercih etmek, anlaşmazlığı lüzumundan fazla büyütmemek, bir çok hallerde ceza vermekten daha iyi netice verebilir. Bunu da en iyi takdir edebilecek durumda olan kişi, suçdan zarar görendir. O halde şikâyetten sonra dahi, suçdan zarar gören bu takdirini kullanabilmelidir.

C. VAZGEÇMENİN TEKNİK YAPISI : Vazgeçme şikâyetçiye tanınmış bir «yetki»dir. Suçun işlenmesiyle, Devletin cezalandırmak hakkı, müşahhas halde, doğar. Şikâyet, kendisinden evvel mevcut olan bu hakkın kullanılmasına engeli de ortadan kaldırır.

Suçdan zarar görenin Devlete karşı dermeyan edebileceği şikâyet «yetki»si bir «Sübjektif Kamu Hakkı» (ferdin, Devletten kendi menfaatına bir şey yapmasını isteyebilmek hakkı)dır. Vazgeçmeye gelince, bu da şikâyet yetkisi gibi diğer bir «Sübjektif Kamu Hakkı» teşkil eder.

Vazgeçme yetkisinde «Şübjektif Kamu Hakları»nın üç vasfına da rastlanır : aa. Fert ve Kamu Menfaatının birlikte bulunuşu : Ferdin menfaatı yanında bir kamu menfaatı mevcut olmadıkça «Sübjektif Kamu Hakkı» tasavvur olunamaz. Vazgeçmenin yegâne gayesinin Devletin bir organının hareketsiz kalmasını temin etmekten ibaret olduğu sanılmamalıdır. Topluluğun da bunda menfaatı olduğu için, vazgeçme müessesesi kabul edilmiştir. Esasen vazgeçme müessesesinin umumi faydayı da sağladığı kabul edilmedikçe, izahına imkân yoktur. bb. Ferdin hakkına, Devletin bir ödevinin tekabül etmesi. Vazgeçme hakkını tanımakla Devlet, ceza takibinden imtina etmek mecburiyetini yüklenmiştir. cc. Hukuki ehliyetin genişlemesi : Vazgeçme yetkisi Devlet muvacehesinde ferdin hukuk ehliyetinin genişlemesi demektir. Devlet ferdin iradesine uygun hareket etmek zorundadır. Şikâyet hakkı bahis mevzuu olunca Devletin mecburiyeti «icabi» (dava açmak) dir, vazgeçme hakkında ise bu mecburiyet «selbi» (ceza takibatından imtina etmek)dir. Fakat her iki halde de bir «Hizmet» ifa edilmiştir (6).

«İki taraflı», «adli bir muamele» olan vazgeçmenin mevzuu şikâyettir (7). Bu muamelenin netice tevlit edebilmesi «iki taraflı» olması ile

(6) Battalglini n. 99.
(7) Karşılaştırınız Manzini n. 726.

328

mümkündür. Çünkü vazgeçmenin aynı derecede lüzumlu iki unsuru mevcuttur : Vazgeçme teklifi ve bu teklifin kabulü. Bu iki unsurdan yalnız biri vazgeçmenin tekemmülüne yetmez. Şikâyetçinin vazgeçme iradesiyle, sanığın kabul iradesi birleşmedikçe vazgeçme kanunun ona tanıdığı neticeleri husule getiremez.

Vazgeçmenin mevzuu «şikâyet»dir. Bu sebeple şikâyete hakkı olan, bu hakkını kullanmamış ise, vazgeçme hakkı da doğmamış olur. Vazgeçmenin mevzuu «şikâyet»den öteye gitmez, bu sebeple kamu davasının düşmesi, vazgeçmenin doğrudan doğruya neticesi değil, vazgeçmenin husulünü, yani ceza davası için zaruri unsurlardan birinin (şikâyetin) eksildiğini beyan eden adli kararın neticesidir. Şikâyetçi, vazgeçmekle, davanın açılmasına ve görülmesine muvafakatını geri almıştır. Bu suretle vazgeçme, kamu davasının açılması ve görülmesine engel olan manii avdet ettirmiş olur.

Vazgeçmenin teknik yapısı hakkında bu açıklamadan şu neticelere kolaylıkla varmak mümkündür :

a) Vazgeçmenin mümkün olduğu suçlar : Vazgeçmenin mevzuu «şikâyet» olduğuna göre, ancak takibi şikâyete bağlı suçlarda vazgeçme mümkün olabilir. Fakat bu hususta iki sistemin mevcut olduğu görülmektedir :

aa. Takibi şikâyete bağlı bütün suçlarda vazgeçmeye yer vermek doğru değildir. Takibi şikâyete bağlı suçlardan hangilerinde vazgeçmenin mümkün olduğunu kanun tasrih etmelidir. Çünkü şikâyete hakkı olan kimse şikâyetten evvel her ihtimali düşünmeli ve uzunca bir teemmülden sonra olgunlaşmış bir kararla hareket etmelidir. Vazgeçme hakkının umumi olarak kabulü şikâyet hakkının düşünmeden binnetice kötü kullanılmasına müncer olur.

Alman Ceza Kanunu takibi şikâyete bağlı bütün suçlarda vazgeçmeyi kabul etmişti. Fakat 1867 Kanunu yukarıdaki gerekçe ile 64 üncü paragrafı değiştirdi ve şikâyetin ancak kanunda gösterilen hallerde geri alınabileceği kabul edildi. Bununla beraber bu değişikliğin isabetsiz olduğunu ileri süren Alman müellifleri de mevcuttur (8).

bb. Takibi şikâyete bağlı bütün suçlarda vazgeçme mümkün olabilmelidir. Kanun vazıı bir suçun takibini şikâyete bağlı tutmak husu-

(8) Code pênal de l'empire d'Allemagne (Traduction Française), bası 2 § 64, karşılaştırınız s. 45 (*) işaretli nottaki eski metin; bk. Battaglini s. 159, not 3; Von Bar, III, § 152 (Battaglini den naklen s. 159, not 3); Liszt, C. I, § 45, n. 4, s. 293, not 13.

sunda takdirini kullandıktan sonra bunun tabii neticesi olan vazgeçme hakkını da tanımalıdır. Eğer Kamu menfaatını fazlaca ilgilendiren bir suç bahis mevzuu ise onun takibini şikâyet bağlamamak lâzımdır. Böyle bir suç bahis mevzuu ise onun takibini şikâyete bağlamamak lâzımdır. Böyle bir suç bahis mevzuu değilse vazgeçmeyi kabul etmemek tenakuz teşkil eder. Çünkü sadece şikâyetname verilmiş olması bir fiili, daha önemli suçlar grubuna inkilâp ettirmez.

Diğer taraftan Von Bar (9) vazgeçme müessesesinde, suçdan mütevellit zararın tazminini kolaylaştıran bir vasıf görmektedir. Cezanın zararları tazmin hususunda suçluyu aciz haline sokacağı, kazanma imkânından mahrum kılacağı hallerde vazgeçme zararların tazminini kolaylaştıran bir vasıtadır. Bu sebeple takibi şikâyete bağlı bütün suçlarda bu imkânı tanımak muvafık olur.

TCK. ikinci sistemi kabul etmiştir. 99 uncu madde hükmüne göre takibat yapılabilmesi şikâyete bağlı bütün suçlarda vazgeçme mümkündür. Kanunumuz takibi şikâyete bağlı bütün suçlarda vazgeçmenin mümkün olduğunu «Umumi Hüküm» olarak kabul ettikten sonra, hususi kısımda bunu tekrar etmesi (10) zaittir ve sistematik yorumu güçleştirir.

TCK. nun vazgeçmeyi takibi şikâyete bağlı bütün suçlarda kabul eden hükmü uygulanırken hâdiseyi müşahhas olarak ele almak lâzımdır. Bu sebeple bir suçun takibinin şikâyete bağlı olup olmadığını tâyinde, yalnız fiili suç sayan hükmünü nazara almak kâfi değildir. Ezcümle «Hırsızlığın» resen takip edilen suçlardan olmasına rağmen bazı hallerde (TC.K. 524, f. 2) takibi şikâyete bağlıdır. Böyle hallerde, umumiyetle resen takibi müstezlim bu suç hakkında da — müşahhas hadisede takibi şikâyete bağlı olduğundan — vazgeçme kabul edilmelidir. Ayni düşünce, Türk ülkesinde işlenmiş olsa idi, resen takibi istilzam etmesi gerekecek olan suçlardan bazılarının sadece yabancı ülkede işlenmiş olmaları, onları takibi şikâyete bağlı suçlar haline getirir (TCK. 5, f. 2; TCK. 6, f. 2). Hâdisenin müşahhas şeklinin nazara alınması gerektiğine dair olan bu düşünce «Suç Vasfının Değişmesi» hali içinde varittir. Diğer taraftan «İddianame»deki vasıf her zaman esas tutulamaz. Bu sebeple «iddianamede 494 üncü madde ile kovuşturma istense dahi fiil 491 inci maddeye temas ediyorsa şikâyetten vazgeçmenin tesiri olamaz» (11).

b) Vazgeçmenin maddi ceza hukukuna ait olması : Takibi şikâyete bağlı suçlarda «Şikâyet»in usul hukukuna mı, yoksa maddi ceza huku-

(9) III, § 152 (Battaglini den naklen s. 160).
(10) Bk. TCK. 490.
(11) 2 CD. 19.6.946, 5494-5664, Köseoğlu, m. 99.

330

kuna mı ait olması lâzım geldiği hususundaki doktrin tartışmasının vazgeçme hakkında da varit olacağı aşikârdır.

Zannımıza göre «vazgeçme»nin «Şekil»ine ait tartışmaların usul hukukuna taallûk etmesi gerekirse de «vazgeçme» asıl muhtevası bakımından maddi ceza hukukuna giren bir konudur (12). Vazgeçme, takibi şikâyete bağlı bütün suçlar da, hususi ve umumi şartlara tekaddüm eden bir önşart (= şikâyet edilmiş olması) ortadan kaldırması sebebiyle fiili suç olmaktan çıkaran bir sebebtir. Fiilin suçluluğunu ortadan kaldıran sebepler ise maddi ceza hukukuna taallûk eder.

TCK. ve CMUK. vazgeçme hakkında hususi bir «şekil» kabul etmemişlerdir. Bu sebeple — zannımıza göre — takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyette bulunulmak için Usul Kanununun kabul ettiği şikâyet şekline ait hükümler (13) vazgeçme hakkında da tatbik olunmalıdır. Bu sebeple şikâyet şekillerinden birine uymayan bir vazgeçme tarafların iradelerine sarahaten uygun olsa bile muteber sayılamaz.

II. VAZGEÇME TEKLİFİ : Vazgeçmenin unsurlarından biri olan «vazgeçme teklifi»nin muteber olabilmesi için bu teklifin, vazgeçme «Hak» ve «Ehliyet» ine sahip bir kişi tarafından, «Şartsız» olarak yapılmış olması lâzımdır.

A. VAZGEÇMEĞE HAKKI OLANLAR : Suçdan zarar gören ve şikâyet etmiş bulunan kişilerin vazgeçmek haklarıdır. Her ne kadar kanun (14) kısaca «suçtan zarar görenin vazgeçmesi»nden bahsediyorsa da, vazgeçmenin mevzuu şikâyet olduğuna göre (bk. C.) ancak şikâyet hakkını kullanmış olanın vazgeçme hakkı mevcut olabilir (15). Bu sebeple şikâyete hakkı olan ve bu hakkını kullanmış bulunan suçdan zarar görmüş kişiler ve ancak bunlar, vazgeçebilirler (16). Şikâyet hakkı esasen mevcut olmayan (takibi şikâyete bağlı suçun duruşmada resen takibi müstelzim suça inkilâbı gibi) veya şikâyet hakkını kaybetmiş bulunan (mehlin kaçırılmış olması, TCK. 108) kişilerin vazgeçme hakkı da yoktur.

Vazgeçme hakkı vekil vasıtası ile de kullanılabilir, fakat bunun için

(12) Aynı mahiyette Bataglini n. 96.

(13) CMUK 151, f. 4.

(14) TCK. 99.

(15) İtalyan Yargıtay Kararı : «Şikâyet etmemiş olan vazgeçmede de bulunmaz», Lucchini m. 88, n. 10.

(16) «Müştekinin hüviyeti tesbit edilmeksizin feragata binaen düşme kararı verilmesi yolsuzdur». 2. CD. 27. 2. 943.

331

«Hususi Vekâlet»e ihtiyaç vardır (17) (18). Manzini, Vasiyeti Tenfiz Memuru vasıtasiyle, şikâyetçinin ölümünden sonra bu hakkı kullanabileceği mütalâasındadır (19).

Şikâyetçiden gayrisinin, Kamu Davasının açılmasında her hangi bir yetkiye sahip olsa bile, vazgeçme hakkı yoktur. Bu sebeple takibi izne bağlı suçlarda (20) izin verenin vazgeçmesi bahis mevzuu olamaz.

Aynı suçtan zarar görenler birden ziyade iseler her birinin şikâyet hakkı, diğerlerininkinden müstakildir. Bu sebeple her biri ayrı ayrı vazgeçme haklarını kullanabilirler. Birinin vazgeçmesi, diğerlerine sirayet etmez (21). Birden ziyade kişilerin bir «topluluk» teşkil etmeleri halinde de bu kaide değişmemelidir. Eğer işlenen suç müstakil bir hukuki varlık olarak topluluğu istihdaf etmiyorsa, bu topluluğu teşkil eden her üyenin şikâyet ve vazgeçme hakkı olmalıdır. Bu sebeple bir topluluğa hakarette, şikâyet etmek kararını vermiş olanlardan gayri kişilerden müteşekkil ve bu topluluğun yerine geçen müteakıp teşekkül vazgeçme hakkına sahip değildir. Buna mukabil münhasıran topluluğun zarar gördüğü suçlarda (meselâ topluluğun mamelekine karşı işlenmiş nası izrar suçlarında) (22) topluluğu temsil eden organların teakubunun ehemmiyeti yoktur. Yeni organ eskisinin şikâyetini geri alabilir (23).

Şikâyetçinin ölümü halinde «Mirasçı»ların vazgeçme hakkı olup olmadığı doktrinde münakaşalıdır : Bazı müelliflere göre (24) bütün haklar gibi vazgeçme hakkının da mirasçılara geçmesi lâzımdır. Davaya devam etmektense vazgeçmenin daha münasip olacağını gösteren yeni hal ve şartlar, şikâyetçinin ölümünden sonra, husule gelmiş olabilir. Böyle hal ve şartlara rağmen mirasçıya vazgeçme hakkı tanınmazsa, ona belki de neticeleri zararlı bir davayı kabul mecburiyeti tahmil edilmiş olacaktır. Bu sebeple şikâyetçinin «ölüm»ünü vazgeçme hakkını düşüren bir sebep saymak doğru değildir.

Diğer müellifler (25) kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olan vazgeç-

(17) Manzini n. 727.
(18) «Vekâletnamesinde davadan feragata mezuniyeti olmayan vekilin, müekkiline izafeten davadan vazgeçmesi muteber değildir», 2.C.D. 1. 3. 933, 1150, Köseoğlu m. 99.
(19) Manzini, n. 527, IV, b.
(20) Bk. TCK. 160.
(21) Karşılaştırınız TCK. 99, f. 3.
(22) TCK. 516, f. 1; 518.
(23) Aynı mahiyette Manzini n. 727; Florian s. 416, Masucci n. 223 b.
(24) Bu hususta bk. Masucci n. 233 a.
(25) Ezcümle Manzini n. 727, IV; Masucci n. 223, a; Lucchini n. 7.

332

menin, şikâyetçinin ölümü ile sona ereceği kanaatındadırlar. Masucciye göre (26) Kanun şikâyetçiye vazgeçerek davayı düşürmek hakkı tanımıştır. Şikâyetçi hayatta iken bu yetkisini kullanmamış ise, ölümünden sonra mirasçılara bu yolda hareket yetkisini tanımak, kanunda mevcut olmayan bir istisna yaratmak olur. Hele şikâyetçinin, eğer yaşasaydı) şikâyetinde ısrar etmiş olacağını gösteren karinelerde mevcut ise, mirasçılara vazgeçme hakkının tanınması, onların iradesine, asıl şikâyetçinin iradesinden üstün değer tanımak gibi, makul olmayan bir netice tevlit edecektir.

TCK. bakımından bu ikinci fikrin kabulü muvafık olur. Çünkü kanun, ölümün vazgeçme neticesini tevlit etmesini veya vazgeçme hakkının mirasçılara geçmesini umumi kaide olarak kabul etmemiş, ölümün böyle bir netice doğurmasını istediği halleri tasrih etmekle iktifa etmiştir. Ezcümle zina suçunda şikâyetçi eşin ölümünün davayı düşürmesini gerektiren hüküm (27) ile kanun şikâyetçinin iradesini yorumlamamış, ceza davasını devam ettirmek hususunda başlıca sebebi ortadan kaldıran tabii bir hadiseye — ferdin iradesinden müstakil olarak — hukuki bir netice tanımıştır (28). Hakarete uğramış ölü kişinin mirasçılarına şikâyet hakkı tanıyan TCK. nun 488 nci maddesi ile CMUK. nun 363 ve bilnetice 362 nci maddelerinin «istisnai hüküm»lerden olduğu da aşikâr surette anlaşılmaktadır.

B. VAZGEÇME EHLİYETİ : Şikâyet etmiş olanın vazgeçmesi için ehliyete sahip olması lâzım gelip gelmediği hususu doktrinde ihtilâflıdır.

Meyhaz kanunu inceleyen müelliflerin çoğunluğu, ehil olmayanın şikâyette bulunabileceği ve fakat şikâyetini geri alamayacağı mütalaasındadırlar. İtalyan Yargıtayı da böyle içtihat etmiştir (29). Bu müelliflere göre (30) vazgeçme hakkının kullanılması ehliyetsizin kanuni mümessilinin (veli veya vasisinin) tasdikına bağlıdır. Çünkü şikâyet tek taraflı bir irade beyanıdır. Ve savcı kamu davasını açmazsa şikâyet hiç bir hukuki netice tevlit edemez. Bu sebeple ehil olmayan kişi de şikâyet hakkını kullanabilir. Halbuki vazgeçme iki taraflı bir muameledir ve münhasıran ceza hukuku ile ilgili neticeler değil, bazı mükellefiyetlerde tevlit edebilen (harçlara mahkûmiyet, hukuku şahsiyenin de sukûtu gibi) bir muameledir. Şikâyet bir hakkın «kullanılması» vazgeçme bir haktan «fe-

(26) Masucci n. 233 a.
(27) TCK. 444.
(28) Aynı mahiyette Manzini n. 727, IV, a.
(29) Bk. Masucci n. 223 c.
(30) Ezcümle Manzini n. 727, III; Masucci n. 223 c; bk. Florian s. 416.

ragat» dir. O halde bu sonuncu faaliyet daha fazla himayeye muhtaçtır. Aksini kabul ehliyetsizleri himaye müessesesini ortadan kaldırır.

Buna mukabil İtalyan müellifleri arasında vazgeçmek için ehliyetsizin, izin veya muvaffakatına muhtaç olmadığını ileri sürenler de vardır (31). Bu müelliflere, göre, kanun, bazı suçların takibini şikâyete bağlamakla, suçtan mütevellit «hukuki önem» ve «manevi tesir»i takdir etmek yetkisini suçtan zarar görene bırakmıştır. Bu sebeple vazgeçmeyi takdirde de bu kişinin, başkasının himayesine tabi tutulması kanunun isteğine aykırıdır. Kaldı ki kullanılması münhasıran ferde bırakılması gereken kendini müdafaa «tabiî hak»kı da bunun böyle olmasını gerektirir.

TCK. bakımından durum, medeni hukuk kaideleri de göz önünde tutularak incelenmelidir. Yargıtay, şikâyetin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğuna (MK. 16) bu sebeple «kanuni mümessilin rızası olsun veya olmasın mümeyyiz küçüklerin doğrudan doğruya şahıslarına karşı işlenmiş olan suçlardan dolayı dava ve şikâyet hakkına malik olduklarına» (32) karar vermiştir. Yargıtayın «Şikâyet Hakkı»na teallûk eden bu kararı, bazı hallerde hukuki mesuliyeti mucip olsa dahi (33) şikâyet için bir ehliyet şartı aramaması ve bilnetice kanuni mümessilin hareketsizliği karşısında bizzat ehliyetsize kendi hakkını korumak yetkisi tanıması bakımından yerindedir.

Yargıtayın bu içtihadı birleştirme kararından mülhem olarak, tatbikatta, vazgeçme için de ehliyete lüzum olmadığı neticesine varılmaktadır. Zannımıza göre meseleyi, bir tefrike tabi tutarak incelemek muvafık olur :

Şikâyet hakkı «kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar» (MK. 16) dandır. Bu sebeple suçtan zarar gören ehliyetsiz kişi bu hakkını kendi başına kullanabilir. Şikâyet hakkına bu gözle bakınca, vazgeçme hakkına başka gözle bakmağa imkân yoktur. Çünkü vazgeçme hakkı, şikâyet hakkının bir çeşit «mütemmim»i sayılmaktadır. Fakat vazgeçmede şikâyet hakkına mütenazır olan yani kişiye sıkı sıkıya bağlı olan unsur nedir? Şikâyetten vazgeçmek suretiyle ceza takibatını durdurmak hakkı. Ehliyetsiz kişi ancak bu hakkını kendi kendine kullanabilir. O halde bunun dışında yani şahsi hakka da şâmil bir vazgeçme de durum aynı değildir. Bu sebeple suçtan zarar gören ehliyetsiz kişi «hukuku şahsiyesini ayrıca muhafaza eylediği» kaydiyle (34) vazgeçecek olursa bu vaz geçme muteber sayıl-

(31) Ezcümle Aristo Mortara (Masucci den naklen s. 238).
(32) Tevhidi İçtihad, 15.4.942, karar 9.
(33) CMUK. 169, 170.
(34) TCK. 111.

336

malı, aksi takdirde vazgeçmesi yalnız ceza takibine münhasır sayılmalıdır. Bununla beraber, ehliyetsizin manevi tazminattan vazgeçebileceğini sanıyoruz.

Kanuni mümessil, küçük veya mahcurun rızası olsun veya olmasın şikâyet edebilir. Fakat mümeyyiz küçük veya mahcurun muvafakatı olmaksızın kanuni mümessil vazgeçemez. Bazı müellifler, ezcümle Manzini (35) şöyle bir tefrikte bulunur : Hem ehliyetsiz, hem de bunun kanuni mümessili şikâyet etmiş ise, kanuni mümessilin vazgeçmesi ehliyetsizin şikâyetine tesir etmez. Eğer yalnız kanuni mümessil şikâyet etmiş ise, ehliyetsizin veya her hangi bir kimsenin müsaade veya muvaffakatı olmaksızın vazgeçebilir. Fakat bu muamelenin neticeleri kendisine terettüp eder, kendi rızası olmaksızın yapılmış olan bu vazgeçme ehliyetsizin şikâyet hakkına tesir etmez. Çünkü bir ferdin iradesi, diğerini kanunun tanıdığı sübjektif kamu hakkından mahrum edemez, ve «vazgeçmenin geri alınmazlığı» kaidesi vazgeçmeyi teklif edenle kabul edeni ve yalnız bunları bağlar (36) (37).

Bu mülâhazalar, kanuni mümessilin ehliyetsiz kişi menfaatına hareket ettiği haller için varittir. Ehliyetsize karşı işlenen suçtan, kanuni mümessil dolayısile zarar görmüş ise (çocuğa karşı işlenen suçtan babanın da zarar görmüş olması gibi) kendi adına vaki şikâyet hakkında bu mülâhazalara yer verilmemelidir (38).

C. VAZGEÇME TEKLİFİNİN ŞARTSIZLIĞI : Suçtan zarar gören kişi şikâyetten vazgeçmek için bazı «şart»lar veya «ihtirazi kayıtlar» dermeyan etmiş ve bunların da sanık tarafından kabul edilmiş olması halinde vazgeçme muteber addedilebilir mi?

(35) N. 727, III.

(36) Yargıtayımızın bu husustaki içtihadını kesin olarak gösterecek bir karara henüz rastlayamadık. Bununla beraber aşağıdaki karardan, belkide mefhumu muhalif yoluyla böyle bir netice çıkarmak ve yalnız kanuni mümessil tarafından verilmiş şikâyetin onun tarafından geri alınabileceği yolunda bir içtihadın mevcudiyetini kabul etmek mümkün olabilir : «Mümeyyiz olan küçüklerin şahıslarına karşı işlenen suçlardan dolayı fiil esas dava açmağa ehil oldukları ve kendilerini temsil hakkına malik olan kimselerin bu hususta ki salâhiyetleri küçüklerin dava ve şikâyette bulunmamaları halinde onların yerine kaim olarak menfaatlerini himayeye münhasır bulunduğu tevhidi içtihad suretile kararlaştırılmış bulunmasına göre fiil esas davaya salâhiyeti olan küçük tarafından açılan davanın düşmesi için velinin vazgeçmesi kâfi olmayıp küçüğün izin ve muvafakatının da munzam olması iktiza eder», 2 CD. 28.5.946, 4589-5310, Köseoğlu m. 99; bk. not. 32.

(37) İtalyan Yargıtay Kararı : «Usul, küçüğün şikâyetinden vazgeçemez», «küçüğün rızası olmadan baba vazgeçemez». «Her ikisi de şikâyet etmiş iseler, küçüğün vazgeçmediği takdirde baba da vazgeçemez», Lucchini m. 88, n. 2, 3, 4; Suman m. 88, III, n. 8.

(38) Karşılaştırınız Lucchini m. 88, not 5.

Majno (39) meyhaz Kanun yürürlüğe girmeden evvel Toskana mahkeme içtihadına dayanarak, vazgeçmenin şarta bağlanabileceği ve bunun meyhaz Kanununa da uygun olacağı kanaatındadır. Bu müellife göre şart tahakkuk etmediği müddetçe vazgeçme davayı düşürme tesiri icra edemiyecek, sadece davayı durduracaktır. Fakat davanın, tarafların keyfine göre ilânehaye uzamamasını sağlamak için bir mühlet tâyini muvafık olur. Toskana mahkeme içtihadının vazettiği bu usulü mennedici bir hükmün meyhaz Kanununda mevcut olmadığını bildiren Majno bu usulün kabulüne taraftardır.

Bu mütalâanın meyhaz kanuna ve binnetice TCK. na uygun olduğunu sanmıyoruz. Manzini(40)nin dediği gibi, hukukan üstün irade, bazı hallerde ceza davasını düşürücü sebepleri (umumi, hususi aflarda olabileceği gibi) şarta bağlanabilir. Fakat ferdi iradenin böyle bir yetkisi yoktur. Amme hizmet veya münasebetlerinde fertlere tanınmış hukuki iktidarın sınırları kanunen kesin surette tâyin edilmiştir, çünkü böyle bir iktidar fert şahsiyetinin tabii neticelerinden değildir, topluluk iradesinin, esas itibarile kendisine ait olan bir kudretten yaptığı istisnai bir feragattır. Bu sebeple vazgeçme ancak, kanunun cevaz verdiği ihtirazi kayıtları (hukuku şahsiyenin muhafazası kaydı, TCK. 111) ihtiva edebilir. Bundan hariç kayıt ve şartları ihtiva eden vazgeçme hukuki netice tevlit edemez. Diğer taraftan, ceza davasının kanunda muayyen sebepler haricinde ve fertlerin iradesine müsteniden durdurulmasına cevaz verilmesi imkânsızdır. Eğer şartlı vazgeçme kabul edilecek olursa böyle bir netice husule gelecektir.

Şartlı vazgeçmeye cevaz verilemezse, vazgeçme muamelesi dolayısı ile taraflarca yapılmış anlaşmaların batıl olduğu da iddia edilemez. Bu anlaşmalar, esasları itibarile, «vazgeçme» muamelesinden ayrıdır, hattâ maddeten aynı akitte yer almış olsalar bile, vazgeçme vesilesi ile yapılmış olmaları, sadece bu sebep, onları batıl kılmaz, objektif hukuka, ahlâka (âdaba) aykırı olmayan anlaşmalar (BK. 20) muteberdir. Ceza Kanunu nazarında vazgeçme teklifi ve bunun kabulü «saik»lerinin önemi yoktur. Ceza Kanunu vazgeçmenin, sanığa acınmış veya ithamın haksızlığının anlaşılmış olmasından mı, yoksa şikâyetcinin bir menfaat temin etmiş bulunmasından mı, ileri geldiğini aramağa lüzum görmez. Diğer taraftan anlaşmaların, yerine getirilmemesinin ceza davasına tesir edemiyeceği aşikârdır.

Zannımıza göre «mahkeme masrafları» hakkındaki anlaşmalar da bu

(39) N. 512.
(40) N. 729.

336

kaidelere göre değerlendirilmelidir. Fakat bu husustaki anlaşmaların Devletin alacak hakkı üzerinde tesiri olamaz (41).

Ç. TEKLİFİN NE ZAMANA KADAR GERİ ALINABİLECEĞİ : Vazgeçmeyi teklif etmek şikâyetçinin «hakkıdır». Bu sebeple sanık tarafından, şartsız olarak kabul edilinceye kadar vazgeçme teklifi geri alınabilir. Fakat teklif kabul edildikten sonra, ferdi iradeler, kanunun kendilerine tanıdığı kudreti (kamu davasını düşürmek kudreti) kaybederler, ve bu iradeler serbestçe yarattıkları şeyi imha kudretine sahip değildir (42). Kamu davasının sukutu, ferdi iradelerin telahuku ile husule gelir, bu sebeple vazgeçmeye müteallik anlaşma henüz yazıya geçirilmemiş veya imza edilmemiş olsa bile vazgeçme tamamlanmış sayılır (43), şekle riayet şartı «beyanı karar»ın verilmesi için şarttır.

İhtilâf vukuunda şikâyetçinin «hakiki irade»si tâyin edilmelidir. Bu sebeple «şikâyet etmeyeceği vadi» vazgeçme sayılamaz. Böyle bir vade rağmen, şikâyet vaki olmuş ise vaktile vazgeçildiği iddiası kabule şayan değildir (44), şikâyet etmemek vadinin tutulmasının, İtalyan Yargıtayı, hukuk mahkemesinde tazminat davasına mevzu olabileceğine ve fakat vazgeçme sayılamayacağına karar vermiştir (45). Yine İtalyan Yargıtayı «hakiki irade» mefhumuna dayanarak Belediye Meclisinin Belediye Başkanına, vazgeçme hususunda yetki vermesini vazgeçme saymamışdır (46).

Vazgeçme teklifinin «sarih» olması lâzımdır. Bazı vakıalardan vazgeçme teklifinin mevcudiyetini istihraç yoluna gidilemez, bu sebeple takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyetçinin davaya gelmemesi, vazgeçme sayılamaz. CMUK. nun şahsi davadan vazgeçme saydığı «duruşmaya gelmemek» hali (CMUK. 336) şahsi dava yolu ile takip edilen işlere (CMUK. 344) münhasırdır.

III. VAZGEÇME TEKLİFİNİN KABULÜ : «Vazgeçme»nin tekemmülü için ikinci şart, vazgeçme teklifinin «kabul» edilmiş olmasıdır. Yalnız başına «vazgeçme teklifi» davanın düşmesine kâfi gelmez.

Suçtan zarar görenin şikâyet «hak»kı olduğuna göre, bundan vazgeçmek suretile tahrik etmiş olduğu davayı da düşürebilmesi gerektiği

(41) Karşılaştırınız, Majno n. 512; Manzini n. 729; Longo s. 418, n. 20; Lucchini n. 19.

(42) «Hâkim huzurunda vaki ferağattan rücu caiz değildir», 2 CD. 5.5.944, esas 3939, karar 4165.

(43) Manzini n. 727.

(44) .Aynı mahiyette Florian s. 418.

(45) Bk. Lucchini n. 9; fakat Masucci (n. 220) şikâyet etmeyeceği vadini, yargıtayın vazgeçme telâkki ettiğini gösterir bir karar zikretmektedir.

(46) Bk. Florian s. 418.

hatıra gelebilir. Fakat şikâyetçinin hakkının, şikâyet olunanın hakkı ile taarruz ettiği hallerde, haklar arasında iyi bir sınırın çizilmesi icabeder. Suçtan zarar gördüğünü iddia eden kişinin, kamu davasının açılmasını sağlamak elindedir. Fakat bu davanın açılması diğer bir vatandaş hakkında, bir «suçluluk karinesi» tevlit eder. Bir vatandaşa bir «leke» sürülmüştür. Bu karinenin hukuki hiç bir değeri yoktur. Fakat fiilen ve halk nazarında bir ehemmiyet arzettiği de inkâr edilemez, bu fiili karinenin aksi, ancak kesinleşmiş bir beraat hükmü ile giderilebilir. Bu sebeple şikâyet olunan kimse, vazgeçmeyi kabul etmemek suretile davanın devamını ve bu suretle masumiyetini ispatla bir beraat hükmü istihsalini sağlar. O halde vazgeçme konusunda «kabul» yetkisi, şikâyet olunan için bir «savunma» vasıtasıdır. Kaldıki şikâyetçinin iradesini sanığa tahmil etmeğe de hukuk anlayışı mânidir. Ancak üstün bir hukuk iradesinin tezahürü olan umumi ve hususi «af»ı kabul mecburiyeti ferde tahmil edilebilir. Eşit iradelerin verimi olan vazgeçmede böyle bir mecburiyeti, sanığa yüklemek doğru olamaz. Essaen şikâyetin, kötü kişilerin elinde ve onlara hiç zararı dokunmayan bir sövme vasıtası olmaması ve sözde acımak duygusu ile hareket edilmiş zahabı uyandırılmak suretile, sürülen lekeyi olduğu gibi bırakan bir affı kabul mecburiyeti, adalet duygularına tamamiyle aykırıdır (47). Adalet, hakikatın meydana çıkmasına mâni olmak değildir.

A. VAZGEÇMEĞİ KABULE HAKKI OLANLAR : Vazgeçme teklifini kabule mecbur olan kişi «sanık» dır. Sanıktan gayrisinin böyle bir hakkı yoktur. Bu sebeple sanık kadının müşaviri sıfatı ile kocanın (CMUK. 145) veya sanığın kanuni mümessilinin (CMUK. 145, f. 2) kabulü davanın düşmesine sebep olamaz. Müdafi, vekâletnamesinde hususi sarahat olmadıkça kabule yetkili değildir.

«Kabul» hakkını kanun (TCK. 99, f. 3) «sanık»a tanımıştır. Bu sebeple şikâyetnamede adı yazılı olanların, yani isimleri zikredilmek suretile kendilerinden şikâyet olunanların, yalnız bunların, kabule hakkı olduğu iddia edilemez. Çünkü sanık her zaman kendisinden şikâyet olunan kişi değildir. Esasen şikâyetnamede suçlunun adının zikredilmesi mecburiyeti yoktur. Kanun bazı fiillerin takibini şikâyete bağlamak suretile, suçtan zarar görene muayyen bir fiilden şikâyet etmek hakkını tanımıştır. Failin ismi zikredilmeksizin vaki şikâyet üzerine icra kılınan resmi tahkikat neticesinde fiilin faili sabit olur ve hakkında da dava açılırsa bu şahıs «sanık»dır. Şikâyet mehli hakkındaki hüküm (TCK. 108, f. 2) de «failin kim olduğu» kaydı mevcut ise de bu hüküm şikâyetin muhtevası-

(47) Bu mülâhazalar hakkında bk. Longo s. 417 n. 19; Manzini n. 728; Florian s. 421.

338

na değil, şikâyet mehlinin başlangıcını tâyine taallûk eder. Eğer suçlu, şikâyetnamede gösterilen kimse ise şikâyet edildiği, eğer başkası ise şikâyet edilmediği yolunda ihtirazi bir kaydı ihtiva eden bir şikâyet esasen muteber değildir, çünkü kanun suçtan zarar görene muayyen bir fiil hakkında dava açılmasına mâni olmak (şikâyet etmemek) veya mâni olmamak (şikâyet etmek) arasında bir seçim hakkı vermiş, fakat ona suçluyu seçmek yetkisini tanımamıştır. O halde netice şu olacaktır. Takibi şikâyete bağlı suçlarda vazgeçmeyi kabule hakkı olan kimse, usul hukuku kaidelerine göre «sanık» sayılan kimsedir.

«Sanık»lar, birden fazla ise, her birinin kabul hakkı, diğerlerinkinden ayrıdır. Esasen kanunun lafzı da bu mânayı teyit eder : Vazgeçme «onu kabul etmeyen sanığa» tesir etmez (TCK. 99, f. 3) Kanun şikâyetçinin, sanıklardan biri hakkındaki vazgeçmesinin diğer sanıklara da sirayet edeceğini (TCK. 99, f. 2) kabul etmiş olmasına rağmen, sanıklardan birinin kabulünün diğerlerine de sari olacağını kabul etmemiştir. Çünkü birinci halde, vazgeçmenin sirayetini haklı gösteren sebeplerden hiç biri kabulün sirayetini haklı göstermeğe kâfi değildir.

Sanıklardan bazıları vazgeçme teklifini kabul, diğerleri ret edecek olursa, dava birinciler hakkında düşer, ikinciler hakkında devam eder.

B. KABUL EHLİYETİ : Vazgeçme teklifi bakımından «Ehliyet» mefhumu üzerinde durulmuştu. Kabul bakımından «ehliyet» mefhumu üzerinde durmakta fayda yoktur. Çünkü vazgeçme teklifini kabul veya ret, kendiliğinden bir «muamelek borcu» tevlidine müsait değildir. Bu sebeple vazgeçme teklifinde ehliyeti tahdit etmek için dermeyan edilen sebepler, vazgeçmeyi kabul veya ret hakkında varit değildir. Eğer vazgeçme münasebeti ile, vazgeçen lehine sanık taahhütlere girişmiş ise, bunlar, tarafların hususi hukuk ehliyetlerine göre muteber veya hükümsüz sayılır (48).

C. KABUL KARİNESİ : TCK. meyhazdan ayrılmış ve «vazgeçme onu kabul etmeyen maznuna tesir etmez» (TCK. 99, f. 3) hükmünü vazetmiştir. Mehaz kanundaki (m. 88) hüküm şudur : «vazgeçme, kabulü reddeden sanığa tesir etmez».

Meyhaz Kanuna ve onu yorumlayan İtalyan Yargıtayına göre sanığın «vazgeçme teklifini, reddetme imkânına sahip bulunduğu halde reddetmemiş olması, kabul mânasına gelir» (49). Bu suretle Mehaz Kanun sarih

(48) Manzini n. 728.
(49) Bk. Masucci (Enciclopedia...), s. 222; Majno n. 514; Lucchini m. 88, n. 28. (İtalyan Yg. kararı).

bir reddin mevcut olmamasını kabule karine saymıştır (50). Meyhaz Kanunun bu hükmü karşısında Kanunumuzun «reddetmemiş olmak»dan değil, «kabul etmemiş olmak»tan bahseden hükmüne verilecek mâna nedir? Vazgeçmenin tesir icra etmemesi için, meyhaz Kanunun sarih bir reddin mevcudiyetini şart koştuğuna bakarak TCK. nun vazgeçmenin tesir icra etmesi için salih bir kabule lüzum gösterdiği düşüncesi —zannımıza göre— varit değildir. TCK. meyhazdan ayrılmakla, bu sahada, «kanuni karine» vazetmekten çekinmek istemiştir. Vazgeçmenin tekemmülü için, teklif ve kabul iki eşit unsurdur. Bu unsurların her ikisinin de istinat ettiği şey «fert iradesi»dir. O halde hakiki iradenin ne olduğunu araştırmak suretile teklif ve kabulün mevcudiyeti tâyin olunmalıdır. Her iki unsur eşit olduğundan teklif veya kabul —kanuni karine vaz'ı suretile— farklı muamelelere tabi tutulamaz. Bu sebeple «teklif» sarih olabileceği gibi —hakiki iradeye tekabül ettiği sabit olan hâdiselerde— zımni de olabilir, «kabul» de böyledir. Bu suretle kanunumuzun zımni kabule de yer verdiğini sanıyoruz. Kanunun takip ettiği gaye, kanuni bir kabul karinesi vazetmek suretile hakiki iradenin aksine netice vermesine mâni olmaktır. Böyle anlaşıldığı takdirde kanunumuz hükmünün, meyhaza üstün olduğunu da iddia edebiliriz. Çünkü, vazgeçmede «kabul» ün zaruri sayılmasını haklı gösteren sebepler (bk. III) o kadar haklıdır ki bu hususta her zaman hakikata uygun düşmeyecek olan kanuni bir karine vaz'ına cevaz verdirmezler.

O halde kanunumuz hükümlerine göre, vazgeçme teklifi karşısında «sükût» «gaiplik» teklifin yapıldığı celseyi takip eden duruşmaya gelmeme» v.s. gibi vakıaların hakiki iradeye uygunluğu araştırılmak suretile kabul veya ret mânasına geldiğine karar verilmelidir.

Yargıtayın «kabul»ün «sarih» olması kanaatında bulunduğunu gösteren kararları mevcuttur (51)

Ç. KABULÜN ŞARTSIZLIĞI : Sanığın hakkı, vazgeçme teklifini «kabul» veya «ret»e taallûk eder. Bu sebeple «şarta bağlı kabul» (meselâ bir hâdisenin vukuu veya ademi vukuuna bağlı kabul) muteber değildir. Bu yolda bir kabul ile neticelenen bir vazgeçme, muteber sayılamayacağından, davayı sukût ettirmez. Çünkü, takibi şikâyete bağlı bir suç

(50) İtalyan Yg. kararı : «Vazgeçmeyi kabul hususunda sanığın sarih beyanı zaruri değildir, karinelerden istihraç olunabilir», «buna mukabil, red sarih olarak beyan edilmelidir», «Sanığın, takibi şikâyete bağlı suçlarda davada hazır bulunmaması vazgeçmeyi kabul karinesi teşkil eder», Lucchini, m. 88, n. 28, 29; Suman, m. 88, III, n. 2.

(51) «Sanığın mahkemeye celbi ile feragatı kabul edip etmeyeceği sorulmadan, sanığın gıyabında davacının feragatının kabulü ile davanın düşmesine karar verilmesi yolsuzdur», 2 CD. 13.6.941 esas 4604, karar 5087, Köseoğlu m. 99.

340

hakkında olsa dahi, bu dava bir «Kamu Davası»dır ve kamu davasını düşürtmek yetkisini, kanun ferdi iradelere çok muayyen bir vakıanın tahakkuku halinde, bahşetmiştir. Bu vakıa ancak, kayıtsız, şartsız kabul ile neticelenen «vazgeçme»dir. Bu sebeple davanın neticesine göre, meselâ kabulün, mahkûmiyet halinde, vaki olmuş sayılacağı yolunda ihtirazi bir kaydı ihtiva eden kabul muteber sayılmamalıdır.

D. REDDEN SONRA KABUL : Şikâyetçinin vazgeçme teklifini reddeden sanık, bilâhire bundan rücu ederek «kabul» edebilir mi?.

Doktrinde, bu hususta iki fikir ceryanı mevcuttur : Bazı müelliflere göre (52) sanık, teklifi bir kere reddedecek olursa artık kabul hakkını kaybedeceği korkusuyla, masum olduğunun ispatı yoluna gidip gitmemekte tereddüt edecek, masum olduğunu ispata muvaffak olamazsa cezaya çarpılacağı endişesi ile vazgeçmeyi kabule mecbur olacak ve bu suretle belki de haksız bir lekeyi üstünde taşımak zorunda kalacaktır. Halbuki kendisine evvelce reddetmiş olsa bile, bundan rücu ederek teklifi kabul edebilmek hakkı verilmiş olursa, çekinmeksizin, masumluğunu ispat yolunu, yani davanın devam etmesini tercih edecektir. Kaldıki bir kimsenin hareket tarzını değiştirmesine —bu değişme başkasına zarar vermediği takdirde— müsaade olunmalıdır, çünkü aksini haklı gösterecek bir sebep mevcut değildir. Sanığın reddettikten sonra teklifi kabul etmesinde şikâyetçinin hiç bir zararı yoktur.

Diğer bazı müellifler (53) e göre sanık «red»di daima geri alabilir. Fakat bu geri alış hiç bir zaman ona, reddetmiş olduğu eski teklifi kabul hakkını bahşedemez, yeniden yapılacak vazgeçme teklifini kabul edebilir. O halde «red»din geri alınması, eski hale getirme tesirini icra etmez, fakat yeni bir teklifi kabul yetkisi tevlit eder. Çünkü vazgeçme teklifinde bulunmak şikâyetçinin hakkıdır, sanık vazgeçme suretile bu teklif üzerinde bir hak tesis edemez, reddedilmiş teklif sahibine avdet etmiştir. İtalyan Yargıtayının, Mehaz Kanuna verdiği mâna da budur.

IV. VAZGEÇME ZAMANI : Ferdi iradelerin kamu davasını ne zamana kadar düşürebileceği, üzerinde durulması gereken bir konudur, çünkü takibi şikâyete bağlı suçlar bahis mevzuu olsa dahi, açılmış bulunan dava kamu davasıdır.

Bu hususta dört sistem düşünülebilir :

Birinci sisteme göre, kamu davası hukukan mevcut olduğu müddetçe vazgeçme mümkün olmalıdır. Vazgeçme teklifi ve bunun kabulü, ya-

(52) Ezcümle Travaglia, Crivellari («Masucci»den naklen» enciclopedia... s. 225). Majno n. 515.

(53) Ezcümle Manzini n. 728.

341

ni ferdi iradelerin telâhuku anında, henüz kamu davası kesin hükme bağlanmamış ise vazgeçme, bu davayı düşürmelidir..

İkinci sisteme göre, vazgeçme kamu davasını ancak duruşma başlayıncaya kadar düşürebilmelidir. Çünkü duruşma başladıktan sonra tahkikat artık âlenidir. Bazı suçların takibi şikâyete bağlamaktaki maksatlardan biri de hususi menfaatlerin fazlaca ilgili bulunduğu ve belki de fertlerin duyulmasını değil, gizli kalmasını tercih edecekleri işlerin aleniyete dökülmeden davanın düşmesini sağlamaktır.

Üçüncü sistem bu iki sistemden karmadır. Takibi şikâyete bağlı suçlar da, hüküm kesinleşinceye kadar vazgeçilebilmeli, fakat kanun, bu suçlardan bazıları hakkındaki davadan, ancak duruşma açılıncaya kadar vazgeçilebileceğini tâyin etmelidir. Mehaz Kanun bu sistemi kabul etmişti. Mehaz Kanuna göre (m. 336, 344) ırza geçme ve kaçırma suçlarında vazgeçme ancak duruşma başlayıncaya kadar mümkündü (54).

Dördüncü sistem hükmün tefhimine kadar vazgeçilebileceğini kabul eder. Alman Ceza Kanunu «... mahkûmiyet hükmünün tefhimine kadar vazgeçilebilir» demekle bu sistemi kabul eder (55).

TCK. birinci sistemi kabul etmiştir. Bu husus 99 uncu maddeden de anlaşılmaktadır. Bu maddeye göre vazgeçme «hukuku âmme davası»nı düşürür, o halde kamu davası hukukan mevcut olduğu müddetçe vazgeçme bu davayı düşürebilecektir.

Kanunumuzun bu hükmünden çıkan neticeler şunlardır :

A. Kamu davasından açılmadan evvel şikâyetten vazgeçmeye taallûk eden 99 uncu madde hükmü tatbik edilemez; ortada henüz Kamu Davası mevcut olmadığından bu davayı düşürmekte bahis konusu olamaz. Kamu davasının ne zaman açılmış sayılacağını usul hukuku tâyin eder (CMUK. 163). Kamu Davasının açılmasından evvel şikâyet geri alınabilir ve bilnetice kamu davasının açılmasına mâni olmak şikâyetçinin elindedir. Fakat bu hal, teknik mânada «vazgeçme» değil, sadece «şikâyetin geri alınması»dır. «Şikâyetin geri alınması» haline «vazgeçme»ye müteallik olan 99 uncu madde tatbik edilemez, bu sebeple şikâyetin geri alınması sanığın «kabul»üne bağlı değildir.

Vazgeçmede «kabul» müessesesinin, kötü niyetli şikâyetlere karşı sanığa verilmiş bir teminat, bir müdafaa vasıtası olduğu, şikâyetin geri alınması konusunda kabul şart koşulmazsa kötü niyetli şikâyetlerin mü-

(54) Bu hususta bk. Masucci (enciclopedia...) s. 264; Manzini n. 730, I; Majno n. 509, 510.
(55) § 64, f. 1.

342

eyyidesiz kalacağı düşünülebilir. Fakat TCK. nun 285 inci maddesi hükmü bu endişeyi izale eder.

B. Kamu davası açıldıktan sonra, hüküm kesinleşinceye kadar vazgeçme mümkündür. 99 uncu madde hükmünden «hüküm kesinleşinceye kadar» vazgeçilebileceği anlaşılmakta ise de bu madde ile TCK. nun 460 ve 489 uncu maddelerinin karşılaştırılması halinde, haklı olarak, tereddüde düşülmektedir. 460 ve 489 uncu maddelerde «hüküm katileşinceye kadar» vazgeçilebileceği tasrih edilmiştir. Bu maddelerde sarahaten «hükmün kesinleşmesi»nden bahsedilemesine ve 99 uncu maddede böyle bir sarahat bulunmasına bakılarak, kanunun tasrih etmediği yerlerde, ancak hükmün tefhimine kadar vazgeçilebileceğini düşünmek mümkündür. Hattâ doktrinde böyle bir sistemi haklı bulanlar vardır. Bu müelliflere göre (56) şikâyetçi, hükmün tefhimine kadar şikâyetinde israr etmiş ise, artık onun şikâyetinden vazgeçmesine kamu davasını düşürücü tesir tanımak muvafık olamaz.

Fakat bu düşünce kanunumuza göre doğru sayılamaz, çünkü 99 uncu maddeden kamu davası hukukan mevcut oldukça vazgeçmenin bu davayı düşüreceği anlaşılmaktadır. Kamu davası ise, bu dava hakkındaki hüküm kesinleşinciye kadar mevcut sayılır. Diğer taraftan «99 uncu maddede (Kamu Davasının Düşmesi) ve (infaza mâni olmak) gibi iki had gösterilmiş olmasına ve hüküm kesinleşmedikçe infaz düşünülemiyeceğine göre hükmün kesinleşmesine değin sanığın durumunun (Kamu Davası Sanığı)ndan ibaret sayılması gerekdir» (57).

C. Hüküm kesinleştikten sonra vazgeçme muteber değildir, kanunun kesin hükümden sonra vazgeçmeye sarahaten yer vermesi hali (TCK 444) müstesnadır.

TCK. kabul ettiği bu istisnanın hududunu sarahaten göstermiştir. Kanunda «hilâfı yazılı olmadıkça» (TCK. 99) hükmün kesinleşmesinden sonra vazgeçme «cezanın infazına mâni olmaz» (TCK. 99). O halde kanunun istisnai olarak kabul ettiği hal, vazgeçmenin hükmün kesinleşmesinden sonraya şamil olması halidir. Bu sebeple istisnanın hudutlarını genişletmek ve vazgeçmenin kesin hükümden sonra da mümkün olduğu ahvalde (TCK. 444) sanıkların vazgeçme teklifini kabul etmeyerek davanın

(56) Bk. Masucci (il codice penale...) s. 225.

(57) 4 CD. 19.1.945 esas 468, karar 862, Köseoğlu m. 99, Erem, TCK. m. 99, n. 15; «Hüküm kesinleşinceye kadar şikâyetten vazgeçilebilir», CGK.16.5.945, esas 101, karar 100, Ad. Derg. 945 n. 7, s. 102; karşılaştırınız : 99 uncu maddenin 3038 sayılı Kanunla değiştirilmeden evvelki şekli bk. Erem TCK. m. 99, n. 12.

devamını istemek hakları olmadığını iddia etmek doğru değildir. Yargıtay da böyle içtihat etmiştir (58).

Hükmün kesinleşme şeklinin önemi yoktur, zannımıza göre kanun yoluna başvurma hakkından vazgeçmeğe (59) suretile hükmün kesinleşmesi halinde bu haktan vazgeçmeğe mütaallik olan beyanda, şikâyetten vazgeçme teklifi veya teklifin kabulü hususunda bir ihtirazi kayıtta bulunulmasına veya şart koşulmasına cevaz verilemez. Sanığın beraati ile neticelenen davada «müdahil — şikâyetçi»nin kanun yolundan vazgeçme hakkını, sanığın şikâyetten vazgeçme teklifini kabule icbar vasıtası olarak kullanmak istemesi mümkündür. Bu sebeple şikâyetçinin kendisinin kanun yoluna başvurmadan vazgeçmesini, sanığın şikâyetten vazgeçmeği kabul etmesi şartına bağlamasına yer verilmemelidir.

V. VAZGEÇME ÜZERİNE VERİLECEK KARAR : Şikâyetçinin vazgeçme teklifi ve bu teklifin sanık tarafından kabulü ile «vazgeçme» tekemmül etmiş olacağından, yargıcın, bu vakıaya kanunun tanıdığı neticeyi «beyan» etmesi icabeder.

«Kamu Davası»nı düşüren sebeplerden olduğundan vazgeçme hakkındaki «beyanî» kararı davanın ilk ve son safhasına göre incelemekte fayda vardır :

A. İLK TAHKİKATTA : Vazgeçme, dava ilk tahkikat safhasında iken, tekemmül etmiş ise sorgu yargıcının, Kamu Davasının «Düşmesi» ne karar vermesi lâzımdır.

CMUK. muza göre sorgu yargıcının vereceği kararlar şunlardır : «Son Tahkikatın Açılması Kararı» (CMUK. 196), «Son Tahkikatın Açılmasına Mahal Olmadığı Kararı» (CMUK. 197), «Son Tahkikatın Muvakkaten Tatili Kararı» (CMUK. 198). Bu üç karardan hiç biri, vazgeçme üzerine verilecek kararlardan değildir. Her ne kadar vazgeçme üzerine «Son Tahkikatın Açılmasına Mahal Olmadığı Kararı = Men'i Muhakeme Kararı» verilebileceği düşünülebilir. Fakat «Düşme»yi hukuki neticeleri tamamiyle ayrı olan «Men'i Muhakeme»ye ithal etmek mahzurlu-

(58) «... 460 ve 489 uncu maddelerin (vazgeçmenin kabul etmeyen sanığa tesir edeceği) yolunda bir kaydı ihtiva etmemeleri hasebiyle ne tadilen ve nede tadilden sonra 99 uncu maddenin son fıkrasına istisna sayılmasına imkân olmadığı gibi halen umumi kurala istisna teşkil etmekte olmasına rağmen 444 üncü maddenin dahi zina ve karı koca gibi geçinme davalarının asıl faillerinden vazgeçmeyi kabul etmemek ve dolayısı ile masumiyeti isbat etmek hakkını nezzettiği tasavvur ve iddia olunamaz», 4 CD. 5.1.948 esas 2, karar 2. (Bu kararın tamamı için bk. Erem TCK. (ikinci bası) m. 99, n. 20.

(59) CMUK. 295, 260, f. 5.

344

dur. Vazgeçme üzerine «Tatil» kararı da verilemez. Çünkü vazgeçmenin tekemmülü ile Kamu Davası düşmüş olacağından, vazgeçmeden rücu bahis mevzuu olamaz, bu sebeple «Tatil»e karar vermek lüzumsuzdur. Tatil kararı ancak takibi şikâyete bağlı bir suç hakkında şikâyet mevcut olmaksızın Kamu Davası açılmış olması halinde verilebilir.

Zannımıza göre, vazgeçme üzerine sorgu yargıcı «Kamu Davasının Düşmesi»ne karar vermelidir. Usul Kanunumuzda sorgu yargıcının bu çeşit bir karar verebileceği yazılı değilse de son tahkikata taallûk eden hükümlere kıyasen (CMUK. 253) sorgu yargıcının «Düşme Kararı»da verebileceğini kabul etmek icabeder (60) (61). CMUK. nun TBMM. ne sevkedilmiş olan tadil teklifinde sorgu yargıcının düşme kararı verebilmesi derpiş edilmiştir (62).

B. SON TAHKİKATTA : Kamu Davası Son Tahkikat safhasında iken vazgeçme tekemmül etmiş ise yargıç «Kamu Davasının Düşmesi» ne karar verir (CMUK. 253, f. 2).

CMUK. (m. 253, f. 2) bu hususta şu hükmü ihtiva eder : «Takibi şikâyete bağlı olan suçlarda şikâyet olunmamış veya olunupta vaktinde geri alınmış olursa... mahkeme duruşmanın tatiline veya davanın düşmesine karar verir». O halde bu hükme göre, takibi şikâyete bağlı olan bir suç hakkında şikâyet mevcut olmadığı halde dava açılmış ise veya dava konusu olan suçun vasfının değişmesi ve resen takibi müstelzim olmaktan çıkarak takibi şikâyete bağlı suça inkılâp etmesi halinde mahkeme «duruşmanın tatiline» karar verecektir. Buna mukabil takibi şikâyete bağlı bir suç hakkında şikâyette bulunulmuş ve buna müsteniden dava açılmış ve duruşma safhasında da şikâyetten vazgeçme vakıası tekemmül etmiş ise mahkemenin vereceği karar «Kamu Davasının Düşmesi Kararı» dır. Usul Kanunumuzun zikredilen maddesi böyle anlaşılınca, bu maddede mevcut olan «Şikâyet... olunupta vaktinde geri alnmış ise» kaydının izahı güçleşmektedir. Çünkü vazgeçmede bir «vakit» yoktur. Evvelce görüldüğü veçhile hüküm kesinleşinceye kadar vazgeçilebilir, o halde, Kanunun «vaktinde geri alınmak» tabirini «Hüküm kesinleşinceye kadar» mânasına almak lâzımdır. CMUK. muzun mehazı olan Alman Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda (63) da şikâyetin «vaktinde» geri alın-

(60) Bk. Taner s. 271.

(61) Bk. Tevhidi İçtihad 1942 esas 7, karar 29, temyiz kararları 941-942 s.13.

(62) Teklif şudur : «m. 197, f. 2 : Sanık aleyhindeki Kamu Davasının düşmesini veya tecilini gerektiren sebepler var ise sorgu yargıcı bu sebepleri ve kanuni dayanaklarını yazarak davanın düşmesine veya teciline karar verir.

(63) M. 159.

3GS

ması kaydı mevcuttur. Alman Ceza Kanununda (64) şikâyet, mahkûmiyet hükmünün tefhimine kadar geri alınabileceğinden Alman Usul Kanunundaki bu kayıt, Alman Hukukuna göre daha kabili izahtır.

Mahkeme, vazgeçmenin tekemmülü halinde —Zannımıza göre— düşme kararı vermeğe mecburdur; sanığın lehinde olsa bile diğer bir karar, meselâ «beraat kararı» veremez. Yagıtay İçtihadı bunun aksinedir. Yargıtaya göre : «Son Tahkikat tamamlandıktan sonra neticeye göre beraat kararı verecek durumda olan yargıcı, suçu sabit olmuş gibi gösteren (vazgeçme üzerine düşme kararı) vermeğe mecbur edecek bir hüküm mevcut değildir» (65). Yargıtay içtihadının isabetli olduğunu sanmıyoruz. Vazgeçme müessesesi üzerinde yargıcın her hangi bir yetkisi yoktur. İki fert iradesinin (teklif ve kabul) birleşmesi vakıasına Kanun «Kamu Davasını düşürücü tesir» tanımıştır. Vazgeçme vakıasını «beyan» eden yargıcın kararı davanın «esası» hakkında bir «hüküm» değildir; yargıcın isnadın esası hakkında her hangi bir araştırmada bulunmağa yetkisi yoktur. Yargıcın beyanı davayı neticelendirmeğe değil, onu ortadan kaldırmağa taallûk eder.

Vazgeçme, hangi safhasında tekemmül etmiş olursa olsun, Kamu Davasını düşürür, vazgeçme duruşmanın en son safhalarında husule gelmiş olsa, ve yargıç sanığın masum olduğuna kani bulunsa bile, düşmüş bir âmme davasında «beraat kararı» veremez, kaldıki, böyle bir karar verilebileceğinin kabulü her zaman sanığın lehinde de değildir. Çünkü, beraat hükmüne karşı kanun yoluna müracaattan sonra bu hükmün bozulması halinde, sanık belki de kendi lehinde olan bir vazgeçme teklifini kabul imkânını —eğer teklif yenilenmezse— (çünkü teklifi yenilemek mecburiyeti yoktur) kaybetmiş olacaktır.

VI. VAZGEÇMENİN TESİRLERİ : Şikâyetten vazgeçmenin tesirlerini «fiil» ve «sanıklar» bakımından incelemek lâzımdır :

A. FİİL BAKIMINDAN : Vazgeçmenin Kamu Davasını düşürme tesiri, şikâyet edilmiş olan vakıaya inhisar eder. Sanığa isnat edilmiş veya edilebilecek sair vakıalara müessir değildir.

Vazgeçme kendisine muahhar vakıalara teşmil edilemez; vazgeçmeden sonra sanığın, şikâyete konu olmuş fiilleri yeniden işlemesi halinde (mesela vazgeçmeğe muahhar olarak işlenmiş zina fiilleri) eski vazgeçme bunlara şâmil değildir (66).

---

(64) § 64.

(65) 4 CD. 8.11.945 esas 9494 karar 9494, Köseoğlu m. 99; Erem TCK. m. 99 n. 18.

(66) Manzini n. 731, II.

346

Şikâyetten vazgeçme suretile Kamu Davasının sukutundan sonra aynı fiilden dolayı aynı kişi tekrar şikâyette bulunamaz. Çünkü Kamu Davasının sukutu ile birlikte fiil artık suç olmaktan çıkmıştır. Suçluluğu, mağdurun ademi rızasına müstenit fiillerde bu rızanın mevcut olduğu hallerde fiil nasıl suç değilse burada da ona benzer bir durum hasıl olmuştur. Fakat aynı fiilden şikâyet hakkına müstakilen (kendi namına) sahip olan kişinin şikâyetine, diğer bir şahsın şikâyetten vazgeçmiş olması, mâni olamaz.

B. SANIKLAR BAKIMINDAN : Ceza Hukukunda vazgeçmenin tecezzi kabul edip etmiyeceği münakaşalı bir konudur. Bu hususta iki zıt fikir mevcuttur :

a) Sanıklardan biri hakkında şikâyetçinin vazgeçmesi aynı suçun diğer sanıklarına tesir etmemelidir. Çünkü kanun suçtan zarar görene şikâyet hakkı tanıdıktan sonra, vazgeçmeği sanıklardan bir veya bir kaçına hasredip diğerlerini bundan hariç tutmak yetkisini tanımazsa tenakuza düşmüş olur. Sanıklardan biri nedamet etmiş, tarziye vermiş, suçtan sonraki hareketleri ile şikâyetçiye kendini affettirmiş, halbuki diğerleri hiç bir harekette bulunmamış, hatta yaptıklarından memnun olduklarını şikâyetçiye duyurmak veya sair suretlerle onu tazipte devam etmiş olabilir. Böyle bir halde şikâyetçiye, nadim olmuş sanığı affetmek, diğerleri hakkında şikâyette ısrar etmek hakkı tanınmalıdır. Şikâyetçinin «ya bütün sanıkları affetmek veya hiç birini af etmemek» mecburiyeti karşısında bırakılması doğru ve haklı değildir (67).

Bundan başka, şikâyetçinin sanıklardan birinin suçsuz olduğunu şikâyet ettikten sonra anlaması, ve onun hakkındaki şikâyetinden vazgeçmek, diğerleri hakkında ise vazgeçmemek istemesi halinde haksızlık daha bariz bir hale gelir. Çünkü masum - sanık hakkında da şikâyetçi, davanın sonuna kadar ısrar etmek zorunda bırakılacaktır.

b) Sanıklardan biri hakkında şikâyetçinin vazgeçmesi aynı suçun diğer sanıklarına tesir etmelidir. Çünkü Kamu Davası üzerinde fertlere ancak mahdut yetkiler tanımak doğru olur. Fiil aynı olduğu halde bunu işleyenlerin bazılarının cezasız kalması, diğerlerinin ceza görmesi ve bu ayrılığın yegâne sebebinin de bir ferdin bunu böyle istemiş olması, müdafaası imkânsız bir mütalâadır. Böyle bir mütalâanın kabulü çok mahzurludur. Her ne kadar vazgeçmede tecezzinin kabul edilmemesinden de bazı mahzurlar doğabilirse de bunlar, tecezziyi kabul halinde doğacak mahzurlarla mukayese edilemiyecek kadar önemsizdir.

(67) Bu hususta bk. Masucci n. 221; Suman m. 88, II; Longo s. 416, n. 18; Florian s. 422.

347

TCK. bu ikinci sistemi kabul etmiştir. Kanunumuza göre (TCK. 99, f. 3)» maznunlardan biri hakkındaki dava veya şikâyetten vazgeçme diğerlerine de sirayet eder» (68). Bu sebeple : Şikâyetçinin vazgeçme teklifini yaparken bazı sanıkları vazgeçmeden hariç tuttuğunu tasrih etmesi halinde, teklifin muteber sayılmaması lâzımdır. Çünkü evvelce gördüğümüz gibi vazgeçme teklifi, kanunun cevaz vermediği ihtirazi kayıtları ihtiva edemez. Böyle bir ihtirazi kayıtla birlikte teklifin sanıklardan biri tarafından kabulü halinde —zannımıza göre— davanın düşmesi kararı verilemez, çünkü muteber olmayan bir teklifin kabulü ile husule gelen vazgeçme muamelesine kanunun istediği şekilde tekemmül etmiş vazgeçmelere münhasır olan tesir (Kamu Davasını düşürmek) bahşedilemez.

Vazgeçmenin diğer sanıklara sirayeti kendiliğinden husule gelir, vazgeçme muamelesinde bu hususa dair sarahata lüzum yoktur. Sanıklardan biri vazgeçmenin kendisine sirayetini arzu etmiyorsa bunu beyan suretile davanın kendisi hakkında devamını sağlayabilir. Çünkü kanun sarahaten «... vazgeçme onu kabul etmeyen maznuna tesir etmez», demektedir (TCK. 99, f. 3.)

Vazgeçmenin diğer sanıklara sirayeti için, bütün sanıkların aynı makama verilmiş, aynı dilekçede zikredilmiş olması şart değildir (69). Ayrı dilekçelerle ve ayrı makamlara şikâyet edilmiş sanıklardan biri hakkın da vazgeçme diğerlerine de saridir, yeterki bunlar aynı suçun sanıkları olsun.

Sirayet için muhtelif sanıkların fiilinde ayniyet de mevcut olmalıdır (70). Aynı fiilin sanıklarından biri hakkındaki vazgeçme diğerlerine sirayet eder. Bu sebeple iki kişi tarafından aynı zaman ve mahalde ve hatta aynı saik ile (meselâ aynı hadiseye hiddetlenerek) hakarete uğramış olan şikâyetçinin bunlardan biri hakkında vazgeçmesi diğerlerine sari değildir. Ayrı ayrı fiillerden sanık olanlardan biri hakkında vazgeçmenin

(68) «Zina ve karıkoca gibi geçinmek davalarında vazgeçmeyi suçlu karı veya koca kabul edince öteki suçluya ceza verilmez», 4 CD. 19.1.945 esas 864 karar 794; «Davacının kendiliğinden hak alma suçunda, müşterek suçlulardan biri hakkındaki feragati diğerleri hakkında da âmme davasını düşürür», 2 CD. 1. 11.935, 9713-10298, Köseoğlu m. 99; Davacı suçun üç sanık tarafından birlikte yapıldığını iddia etmiş ve ahiren bunlardan biri hakkındaki davasından vazgeçmiş olmasına göre bu vazgeçmenin 99 uncu madde gereğince diğerlerine sirayet edip etmeyeceği karar yerinde tartışmasız bırakılması yolsuzdur», CGK.15.3.948, 32-35, Erem, TCK. 99, n. 21 (ikinci bası).

(69) Aynı mahiyette Masucci (enciclopedia...) s. 232; Manzini n. 731, III.

(70) Bk. 4 CD. 30.11.945, 11277-11235.

348

diğerlerine sirayet etmemesi kaidedir (71). Bununla beraber hakkında vazgeçmenin vukua geldiği fiil suç teşkil etmediği takdirde suç sayılması bu fiilin suçluluğuna bağlı diğer fiillerin sanıklarına vazgeçmenin sirayet edip etmeyeceği ihtilâflıdır. Ezcümle, takibi şikâyete bağlı emniyeti suiistimal suçlusu (TCK. 508) hakkındaki vazgeçmenin, bu suçluyu saklayan, delilleri yok eden (TCK. 296) veya bu fiilden husule gelen eşyayı satın alan (TCK. 512) kimseler hakkındaki davayı düşürüp düşürmiyeceği güçlük arzeden bir meseledir. Bazı müelliflere göre resen takibi müstelzim olan bu iki suça takibi şikâyete bağlı suçlara ait olan vazgeçme hükmü tatbik edilemez (72). Diğer bazı müellifler ise burada sirayet değil, bu son fiilin suç sayılması için gereken unsurun mevcut olmadığı, çünkü bunların suç sayılması için asıl fiilin suç olması gerektiği ve hattâ bu sebeple vazgeçmeden dolayı asıl fail hakkında Kamu Davasının düşmesi ve son iki fiilin failleri hakkında da beraat kararı verilmesi fikrindedirler (73). Yeni İtalyan Ceza Kanunu (74) «Mevcudiyeti diğerinin şartı olan bir suçun sukut sebebi, diğer suça sirayet etmez», yolunda sarih bir hükümle meseleyi halletmiştir.

Vazgeçme diğer «sanıklar»a sirayet eder, «maldan sorumlu (mes'ulü bilmal)» vazgeçmeden faydalanamazlar, fakat vazgeçme neticesinde Kamu Davasının düşmesile, Ceza Yargıcının «Hukuku Şahsiye» hakkında Karar Verme yetkisi de kalkacağından maldan sorumlu kişilerin sorumluluğu hakkında Ceza Mahkemesi karar veremez, suçtan zarar gören, maldan sorumluyu, Hukuk Mahkemesine verebilir, yeterki vazgeçerken «Hukuku Şahsiye»sini (TCK. 111) muhafaza etmiş olsun.

---

(71) «Bir sanık hakkındaki şikâyetten vazgeçmenin diğer sanıklara tesiri iki kişi birleşmedikçe husulü mümkün olmayan (zina gibi) suçlara münhasırdır», 4 CD. 30.1.945, 12235-11277; «99 uncu madde hükmünün iki kişinin birleşmesi ile tahakkuk edebilen suçlara münhasır ve döğmede her sanığın hareketinin diğerinden müstakil olduğu görülmeden diğerleri hakkındaki vazgeçmeden sanığın faydalanması yolsuzdur», 4 CD. 15.10.947, 10462-12680; «Davacının (eve girmekten-) suçlulardan biri hakkındaki feragatının diğerine sirayeti mümkün olup olmadığının düşünülmemesi yolsuzdur, 2 CD. 26.5.944, 4376-4775.

(72) Battaglini s. 164.

(73) Manzini n. 731, III.

(74) M. 170, f. 1.

YABANCILARIN MİRASÇILIĞI

Yazan : Nuri ÜLGENALP

1 — Yabancıların hususi haklardan istifadelerine ait Devletlerce kabul edilen usuller ;

2 — Bizim sistemimiz, z

I. TARİHÇE

A. Cumhuriyetin ilânından evvelki mevzuat

a) Yabancıların menkul mallara tasarruf salâhiyetleri,

b) Yabancılara gayrimenkul malları temellük ve tevarüs etmek hakkının tanınması,

B. Cumhuriyetin ilânından sonraki mevzuat

3 — Yabancıların temellük ve tevarüslerile ilgili yürürlükte olan kanunî hükümler,

4 — Mahkeme içtihatları,

5 — Tenkidi.

1 — Yabancılara hususi hakların tanınması bakımından Devletlerin kabul ettiği sistemler şunlardır :

1 — Siyasî veya ahdî mütekabiliyet,

2 — Kanunî veya fiilî mütekabiliyet,

3 — Menfaatın icabı derecesinde haklar tanımak,

4 — Tebea gibi muamele,

2 — Bizim sistemimiz :

Konumuzu yabancıların mirasçılığı teşkil ettiğinden incelememizi bu hususa hasredeceğiz.

I. TARİHÇE

A. Cumhuriyetin ilânından evvelki mevzuat

Yabancıların mallara temellük ve tevarüs yetkilerini menkul ve gayrimenkul mallar bakımından tefrika tabi tutarak incelemek icabeder.

a) Evvelce de yabancılara menkul mallara temellük hakkı tanınmıştı. Türkiyede sakin yabancıların vefatı halinde menkul malları konsoloslarına teslim edilir ve bunlar tarafından varisleri arasında taksim olunurdu.

b) Tebeai ecnebiyenin emlâke mutasarrıf olmaları hakkındaki 7 Safer 1284 tarihli Kanun neşredilinceye kadar yabancılar gayrimenkul iktisap edemezlerdi. Din ve tabiiyet ihtilâfı (ihtilâfı dar) irse mâni idi.

I. Müslümün arazisi gayri müslüm olan ve gayri müslümün arazisi müslüm olan varislerine,

II. Keza Türk tebeasından olan kimsenin arazisi başka Devlet tebeasından olan varislerine,

III. Türk tabiiyetini terkeden kimsenin arazisi, Türk tebeasından veyahut diğer Devlet tebeasından olan varislerine,

İntikal etmezdi (1).

Müslümanlar arasındaki mezhep ihtilâfı ve tabiiyet ihtilâfı irse mâni değildi.

Diğer muhtelif dinlerin mensupları arasında tevarüs ceryan ediyordu. Müsevi İseviye, İsevi Museviye varis olurdu.

Muhtelif tabiiyette bulunan gayri müslümler arasında da tevarüs ceryan etmezdi (2).

7 Safer 1284 tarihli Kanunla, kapitülâsyonların inzibatî hükümlerinin tadilini tazammun eden istimlâk protokolunu (sureti tanzimiye) (3) imza eden Devletler (Fransa, İsviçre, Norveç, Belçika, İngiltere, Avusturya, Danimarka, Prusya ve Şimalî Almanya Konfederasyonu, İspanya, Yunanistan, Rusya, İtalya, Felemenk, Şimalî Amerika Birleşik Hükümetleri. Portekiz, İran, Sırbistan) tebealarına gayrimenkule tasarruf salâhiyeti

(1) Arazi Kanunu, madde 109-111.
(2) Ali Himmet Berki. Miras ve Tatbikatı, sahife 21.
(3) 7 Safer 1284 tarihli Kanun, madde 5.

261

verildi. Bu kanuna göre yabancılar, Hicaz arazisinden maada, Türkiyenin her tarafında, şehir ve kasabaların içinde ve dışında, Türk tebeası gibi emlâke tasarruf haklarından istifade edeceklerdir. Ancak yabancılar da, Türkler gibi, emlâkin tasarruf, intikal, ferağ ve istiklâli hakkında yürürlükte bulunan ve sonradan çıkarılacak kanunlara ittiba edecekler, mülk sahipleri gibi bütün vergi ve resimleri ifa edecekler, emlâke müteallik bütün hususlarda ve ona dair bir dava vukuunda gerek kendileri müddei ve gerek müddeaaleyh olsun ve gerekse diğer taraf yabancı tebeadan bulunsun doğrudan doğruya Türk mahkemelerine müracaat edeceklerdir.

Yabancılar, vasiyet ile intikal ve hibesi mücaz olan emlâkini vasiyet etmek salâhiyetine de nail oluyorlardı. (Madde 4).

Türk tebeasından iken tabiiyetlerini değiştirmiş olanlara bu kanundan istifade hakkı verilmemişse de sonradan neşredilen 21/Şubat/298 tarih Kanunla, Türk tebeasından iken Tabiiyet Kanununun neşrinden evvel tabiiyet değiştirmiş olupta andlaşmalar mucibince yabancı tabiiyete girmeleri kabul edilmiş ve kanunun neşrinden sonra usulüne göre tabiiyet değiştirenlerin 7 Safer 1284 tarihli Kanundan istifadeleri kabul edilmiştir. Fakat izin almaksızın tabiiyet değiştiripte tabiiyeti iskat olunanlar istimlâk ve tevarüs hakkından mahrum edilmişlerdir (4).

7 Safer 1284 tarihli Kanun gereğince tasarrufu emlâk eden şahsın vefatı halinde emlâk ve arazisi kanunen müstehak olan varislerine intikal ediyordu (5).

Arazi Kanununun 110 uncu maddesindeki Türk tebeasının arazisinin yabancı olan varislerine intikal etmiyeceğine müteallik hükmün mefhumu muhalifinden istidlâlen yabancının mutasarrıf olduğu arazinin Türk tebeasından varislerine intikal etmiyeceği iddia edilmişsede (icareteyn ile tasarruf olunan musakkafat ve müstegallâtı vakfiyenin erkek ve kız çocuklara intikali şer'i olmayıp kanunî olmakla buna intikali âdi tesmiye olunduğundan intikalin tevsii ve yabancıların hakkı tasarrufa nailiyeti hep bu esasa müpteni yani kanunî olup miras hakkındaki ahkâmı şer'iye tamamiyle başka idigünden 7 Safer 1284 tarihli Kanun gereğince yabancıların istimlâk ettiği vakıf akarın vefatında Türk tabiiyetini kabul eden varislerine intikal etmiyeceğine dair mezkûr kanunda ve ne de nizamatı

(4) 21 Şubat 1293 tarihli Ecanibin Hakkı İstimlâki Kanununun Birinci Maddesinden İstisna Olunan Eşhasın Emlâk ve Arazisine Mahsus Kanun. Madde 1. 2.

(5) Tezkerei samiye 24 Temmuz 1291, Tertibi evvel cilt 4, sahife 242. Tabı sani sahife 417.

352

sairede bir kayıt ve sarahat bulunmadığından vefat eden yabancıların uhdelerindeki arazii emiriye ve mevkufe ve müsakkafat ve müstegallâtı vakfiyenin Türk tebeasından olan varislerine intikali hakkındaki teamülün muhafazası uygun görülmüştür) (6).

Yine 7 Safer 1284 tarihli Kanunla gayrimenkul iktisap etmiş olan yabancıların uhdelerindeki emlâki sırfenin yabancının tabi olduğu Devletten başka bir veya muhtelif Devlet tebeasından olan varislerine intikal edeceği de şu irade ile tesbit edilmiştir : (Kavanii mevcude ile ileride vazedilecek nizamata tabi olmak şartile Türkiyede ecnebilere hakkı istimlâk bahşolunmuş ve ihtilâfıdar meselei şer'iyesi arazii emiriye ve mevkufe ve müsakkafat ve müstegallâtı vakfiyenin intikalinde mabihüttatbik olmayıp bunların sureti tasarruf ve intikali nizamatı mahsusa ve taahhüdat ve teamüle mebni ve istimlâke mezun olan ecnebiler hakkında da şimdiye kadar mer'i bulunmuş olduğuna ve Türkiyede sakin ecnebilerden vefat edenlerin veresesi de ecnebi olduğu halde emvali menkulelerine hükümetçe müdahale olunmıyarak konsolotaları marifetile varisleri beyninde taksim edilip yalnız uhdelerindeki emlâkin muamelei intikaliyesi defterhanece icra kılınmakta olduğu cihetle bu bapta nazarı dikkate alınacak cihet Devlet nizamlarına tamamiyle tevfiki muamele kaziyesi olup emlâki sırfanın tevarüs ve intikalinde Devletçe mer'i olan kanun ise mirasa müteallik olan mesaili şer'iyeden ibaret ve ihtilâfıdar meselesi de o cümleden olmasına, ihtilâfıdarın mani'i irs olmasının sebebi aslîsi her iki hükümet arasındaki ismet ve velâyetin münkati olmasına müstenit olup Devletlerarasında müahadat ile mün'akit sulh ve müvalât baki ve kaidei taavün mer'i oldukça anları murisleri uhdesindeki emlâkin hakkı tevarüsünden mahrum etmek kabil olamıyacağına binaen arazii emiriye ve mevkufe ve müsakkafat ve müstegallâtı vakfiyenin intikalinde mer'i olan nizamat ve teamül veçhile kemakân muamele olunmak ve emlâki sırfa ile alım satımda emlâki sırfa gibi muamele ceryan etmekte olan mukataalı arsalar üzerindeki mülk ebniye ve eşcar ve gürumun tevarüs ve intikal muamelâtı dahi miras hakkındaki taksimatı şer'iyeye tevfikan ifa ve bu muamelenin muhtelif ve beyinlerinde sulh ve müsalemet müstekar olan Devletler tebeasından varisleri bulunan ecnebiler uhdesindeki emlâki sırfa hakkında da tatbik ve icra olunması) (7).

Yabancıların 7 Safer 1284 tarihli kanundan sonra gayrimenkul iktisap haklarını şöylece hülâsa edebiliriz :

---

(6) 13 Mart 1310 tarihli Devlet Şûrası Kararı ve 13 Teşrinisani 1315 tarihli irade.

(7) 27 Mart 1324 tarihli irade.

1 — Arazi Kanunun 109 ve 110 uncu maddelerindeki din ve tabiiyet ihtilâfına ait hükümler ile 111 inci maddesindeki Türk tabiiyetini terkedenlere ait hüküm gereğince din ve tabiiyet ihtilâfı ve Türk tabiiyetini terketmek manii irsdi. Ancak yabancıların uhdelerindeki gayrimenkuller Türk tebeasından varislerine,

2 — Yabancıların Safer 1284 tarihli Kanun gereğince iktisap etmiş oldukları gayrimenkuller aynı tabiiyette veya diğer muhtelif Devletler tabiiyetinde bulunan varislerine,

İntikal ederdi.

26 Ağustos 1330 tarihli irade ile 18 Eylül 1330 tarihinden itibaren kapitülâsyonlar kaldırıldı. 2 Teşrinisani 1331 tarihli Kanunla da kapitülâsyonların mülga olduğu tarihten itibaren kanun ve nizamlarda uhudü atikaya müstenit olarak istisnaen mündemiç bulunan ahkâm feshedildi.

23 Şubat 1330 tarihli ecnebilerin hukuk ve vazaifi hakkındaki Kanunla «yabancılara, Devletin Kanun ve Nizamlarile Türk vatandaşlarına hasredilmiyen hukuku hususiyeden istifade hakkı» tanındı. (Madde 1).

Lozan muahedesinin 28 inci maddesile Devletler : Kapitülâsyonların kâffei nokatı nazardan tamamen ilgasını her biri kendisine taallûku cihetinden kabul ettiler. Yine Lozan muahedesine merbut ikamet ve adlî salâhiyet mukavelesinin 3 üncü maddesile de muamelei mütekabile esası dairesinde «Türkiyede diğer âkit Devletler tebeasından mahallî kanun ve nizamlara tevfikan her türlü menkul ve gayrimenkul malları ihraz, tasarruf ve devir ve ferağ, bey, mübadele, hibe, vasiyet yahut her ne suretle bahsi geçen mallarda tasarruf edecekleri ve kanunî veraset tarikile veya hibe veya vasiyet suretile mezkûr mallara malik olabilecekleri» kabul edilmiştir.

B. Cumhuriyetin ilânından sonraki mevzuat

18 Mart 1340 tarihli Köy Kanununun 87 nci maddesile Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde bulunmıyan gerek şahıslar gerek şahıs hükmünde olan cem'iyet ve şirketlerin köylerde arazi ve emlâk almaları menedilmiştir.

4 Teşrinievvel 926 tarihinde yürürlüğe giren Medenî Kanunun 520 nci maddesine göre :

«Aşağdaki kimseler mirasçı olmıyacakları gibi ölüme bağlı tasarruflarda mirasçı veya lehine vasiyet yaplan kimse olamazlar :

1 — Kasten veya haksız yere mütevaffayı öldüren veya öldürmeğe teşebbüs edenler,

2 — Kastan veya haksız yere müteveffayı ölüme bağlı bir tasarrufta bulunamıyacak bir hale getirenler,

3 — Hile veya tehdit yahut cebir ile mütevaffayı ölüme bağlı tasarrufta bulunmağa veya böyle bir tasarrufu feshetmeğe sevkedenler veyahut bu hususta mâni oalnlar,

4 — Mütevaffanın artık bir daha yeniden yapamıyacağı bir hal ve zamanda ölümüne bağlı tasarrufu kasten veya haksız yere gizleyenler ve bozanlar.

Af ile mahrumiyet kalmaz.»

Medenî Kanunda din ve tabiiyet ihtilâfı mahrumiyet sebepleri arasında sayılmamakta ve bu kanun, yabancıların mirasçı olamıyacaklarına dair bir hüküm de ihtiva etmemektedir.

28 Mayıs 927 tarih ve 1062 sayılı (hudutları dahilinde tebeamız emlâkine vaziyet eden Devletlerin Türkiyedeki tebeaları emlâkine karşı mukabelebilmisil tedabiri ittihazı hakkındaki) kanuna göre : İdari mukarrarat veya fevkalâde istisnaî kanunlarla Türkiye tebeasının **hukuku mülkiyetini kısmen veya tamamen tahdit eden** Devletlerin **Türkiyedeki tebeasının hukuku mülkiyeti dahi** İcra Vekilleri Heyeti kararile Hükümet tarafından mukabelebilmisil olmak üzere **kısmen veya tamamen tahdit** menkulât ve gayrimenkulâtına vaziyet olunabilecektir.

2644 sayılı Tapu Kanununa ait «gayrimenkul malların tapu siciline kaydına ve teferruatına dair» Maliye Bakanlığınca 929 tarihinde hazırlanan tasarıya : «Din ihtilâfının manii irs olmadığına dair Kanunu Medenide sarahat olmamasına mebni kanunun itilâfı dairesinde bunun manii irs olamıyacağına (madde 8) ve bir müahede ile hilâfı Devletçe taahhüt edilmiş olduğu takdirde ecnebi tebeasının Türk tebeasından miras alamamaları esasen kabul edilmiş olmasına ve kanunu mezkûrda bu cihet hakkında sarahat mevcut değilse de bu esasın idamesi lüzumu derkâr bulunmasına mebni ecnebilerin Türk tebeasından miras alamamalarına ve fakat tebeamızın müktesep hukukunu muhafazatan Türk tebeasının minel-kadim mer'i olduğu üzere ecnebiye varis olacağına (madde 9) ve ecnebiler arasında zaten tabiiyet ihtilâfı mânii irs olmadığından kanunun itilâfı dairesinde bunların yekdiğerine varis olacaklarına (madde 10) dair hü-

kümler konulmuşsa da (8) Danıştay umumî heyeti aşağıda yazılı gerekçe ile sözü geçen hükümleri tasarıdan çıkarmıştır :

«8 inci madde : Türk Kanunu Medenisi miras bahsinde kanunen miras almağa ehliyeti olmıyan kimselerden maada herkesin miras almağa salâhiyeti olduğunu beyan ve mevani'i irs olarak katil, ikrah, tağrir vesaire gibi bir takım esbabı tahdiden tasrih etmiş ve bu meyanda din ve tabiiyet ihtilâfları gibi eski mevzuatımızda manii irs olarak gösterilen esbabı zikretmemiş olduğundan din ihtilâfının mani'i irs olmıyacağına dair olan maddeye lüzum görülmiyerek tayyedilmiştir.

9 uncu madde : Gerek Kanunu Medeni ve gerek Lozan muahedesi ecnebilere hakkı tevarüsü mutlak olarak tanımış olduğundan bu hakkın inkârına müeddi olan böyle bir madde hem kanuna hem müahedeye müğayirdir. Hususile eski ihtilâfı dar mefhumundan mülhem olarak ecnebî tebeasının Türk tebeasından miras alamıyacaklarını ve bilâkis Türk tebeasının ecnebiye varis olacağını tasrih gibi bir taraflı hükümler koymak bu asırdaki telâkkiyatı hukukiyeye tamamen münafi olduğundan Lozan âkitlerinin ve ona tabaan ikamet mukavelâtı akdettiğimiz Devletlerin muhik şikâyetini tevlit edeceği cihet bu madde tayyedilmiştir.

10, 11, 12 nci maddeler, 8 ve 9 uncu maddeler için serdedilen esbabı mucibeye binaen ecnebiler arasındaki tabiiyet ihtilâflarının mâni'i irs olmadığını söylemeğe lüzum olmadığından bu maddelerde kezalik tayyedilmiştir.»

Devlet Şûrasınca tadilen tanzim edilen bu lâyıha 24/11/929 tarihinde ve buna zeylen hazırlanan ikinci lâyıha da 7/Mayıs/934 tarihinde Büyük Millet Meclisine sevkedilmiş ve her iki lâyıha tevhit edilerek Maliye komisyonunda tetkik edilirken bu lâyıhalarda ecnebî hakikî şahısların gayrimenkul tasarruflarına dair hükümlerin bulunmadığı görüldüğünden komisyonca Tapu Kanununun 35, 36, 37 nci maddelerini teşkil eden hükümler hazırlanarak lâyıhaya ilâve edilmiştir (9).

Bu maddelere göre :

Tahdidi mutazammın kanunî hükümler yerinde kalmak ve karşılıklı olmak şartile yabancı hakikî şahıslar Türkiyede gayrimenkul mallara temellük ve tevarüs edebilirler. (Madde 35).

---

(8) Hükümet gerekçesi.

(9) Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi 4 üncü intihap cilt 112-113, s. sayısı 61.

356

Yabancı hakikî şahıslar bir köye bağlı olmıyan müstakil çiftliklere ve köy sınırları dışında kalan arazinin 30 hektardan çoğuna ancak hükümetin izniyle sahip olabilirler. Kanuni miras bu hükümden dışarıdır. Adı geçen çiftlikler ve arazinin 30 hektardan ziyadesine vasiyet suretile veya mansup mirasçı sıfatile yabancı hakikî şahısların sahip olabilmesi de hükümetin iznine bağlı olup izin verilmezse çiftlik ve bu fazla miktar tasfiye suretile bedele çevrilir. (Madde 36).

Yabancı hakikî şahısların intikal işleri Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinden verilen veya kendi salâhiyetli makamlarından verilipte Türk Kanunlarının veraset usulü hakkındaki hükümlerine uygun olduğu Türk mahkemelerince tasdik edilen veraset senetlerine istinaden yapılır. (Madde 37).

Bu kanunun 38 inci maddesile de «... başka kanunların bu kanuna uygun olmıyan hükümleri kaldırılmıştır».

3 — Yabancıların temellük ve tevarüslerile ilgili yürürlükte olan kanuni hükümler

Yabancıların memleketimizde menkul ve gayrimenkul mallara temellük ve tevarüslerile ilgili mevzuatı tafsilâtile yukarıda izah ettik. Bunlardan yürürlükte olan kanunlar şunlardır :

1 — 28 Şubat 1330 tarihli Ecnebilerin Hukuk ve Vezaifi Hakkındaki Kanun, (ilgili madde 1).

2 — Köy Kanunu, (ilgili madde 87),

3 — 1062 sayılı Mukabelebilmisil Kanunu,

4 — Medeni Kanun, (ilgili madde 520),

5 — 2644 sayılı Tapu Kanunu, (ilgili maddeler 35, 36, 37).

Lozan Muahedesi ve bundan sonra yapılan konsolosluk ikamet ve adlî salâhiyet, seyrüsefain mukavelelerile, yabancıların temellük ve tevarüsleri için mütekabiliyet prensibi esas tutulmuştur. 1330 tarihli Kanunu muvakkat ile 7 Safer 1284 tarihli Kanunun kabul ettiği tebeaya temsil sistemi terkedilerek tahdit sistemi esas tutulmuştur. Tapu Kanunu ile gayrimenkullerde mütekabiliyet esası kabul edilmekle beraber tahdit sistemi de muhafaza olunmuştur. Medeni Kanunda ise yabancıların

temellük ve tevarüsleri hiç bir kayda tabi tutulmamıştır. Bu mevzuatı bir arada mütalâa edersek Medeni Kanunla mirasçılık hakkı mutlak olarak tanınmıştır. Din ve tabiiyet ihtilâfları mirastan mahrumiyeti mucip değildir. Fakat 28/Şubat/1330 tarihli Kanunla yabancılara, Türk vatandaşlarına hasredilmemiş olan hususî haklardan istifade yetkisi verilmiştir.

Mevzuatımızda menkul mallara temellük ve tevarüsü Türk vatandaşlarına hasreden hiçbir hüküm mevcut olmadığından yabancılar bu mallara temellük ve tevarüs hakkını haizdirler.

Gayrimenkullere gelince : Yabancıların bu malları iktisap etmeleri bazı kayıtlara tabi tutulmuştur.

1 — Köylerde emlâk ve arazi alamazlar,

2 — Mensup oldukları Devletlerce mütekabiliyet esası kabul edilmemiş olan yabancılar Türkiyede gayrimenkul mallara temellük ve tevarüs edemezler.

3 — Mütekabiliyet esasını kabul etmiş olan Devletlerin tebeaları dahi :

A. Bir köye bağlı olmıyan müstakil çiftliklere,

B. Köy sınırları dışında kalan 30 hektardan fazla araziye, vasiyet suretile veya mensup mirasçı sıfatile dahi, hükümetin izni olmadıkça sahip olamazlar.

Ancak kanuni miras bu hükmün dışındadır. Yani yabancıların uhdesinde müstakil çiftlikler veya 30 hektardan fazla arazi varsa bunlar kanuni mirasçılarına intikal eder. Yine bu hükme göre bir yabancı muhtelif murislerden kanuni miras tarikile müstakil çiftlik ve 30 hektardan fazla araziyi Hükümetin iznine bağlı olmaksızın tevarüs edebilecektir.

Vasiyete veya mansup mirasçı tâyinine ait tasarruf gayri muteber sayılamayıp Hükümetçe izin verilmezse çiftlik ve arazi bedele çevrilir.

Tapu Kanununun 35 ve 36 ncı maddelerile yabancılara, karşıılklı olmak şartile gayrimenkul mallara temellük ve tevarüs hakkı tanınmış olmakla beraber diğer Devletler idari mukarrarat veya fevkalâde istisnaî kanunlarla Türk vatandaşlarının mülkiyet haklarını kısmen veya tamamen tahdit ederlerse bu Devletlerin Türkiyedeki vatandaşlarının mülkiyet hakları dahi İcra Vekilleri Heyeti kararile kısmen veya tamamen tahdit olunabilecektir. (Mukabelebilmisil Kanunu madde 1). Binaenaleyh

yabancıların gayrimenkule tevarüslerini ahdî mevzuat dışında, 330 tarihli muvakkat kanunla Köy, Tapu ve Mukabelebilmisil Kanunları çevresinde mütalâa etmek icabeder.

4 — Mahkeme içtihatları.

Mahkeme içtihatlarına misal olarak Yargıtay 3 üncü Hukuk Dairesinin aşağıda yazılı 11 Şubat 947 gün ve 7349/715 sayılı Kararını alacağım:

Karar şu :

«İstanbul Asliye Hukuk Yargıçlığı 18/10/946 tarih sayı 942/575. B. Vekili tarafından 1942 yılında İstanbulda ölen M.nin Rusyada bulunan A.adındaki oğlunun evvelce öldüğünden ve müvekkilinden başka varisi kalmadığından bahisle açılan isbatı veraset davasının tereke kayyumu ve müdahil hazine avukatı ve vasiyeti tenfiz memuru C. huzurlarile yapılan yargılaması sırasında taraflardan C. nin ahiren A. tarafından Sovyet Konsolosluğu vasıtasile kendisine gönderilen vekâletnameye istinaden ikame olunan veraset davasının bu dava ile birleştirilmesine mütedair verilen karar üzerine icra kılınan tetkikat sonunda : Müteveffa M. nin A. adında bir oğlu ile T. adında bir kızı bulunduğu ve karısı K. nın M. nin vefatından evvel boşandığı konsolosluğun ibraz edilen vesikasile dinlenen tanıkların beyanlarından anlaşılmış olmasına mebni sabit görülemiyen müstedi B. nin veraset iddiasile bilâ varis vefat ettiği yolundaki hazine vekilinin def'inin reddine ve mütevaffanın yegâne varisleri olduğu tahakkuk eden oğlu A. ve kızı T. nin Medeni Kanunun 439 uncu maddesi gereğince sübutu verasetlerine ve meselei mirasiyenin iki sehim itibarile bir sehminin oğlu A. ve bir sehminin de kızı T. ye isabeti iktiza ettiğine dair veraset senedi verilmesine müteallik yukarıda gün ve sayısı yazılı hükmün Yargıtayca incelenmesi davası B. vekili ve hazine vekili taraflarından istenilmiş ve mümeyyüzünaleyh vekili tarafından verilen temyiz cevap lâyıhasında da duruşma talep edilmiş olmakla belli günde usulen yapılan tebliğata rağmen mümeyyizlerden B. ile tereke kayyumunun gelmedikleri anlaşılarak gıyaplarında tetkikat yapılması ve temyizin süresinde olduğu görülerek kabulü kararlaştırıldıktan ve hazır bulunan diğer mümeyyiz hazine vekili ile mümeyyüzünaleyhler vekillerinin şifahî izahatları dinlendikten sonra vaktin gecikmesine binaen karar başka bir güne bırakılmıştır. Sonradan toplanılarak dosyada bulunan bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldı ve aşağıda yazılı karar tesbit olundu.

Türk tabiiyetinde iken vefat eden M. nin Rus Devleti tebeasından A. isminde bir oğlu ve T. adında bir kızı olduğu konsolosluğun ibraz edilen

vesikasile dinlenen şahitlerin beyanlarından anlaşılmış ve Türklere hasredilmiyen hukuku hususiyeden ecnebiler dahi istifade edebilip mirasta mütekabiliyet hakkında mevzu bir hüküm ve Sovyet Rusya ile akdedilmiş bir mukavele bulunmamış olmasına ve Kanunu Medeninin hükümlerine nazaran müteveffanın füruu varken kardeşinin füruu mirasçı olamıyacağı gibi davacının füruu olmadığı farzolunsa dahi ikinci derecede mirasçı mevcut olduğu cihetle hazinenin miras iddiasına hakkı bulunmamasına mebni mümeyyizlerin temyiz itirazları varit görülemediğinden reddile hükmün onanmasına 11 Şubat 947 tarihinde oybirliğile karar verildi».

Kararın mesnedini A — 23 Şubat 1330 tarihli muvakkat Kanunun birinci maddesindeki «Türklere hasredilmiyen hukuku hususiyeden yabancıların istifade edecekleri» ne dair hükümle,

B — Mirasta mütekabiliyet hakkında mevzu bir hüküm bulunmaması,

C — Sovyet Rusya ile akdedilmiş bir mukavele olmaması,

Teşkil etmektedir.

Kararda, tefrik yapılmaksızın yabancıların menkul ve gayrimenkul mallara tevarüs edebilecekleri mutlak surette kaydedilmektedir. Filhakika Türkiyede menkul mallara ancak Türklerin tasarruf edeceklerine dair bir hüküm yoktur. Kararda zikredilen esbabımucibe menkul malların tevarüsü bakımından yerindedir. Fakat yabancıların gayrimenkule tevarüsleri için Tapu Kanununun 35 inci maddesile mütekabiliyet esası şart edilmiş olduğu gibi gerek bu kanunla ve gerekse Köy ve Mukabelebilmisil Kanunlarile konulmuş olan kayıtların kararda münakaşa edilmesi daha isabetli olurdu.

360

MATBUAT SUÇLARI ÜZERİNDE BİR TETKİK

II (*)

Yazan : Hamdi ÖNER

I — Şantaj
II — Yalan neşriyat
III — Neşri memnu olan şeyler
VI — Suç olmayan neşriyat.

I.

ŞANTAJ

Şantaj cürümleri mahiyetleri itibarile tehdit suçunun bir nev'ini teşkil eder. Esasen teknik bakımından da Ceza Kanununun 192 nci maddesinde tehdit fiilleri arasında yer almıştır. Bu cürüm başkasının şeref ve itibarını istismar etmeyi istihdaf eder. Bu cürümlerin ana hükümlerini ihtiva eden Türk Ceza Kanununun 192 nci maddesi bir kimsenin namusunu ihlâl veya itibarını kıracak bir maddeyi matbuat vasıtasile iaşe etmek veya bu yolda isnadatta bulunmak tehdit, ile para koparmağa veya sair menfaatler istihsaline tasaddi edenleri cezalandırmış ve Matbuat Kanununun 32 nci maddesi de mevzubahs menfaatine abone kaydı ve ilân ücreti namı altında elde etmeye matuf hareketleri önlemiştir. Fakat bu maddelerin insan şeref ve itibarını kötüniyetlere karşı korumaya tamamile kâfi gelmediği tatbikatta anlaşılmıştır. Kanunun açık bıraktığı gedikden faydalanarak siyasî ve idarî şahısların şeref ve itibarı aleyhine sistematik ve mütecavizane mahiyette fiil ve hareketler görülmüştür.

Ceza ve Matbuat Kanunlarında tehdit ve menfaat istihsali gayesi şantaj cürmünün unsurunu teşkil eder. Halbuki siyasî ve iktisadî bir fayda veya kin ve ihtiras gibi duygular bazı haller bir kimseyi maddi menfaat gözetmeden ve başkasının şeref ve itibarı aleyhine tecavüze sevkedebilir. Bazı maddi menfaat yerine siyasi veya malî bir gaye tehdit mevzuu olabilir. Her hangi bir vazife veya intihaba namzet olan bir kimsenin bu suretle tehdit edilerek çekilmeye icbar edilmesi hali de önlenmelidir. Bu halde binnetice fail için bazı maddi menfaatler sağlayabilir.

Bu madde unsurları itibarile T. C. K. nun 192 nci maddesinden hemen hemen farksızdır. Ceza Kanununun 192 nci maddesine göre bir kim-

(*) Baş tarafı 3/948 günlü Adalet Dergisinde çıkmıştır.

senin namusunu ihlâl edecek veya itibarını kıracak bir maddeyi matbuat vasıtasile ifşa etmek yahut bu yolda isnadatta bulunmak tehdidile para veya başka menfaatler istihsali suç unsuru olarak kabul olunmuştur. Matbuat Kanunu buna (şeref veya servete zarar verecek) cümlesini de ilâve etmiştir. Fakat bu cümle Ceza Kanunu hükümlerinin şümulü dahilinde bulunduğu cihetle Ana Kanunun suç saymadığı fiillerin cezalandırıldığı keyfiyeti mevzubahs olamaz. Zira zarar verecek tehdit muhakkak surette ittibara da dokunduğundan Ceza Kanunu hükümleri içine girer. Keza abone bedelinden veya ilân ücretinden fazla bir şey almak da netice itibarile Ceza Kanununun menfaat istihsali mefhumunun şümulü dahilindedir. Her iki kanunun mevzubahs ettikleri cürüm unsurları arasında bir fark bulunmadığı gibi bu suçun Matbuat Kanununa alınmasının başka bakımdan da ameli bir faydası yoktur. Zira şantaj cürmü mahiyeti itibarile bir matbuat suçu değildir. Yani ancak matbuat vasıtasile işlenebilen bir suç değildir. Suçun teşkili haysiyet kırıcı bir halin matbuat vasıtasile ifşası tehdit ile menfaat teminidir. Haysiyet ve itibarı kıran fiilin matbuat vasıtasile ifşasından sonra tehdidin tesiri kalmaz. Binaenaleyh şantaj cürmünün bir matbuat suçu addedilmesine maddeten ve mantıkan imkân yoktur. Bir kimseyi bu suretle tehdit bir muharrir ve gazeteci olabileceği gibi matbuat ile ilgisi olmayan bir kimse de olabilir.

Alelâde bir şahıs da matbuata ifşaatta bulunacağı tehdit ile menfaat elde etmeye çalışabilir. Şu halde bu suçun Matbuat Kanununa alınmasından Matbuat Kanununun 27 ve 6 ncı maddelerinde yazılı mesuliyet hakkındaki hükümler bakımından da bir mâna ifade etmez. Zira haysiyet kırıcı fiiller matbuatta neşri halinde hakaret suçu tekevvün eder ve artık şantaj cürmü muhal bir mahiyet alır. Zira şantaj da ifşa tehdidi unsurdur. İfşaatın tahakkuku halinde haysiyet ve şerefi kırılan kimse hakarete maruz kalmış olur. Fakat kanaatımıza göre bu takdirde hakaret müstakil bir cürüm teşkil eder. Birinci safha yani şantaj teşebbüs safhasında kalan müstakil bir cürüm olur. Zira T. C. K. nun 78 inci maddesine göre bu iki fiil yekdiğerini terkip eden unsurlardan madut değildir. Ve bu takdirde şantaj cürmü hakikatte matbuat Kanununun 27 nci maddesi hükmü uygulanamaz. Mahiyeti itibarile bir matbuat cürmü olmayan şantaj hakkında Matbuat Kanununun 54 üncü maddesi hükmü de cereyan etmez. Bu maddeye göre matbuat vasıtasile işlenen suçlar aleyhine altı ay içinde açılmayan dava mesmu olmaz. Bu madde 32 nci maddede yazılı fiillere tatbik edilirse dolayısile T. C. K. nun 192 nci maddesi de bu hükme tabi tutulmuş olur. Zira yukarıda arzettiğimiz gibi Matbuat Kanununun 32 nci maddesi ile Ceza Kanununun 192 nci maddesi hükmü arasında hiç fark yoktur. Fakat kanaatımıza göre Matbuat Kanununun 54 üncü mad

362

desi ancak matbualar vasıtasile işlenen suçlara tatbik edilebilir. Şantaj suçları ise matbuat vasıtasile işlenmez. Yani suçun teşekkülü için neşriyat şart değildir. Hattâ tehdit mevzuu olan şeyin neşri halinde o zamana kadar teşekkül eden safha haricinde artık şantaj cürmü mevzubahs olamaz. Hattâ gayrikabili ifa bir mahiyet alır. Yani suç neşirden evvel tekemmül eder. Ve neşir halinde suçun teşekkülü artık gayri mümkün bir hal alır.

Şantaj suçu Ceza Kanunumuzun aslından yani İtalya Ceza Kanununundan alınmıştır. T. C. K. nun 192 ve Matbuat Kanununun 32 nci maddelerinde kullanılan bir kimse tabirine hükmî şahıslar da dahil midir?. Kanaatımıza göre bir kimse tabirine hükmi şahısları ithale imkân yoktur. Zira ceza mevzuatımızda bir kimse tabiri daima hakiki şahısları ifade eder. Hükmi şahıslar bu mef'umun şümulü dışında kalır. Binaenaleyh bir kimse, ticarî itibarını matbuat vasıtasile kıracağını ileri sürerek bir şirketin idare heyetini tehdit etmesi hali, ancak tehdide maruz kalanların şahısları aleyhinde suç teşkil edebiilr. Binaenaleyh şirket davacı yani müdahil mevkiine geçemez. Tazminat isteyemez. Bu hak şirketi temsil eden ve hakarete maruz kalan şahsa terettüp eder. Bu hususta başka bir ihtimal hatıra gelir. Şantaj suçunun faili şirketi temsil edemeyen hattâ şirketin itibarını muhafazada menfaatı bulunmayan birisini tehdide kalkışırsa suç teşkil eder mi? Meselâ şirketin müdürü tabiatile haddi zatında bu şirketle yakından uzaktan hiç alâkası bulunmayan bir kimseyi tehdit ederek şu kadar para vermediği takdirde şirketin gayri meşru kazancını ifşa edeceğini ileri sürerse suç teşkil eder mi? Kanaatımıza göre bu takdirde suç teşekkül etmez. Zira ileri sürülen hususat, muhatap tutulan şahıs bakımından tehdit mahiyetini arzetmez. Yani tehdit muhatabı korkutmaz. Böyle bir tehdidin tesirsizliği de açıktır. Burada T. C. K. nun 52 nci maddesi yani suçu kastettiği şahıstan başkası aleyhine işleme hali de mevzuubahs olamaz. Zira burada hata suçun unsurunun teşekkülüne mânidir. Yani failin hatası tehdit unsurunu bertaraf etmiştir. Zira şantaj suçunun tekevvünü, şeref ve itibari kıracak bir maddenin ifşası beyanile muhatabını tehdit etmektir. Fail ifşa edeceğini ileri sürdüğü husus muhatabı ilgilendirmezse tabiatile suçun teşekkülünden de bahsolunamaz. Zira T. C. K. nun 52 nci maddesi uyarınca kastedilen kimseden başka birisi aleyhine matuf suçun tekevvünü için o şahısın suçdan zarar görmüş olması şarttır. Halbuki kendisine ait olmayan şirketin durumunun ifşasında muhatap için bir zarar da mütesavver değildir.

II.

YALAN NEŞRİYAT

Yalan neşriyata mütedair olan Matbuat Kanununun 11 inci fıkrası

iki maddeden mürekkeptir. 33 üncü madde milli paranın kıymetini düşürecek neşriyat ve 34 üncü madde ise yalan haber ve hâvadis verenleri cezalandırmıştır.

Madde : 33 — Millî paranın kıymetini düşürecek veya dahil veya hariçte bu paraya karşı itimadı sarsabilecek vakaları tasni veya tahrif ederek neşir ve işae edenler üç aydan üç seneye kadar hapis ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasile cezalandırılır.

33 üncü madde millî paranın kıymetini düşürecek veya dahil ve hariçte bu paraya karşı itimadı sarsacak neşriyatı cezalandırmıştır. Madde tasni ve tahrif edilmiş vakaların neşrini suç saymıştır. Binaenaleyh paranın kıymetini düşürecek mahiyette de olsa hakiki vakaları yazmak suç teşkil etmez. Kanun paradan bahsetmiş fakat paranın ne olduğu açıklamamıştır. Kanaatımıza göre buna lüzum da yoktur. Çünkü T. C. K. nun 331 inci maddesi Ceza Kanununun tatbikatında paranın ne olduğunu tâyin etmiştir. Bu maddeye göre itibari âmme kâğıtlarıda ceza tatbikatında para gibidir. T. C. K. nun 10 uncu maddesi delaletiyle 331 inci madde hükmü Matbuat Kanununun uygulanmasında da para makbuz tâyin edeceğinden hususi kanunlarına göre dahili ve harici istikraz tahvilleri de para hükmündedir. 331 inci maddeye göre (itibarı âmme kâğıtları tabirile kanunen para gibi tedavül edenlerden başka hükümetler tarafından ihraç edilmiş hamiline muharrer senetler ve kuponlar ve haiz oldukları mezuniyete müsteniden müesseseler tarafından ihraç edilmiş olup da kanunen tedavül etmekte bulunan diğer bütün evrak ve senetler itibarı âmme kâğıtlarıdır.)34 üncü madde 3955 sayılı Kanunla değiştirilerek hükmü kesinleşmiş ve eklenen fıkralarla istihdaf olunan gayeler açıklanmıştır. Madde uydurulmuş veya tahrif edilmiş veyahut mahiyeti esaslı surette değiştirilmiş haber ve belgelerin yayınlanmasını önlemiştir. Kanunun Meclisde müzakeresi uzun tartışmalara sebebiyet vermiş ve bu müzakere madde hükmünü açıklamış olduğundan tutanak zabtının mütalâasını tavsiyeye şayan buluruz (1). Adalet Komisyonu gerekçesinde derecata göre maddenin tadil sebebi şu şekilde hülâsa olunabilir. Son değişiklikle 34 üncü maddenin artık tatbik kabiliyeti kalmadığı matbuat hürriyet ve serbestisinin sağlanmasile beraber yalan ve yanlış hâvadislerin kamu efkârının bulandırılmasına da mahal verilmemesi gerektiği ve bundan dolayı 34 üncü maddede değişiklik yapmak zarureti bulunduğu açıklanmıştır. 34 üncü madde Matbuat Kanununun üzerinde en fazla tevakkuf ve tatbikatta hassasiyet gösterilmesi lâzım gelen maddelerinden biridir. Şu-

(1) Tutanak dergisi 14. birleşim, sahife 404.

36 4

rası muhakkaktır ki madde tenkidi önler veyahut memleket haberleşme organlarını daimi endişe içinde buludurur mahiyette tefsire tabi tutulmalıdır. Madde kötü niyetlerini zararlı faaliyetlerine karşı alınmış tedbir mahiyetindedir. Maddeyi temamile izah edebilmek için fıkralarını ayrı ayrı tahlil edelim. Madde üç fıkradan mürekkeptir. En önemli hükümler birinci fıkranın üç bendinde yer almıştır.

Madde : 34 — (4955 Sy. K. ile değişik) 1 — Türk Ceza Kanununun hükümleri dışında olarak uydurulmuş veya tahrif edilmiş veya mahiyeti esaslı surette değiştirilmiş haber veya belgeleri veren muhbir veya muhabirle bu kabil haber yazı veya belgeleri bilerek neşir veya nakledenler aşağıdaki şekilde cezalandırılırlar.

A) Bu fiil ve hareketler halkın huzurunu bozarak heyecana düşürecek mahiyette olursa 3 aydan 1 seneye kadar hapis ve 500 liradan eksik olmamak üzere ağır para cezası.

Birinci fıkra Meclis müzakereleri sırasında çok tartışmalara sebebiyet vermiştir. Bununla beraber fıkra kanun teklifine uygun şekilde tedvin edilmiş değildir. Her halde maddenin ceza prensiplerinin ışığı altında tefsire tabi tutulması ve bilhassa ceza hukuku bakımından tecziyesine cevaz bulunmıyan ve bilhassa kasda makrun olmıyan fiilleri cezalandırılmasından içtinap olunması lâzımdır.

Uydurulmuş veya tahrif edilmiş veya mahiyeti esaslı surette değiştirilmiş haber ve belgeleri yayan muhabir ve muhbir cezalandırılmıştır. Şüphesiz ki muhbir veya muhabirin bu hareketi manevi unsuru yani kasd niyetini kapsaması lâzımdır. Sahih olduğunu bildiği veya sıhhatine kanaat getirdiği hâvadisi vermesinden dolayı hiç kimse muahaza edilemez. Bu takdirde kanun, kamu efkârını bulandırma bakımından verdiği hâvadisin yalan olup olmadığı hususunda muhbir veya muhabiri takyide davet etmektedir, madde metninden de anlaşıldığı gibi haberin uydurma tahrifi veya değiştirilmesi keyfiyeti muhbir veya muhabir tarafından yazılmış olması şart değildir. Başkası tarafından da tahrif edilmiş veya uydurulmuş haberin verilmesi de suç teşkil eder burada şu nokta hatıra gelir. Muhbir veya muhabir aldığı haberi geciktirmeden gazetesine yetiştirmekle mükelleftir. Bu haberin sıhhatini ve bazı hallerde menşeini aramakla vakit geçirmesi o haberi havadis olmaktan çıkarır. Muhabirin bu husustaki durumu asla nazardan uzak tutulmamalıdır. Meclis müzakereleri sırasında muhabir veya muhbirin yanlış bilerek vermesi kaydının ilâvesi teklif olunmuştu. Adalet Komisyonu sözcüsü Şinasi Devrim'in bu nokta-

yı müteaddit yerlerde vuzuhla belirttiği gibi böyle bir kayda lüzum yoktur (2). Zira Ceza Kanununun 45 inci maddesine göre esasen cürümde kasdın bulunmaması cezayı kaldırır. Binaenaleyh hükmü hususi kanunlara da şâmil bulunan Ceza Kanununun esas prensiplerinin tekrarlanmasında bir fayda bulunmadığı gibi yanlış zehaplara yol açması dolayısiyle mahzurludurda. Gerçekten buraya bilerek kayıt konulduğu takdirde kanun koyucusunun Matbuat Kanununun bu kaydı ihtiva etmeyen maddelerinde kasd aramaksızın fiilleri cezalandırdığı zehabına yol açabilir. Halbuki Matbuat Kanununda olsun diğer kanunlarda olsun bir kimse işlediği fiilden ceza bakımından sorumlu tutulabilmesi ancak o fiiller kasd etmiş olduğu zararlı neticesini bilerek ve isteyerek işlemiş olması şarttır. 34 üncü maddede neşir ve nakledenler için bilerek kaydının konulmasına rağmen muhabir ve muhbir için bu kaydın konulmamış olması da vaziyeti değiştirmez. Binaenaleyh neşredenler için mevcut (bilerek) kaydının 45 inci madde müvacehesinde haşiv telâkki ederiz muhabir ve muhbirin de verdiği havadisin uydurulmuş veya tahrif edilmiş olmasını bilmesi şartını Ceza Kanununun 45 inci maddesine müsteniden arayacağız. Fıkrada kanun bakımından bir teknik hata ve neşredenlerin de ayni derecede mesul olacakları hususunun açıklanmış olmasıdır. Matbuat Kanununun 27 nci maddesi uyarınca gazete neşriyatından gazete sahibi ile yazı işlerini fiilen idare eden kimse müştereken sorumlu bulundukları cihetle bu kaydın ilâvesi de şu mahiyettedir :

Uydurulmuş veya tahrif edilmiş hâvadis verme keyfiyetinin Ceza Kanunu hükümleri dışında kalması da şarttır. Aksi takdirde umumi hükümlere göre takibat yapılır. Mesela T. C. K. nun 161 nci maddesinde yazılı mahiyette asılsız hâvadis neşri o maddeye tevfikan beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasını müstelzimdir. Bu fiil Matbuat Kanununun şümulü dışında kalır. Ancak kanunun müteakip fıkralarından anlıyoruz ki muhbir yanlış ve uydurulmuş hâvadis vermek suç değildir. Suçun unsurları aşağıdaki fıkralarda tasrih olunmuştur.

B — Bu fiil ve hareketler, Devlete veya Devlet kuvvetlerinden her hangi birine veya bir kaçına veya hepsine karşı halkın güvenini bozacak mahiyette olursa altı aydan iki seneye kadar hapis ve 1000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası.

Bu yanlış haberler halkın huzurunu bozacak heyecana düşürecek mahiyette ise ceza üç aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liradan eksik olmamak üzere ağır para cezasıdır. Ne gibi hâvadisler halkı heyecana

(2) Tutanak Dergisi, birleşim 16, sah. 414-415.

368

düşürür bunu tâyin güçtür. Ve geniş miktasta takdire bağlı bir meseledir. Bu haberler halkın telâş ve heyecanını mucip ve halkın maneviyatını kıracak mahiyette bulunan ve Ceza Kanununun 161 inci maddesinde ağır hapisle cezalandırılan asılsız hâvadislerden hangi kıstasla tefrik edilecekler-dir. Fıkrayı kanaatımıza göre 161 inci maddenin şümulü dışında kalan meselâ asılsız bir felâket veya asayişin bozukluğunu ve emniyetsizliği itham ve huzur kaçıran uydurulmuş haberler fıkranın istihdaf ettiği fiillerdendir. Bir eşkiya çetesinin yolları kesmiş ve gelip geçenleri soymakta ve öldürmekte olduğunu asılsız olarak yazmak bu maddeye temas eder fakat umumi surette âmmenin telâş ve heyecanını mucip olacak ve halkın maneviyatını kıracak ve düşman karşısında memleketin mukavemetini azaltacak şekilde asılsız ve mübalağalı hâvadis neşri şüphesiz T. C. K. nun 161 inci maddesine temas eder.

C — Resmi sıfatı haiz olan kimselere ait belgeleri tahrif ederek veya mahiyetini esaslı surette değiştirerek veya başka birisine isnat ederek neşredenlerle uydurulmuş belgeleri bir kimseye isnad ederek neşredenlere üç aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası,

Hükmolunur.

II — Resmi meclislerin, neşri caiz olan müzakerelerini tahrif veya mahiyetini esaslı surette değiştirerek veya uydurma kısımlar ilâve ederek neşredenler üç aydan eksik olmamak üzere hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasile cezalandırılırlar.

III — Gazete veya mecmualardaki haber, yazı ve hâvadislerin başkaları, bu haber, yazı ve hâvadislerin metinlerine uymadığı ve bu hal halkın huzurunu bozarak heyecana düşürecek mahiyette bulunduğu takdirde 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Bu fıkra da açık değildir. Bir defa neşriyatın asılsız, uydurulmuş ve tahrif edilmiş olması aynı fıkradaki müşterek unsura göre şarttır. Binaenaleyh Devlet kuvvetlerine karşı halkın güvenini azaltacak mahiyette ve fakat hakikata uygun neşriyat suç teşkil etmez. Ve bu kabil neşriyat esas itibarile tenkid sayılır. İdaredeki yolsuzlukları mürakabe ve matbuatın vazifesine dahildir. Bu fıkranın da Ceza Kanununun umumi hükümlerine yani 158 ve 159 uncu maddesinde Devlet kuvvetlerine hakaret teşkil eder. Fiillerle mukayesesi ve bunları yekdiğerlerinden tefrik bazı hallerde müşkilât arzeder. Kanunun gerekçesinde ve gerekse Millet Meclisi müzakerelerinde bu fıkraların uygulanabileceği misaller verilmemiştir. Bu maddelerin uygulanması birinci kastın matuf bulunduğu gayeye göre yargıç tâyin edecektir.

367

II — Resmî meclislerin neşri caiz olan müzakerelerinin mahiyetlerini tahrif ederek neşretmek suçdur. Neşri kanunen caiz olmayan şeyler Matbuat Kanununun 35 inci maddesinde yazılı unsurlardır. Ceza Kanununda ve Özel Kanunda neşri caiz olmayan başka hususlarda vardır. Meselâ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümlerine göre hazırlık ve ilk soruşturma mahiyeten gizlidirler. Ceza Kanununa göre bir ailenin şeref ve itibarına dokunulacak hususların neşri hakaret teşkil eder. Bu haller resmî bir meclisin müzakeresi mevzuunu teşkil ettiği takdirde neşredilemez. Meclislerin gizli olmasını kararlaştırdıkları müzakerelerin neşri de caiz değildir. Tehlil etmekte olduğumuz fıkra meclislerin neşri caiz olan müzakerelerini tahrif veya mahiyetini esaslı surette değiştirerek neşretmek suçunu ihtiva etmektedir. Hususi kanunlara veya Matbuat Kanununun 35 inci maddesinde neşri caiz olmayan şeyleri tahrif ederek neşretmek hali T. C. K. nun 78 inci maddesi uyarınca bağımsız iki suç teşkil eder. Meselâ tahrif edilmiş olduğunu tâyin keyfiyeti suçun en nazik unsurunu teşkil eder. Kanaatımıza göre metinde yapılan her değişiklik yalan neşriyat addolunamaz. Yalan neşriyatta aynı zamanda zarar veren, tahripkâr bir mahiyet bulunmalıdır. Binaenaleyh kamu efkârında fert veya cemiyet aleyhine fena bir intiba bırakmayan tahrifat hakikata aykırı da olsa suç teşkil etmez. Meselâ bir şeker fabrikasının Almanyadan mübayaası keyfiyeti hakkında bir mecliste cereyan eden müzakereyi bir gazete bu fabrikanın Amerikadan mübayaa edildiğini yazması halinde Almanya yerine Amerikanın gösterilmesi hakikate aykırıdır. Fakat bu değişikliğin kamu efkârında fena bir tesir uyandırması mevzuubahs olamaz. Binaenaleyh bu değişiklik tabiatile yalan neşriyat addedilemez.

Fakat bu fıkraların hakikatta vaki olmayan bir takım suiistimaller ilâvesile neşredilirse bu değişiklik tabiatile husule getireceği tesir itibarile yalan neşriyat addolunur. Şu halde yalan neşriyat mücerret olarak hakikate aykırı neşriyat değildir. Fena niyet ve maksadı mahsusla uydurulmuş ve mahiyeti değiştirilmiş neşriyattır ki yukarıda da arzettiğimiz gibi bu cihetin tâyini netice itibarle yargıcın takdirine bağlı kalıyor. Yalan neşriyatın zararlı mahiyeti müteakip fıkrada yani üçüncü fıkrada bu hal (halkın huzurunu bozarsa) cümlesile belirtildiği halde II nci fıkrada bu cihetî meskût geçilmiştir. Fakat bu hal zararlı olmayan ve hiç bir tesir yapmayan tahrifatın cezalandırılmak istendiğini ifade etmez.

III — Gazete ve mecmuaların yazı ve hâvadislerin başlıklarının metinlerine uymaması ve huzur bozar mahiyette bulunması önlenmiştir. Bu fıkradaki suç 22 nci maddede yazılı, gazetede bulunmayan hâvadislerden bahsile rağbet celbine çalışan satıcının fiiline benzer. Mahiyeten de ona yakındır. 22 nci madde satıcının halkın alâka ve tecessüsünü istismar et-

mesini önler. 34 üncü maddenin 3 üncü fıkrası ise bir matbuat diğer deyişle bir neşriyat suçu olmakla beraber mahiyeten satışta rağbet celbini istihdaf etmeyebilir. Yani başlığın huzur bozucu bir surette metne muhalif olarak tezyini maddi kazanç gayesine matuf olabileceği gibi fena bir niyetin mahsulü de olabilir. Başlığın metne muhalif olması suçun teşekkülü için kâfi değildir. Aynı zamanda huzur bozucu olması da lâzımdır. Nelerin halkın huzurunu bozduğunu tâyin ve tefriki mümkün değildir. Halkı heyecan, endişe ve telâşa düşüren her şey huzur bozucudur. Asayişi bozan veya sâri hastalık iyma eden asılsız bir başlık bu maddeye girer.

Ancak şurasını kaydedelim ki başlık haber değildir. Zira yalan haberler mahiyet ve tesirlerine göre yukarıki fıkralara göre cezalandırılır. 11 nci fıkranın cezalandırdığı fiil münhasıran huzur bozucu başlık tezyinidir.

34 üncü maddenin son fıkrası gazete ve mecmuadan bahseder. Diğer fıkralarında bu tahdit bulunmadığından umumiyetle yalan neşriyat cezalandırılmıştır.

NEŞRİ MEMNU OLAN ŞEYLER

35 inci madde neşrinde mahzur görülen şeyleri tespit etmiştir. Madde iki defa değiştirilmiştir. 3812 sayılı Kanunla şimdiki g. bendi maddeye eklenmiş ve 4955 sayılı Kanunla da ceza davalarının başlamasile hükmün kesinleşmesine kadar geçecek müddet içinde adli işlemler hakkında mütalâa serd edilmeyeceğine dair mevcut bent genişletilmiş ve maddeye ikinci fıkra olarak eklenmiş ve ceza müeyideleri ağırlaştırılmıştır. Maddede esaslı bir değişiklik yapılmadığı için meclis müzakereleri sırasında madde tartışmasız kabul olunmuştur.

Adalet Bakanlığının değişikliğe dair tasarı gerekçesinde (madde mevcut ceza müeyyideleri bu gibi fiillerin işlenmesini men edecek mahiyette bulunmadığı elde edilen tecrübelerden anlaşılmıştır. ....) Görülmekte olan bir dava hakkında şu veya bu şekilde mütalâa dermeyan etmek ve hele şahitlerin ifadelerini veya suçun sübut delillerini teşkil eden evrak ve vesikaları tahlil ederek bunlardan mâna çıkarmağa kalkışmak o davanın âdilâne bir şekilde görülmesine mâni olacağı gibi mahkeme veya savcılıkça henüz dinlenmesine sıra gelmemiş olan bir şahidin görüş ve bilgisini evvelden gazete ile yayımlamanın doğuracağı mahzurlar tabiidir. Bu gibi hareketler davaya aksi istikamet verebilir. Adli soruşturmayı teşevvüş eder.) şeklinde tefrik sebebi açıklanmaktadır.

Maddenin müstakil cürümleri kapsamakta olan fıkralarını ayrı ayrı temsil edelim.

Madde 35 — (4955 Sy. K. ile değişik).

1 — A) İddianamenin son tahkikatın açılmasına müteallik kararın, bir cürme ait her hangi tahkikat kâğıt ve vesikalarının duruşmada okunmazdan evvel neşri yasaktır. Ancak mahkemenin veya Cumhuriyet Savcısının müsaadesi ile ve bütün gazetelere birden icrası lâzımgelen tebliğlerine tevfikan bu vesikaların neşri caizdir.

Bu fıkra Ceza Yargılama Usulü Kanununun dayandığı prensiplerin müeyyidesini teşkil etmektedir. Usulümüze göre hazırlık ve ilk soruşturmalar gizli ve son soruşturma aleni, şifahidir. Vakıa bu prensipler kanunda açık surette ifade edilmemiş fakat usulün tertip ve ahenginden ve konduğu gayeden bu prensipler sarahatla anlaşılır. 373 üncü maddeye göre duruşma asıl olarak alenidir. Gizlilik istisnayi ve zaruridir. Fakat ilk ve hazırlık soruşturmalarının gizli yapılacağına dair açık bir hüküm yoktur. Yahut usul için duruşmanın aleni olmasına cevaz vermiştir. Aleniyet bütün resmi işlemlerde asil olarak arzu edilmelidir. Hele ceza adaletinin halk tarafından tâyin ve kontrol edilebilmesi şayani arzudur. Ve bundan dolayı duruşmayı tahkikatta aleniyet asıl olarak kabul olunmuştur. Fakat mahkûm oluncaya kadar sanığı asıl olarak masum sayan mazeret hukuk telâkkisi isnadın ittiham edilmesine kâfi delil mevcut olup olmadığını araştırma safhalarından ibaret olan hazırlık ve ilk soruşturmaların gizli olmasını istilzam etmiştir. Mahiyeti henüz tebellür etmeyen ve esassızlığıda muhtemel bulunan bir isnadın kamu efkârına yayımlanmasına hiç bir içtimai fayda mülâhaza olunamaz bundan dolayı soruşturmanın bu safhaları gizli tutulmuş ve müeyyidesini de bu fıkrada bulmuştur.

Soruşturmanın aleniyeti, aleniyet safhasına intikaline kadar fıkrada yazılı iddianame ve vesikaların neşri yasaktır. Hazırlık ve ilk soruşturma ne zaman aleniyete intikal eder. Kanaatımıza göre usulün 236 ncı maddesi uyarınca son tahkikatın açılması kararı veya iddianamenin okunmasile ancak dava dosyasanın münderecatı aleniyete intikal eder. Binaenaleyh bundan evvel mesela duruşma hazırlık sırasında ve hattâ usulün 221 ve 222 nci maddeleri uyarınca son tahkikatı açılması kararı veya iddianın okunmasından evvel verilen talik ve tehir kararlarından sonra da bu neşriyat yapılamaz. Çünkü aleniyet safhası ancak 236 ncı maddede yazılı işlemlerin ifası ile başlar. Fıkrayı dikkatle incelersek bu safhadan sonra dahi elde edilecek vesika ve tahkik kâğıtlarının duruşmada okunmasından evvel neşri yasaktır. Yani bu vesika ve kâğıtlar duruşmada okunmakla ancak aleniyete intikal yani umumi efkâra arzedilmiş olurlar. Çünkü 244 üncü maddeye göre bu vesikaların okunup okunmamasına mahkemece karar verilecektir. Mahkemece okunmasında lüzum görülmeyen ve hattâ mazur görülmesi muhtemel bir vesikanın daha evvel yayımlanması tecviz edilemez. Ancak kanaatımıza göre iddianame veyahut son tahkika-

370

tın açılması kararının okunmasile bu kararın dayandığı ilk ve hazırlık soruşturmasındaki bütün vesikalar aleniyete intikal etmiştir. Hilâfına bir karar mevcut olmadıkça bunların yayınlanmasında mahzur yoktur. Neşri yasak edilen vesikalar C. Savcısının veya mahkemenin müsaadesile neşri caizdir.

B — İspatı caiz olmayan sövme ve hakaret davasına ait zabıtların ve buna müteallik şikâyetnamelerin aynen veya hülâsaten neşri yasaktır.

Hakaret suçları bazı hallerde ispatı caizdir. Yani hakaret bir memurun vazifesine taallûk eder veyahut hakaret mevzuu olan fiil hakkında kovuşturma başlamış ise failin bunu ispat etmek hakkına sahip bulunması tabiidir. Zira bu takdirde fail kamu davasına yardım ve binaenaleyh bir âmme vazifesini ifa etmiş olur. Hangi nevi hakaret ispatı caiz bulunduğunu T. C. K. nun 481 inci maddesi tahdiden tâyin etmiştir. Madde sarahatından da anlaşılacağı gibi ispat keyfiyeti münhasıran madde tâyini suretile yapılan bazı hakaretler hakkında kabul olunmuştur. B. fıkrasının sövme suçundan da bahsetmesi yersizdir. Zira sövme suçları hakkında ispat kabul olunmamıştır.

C — Münderecatı umumi adap ve ahlâka dokunabilen adlî tıp raporlarının neşri yasaktır.

Fıkra hükmü mutlaktır. Yani münderecatı umumi adap ve ahlâka dokunabilen adli tıp raporları duruşmada okunmuş ve binaenaleyh aleniyete intikal etmiş olsalar bile yine neşirleri suç teşkil eder. Adlî tıp raporlarından maksat yalnız Adlî Tıp İşleri Umum Müdürlüğü tarafından verilen raporlar değil umumiyetle adlî mesail hakkında mahkeme veya sair Devlet mercilerine resmi veya hususi hekimler tarafından verilen raporlardır. Keza fıkra hükmünün hukuk mahkemelerine de şâmil bulunduğu kanaatındayız. Zira kanunun korumak istediği umumi menfaatlar bu mahkemeye verilen raporlar için de aynile varitdir. Bazı haller hattâ ekseri ahvalde ceza soruşturmalarının raporları hukuk mahkemelerine intikal eder.

D — Yargılamanın gizli olması kararlaştırılan dava zabıtlarının mahkemenin müsaadesi olmaksızın neşri yasaktır.

Bu fıkra hükmü açıktır. Ancak bu hüküm aynen Ceza Uahkemeleri Usulü Kanununun 377 nci maddesinin 4 üncü bendinde de yer almıştır. Bu maddeye göre aleni ve gizli muhakemeleri memnuiyet hilâfına neşredenler bir hafta kadar hafif hapis ve 50 liraya kadar hafif para cezasına mahkûm tutulmuştur. Hukuk mahkemelerinin Matbuat Kanununun hükümlerile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümlerinin mahiyetinde görüş ayrılıkları olacağı tabiidir. Bu hükümlerin tâyini hususunda

371

kanaatimizi söylemeden evvel suçların mahiyetlerini tebarüz ettirmek lâzımdır.

Aralarındaki farklar şunlardır :

1 — Ceza Yargılamaları Usulü Kanununun 377 nci maddesindeki suç, muhakeme disiplin ve inzibatı aleyhine matuf bir hareket letâkki olunduğu halde Matbuat Kanununda aynı fiil umumi bir suç yani cemiyet nizamını ihlâl eden bir hareket olarak kabul olunmuştur. Bu fıkranın önemi büyüktür. Zira muhakeme disiplinine aykırı hareketler kısmen inzibati mahiyettedir. Hattâ bu cihet usulün 379 uncu maddesinde açıkça ifade olunmuştur. Sonra disiplin cezalarına disiplini ihlâl edilmiş olan mahkemenin hüküm etmesi icabeder. Bu itibarla ceza usulü dairesinde bir takibata yani dava açılmasına lüzum olmadan mahkeme faili yargılar ve kat'i surette mahkûm eder. Hattâ bu cezaları hukuk mahkemesi dahi aynı surette hüküm edebilir.

2 — Ceza Usulünde yazılı fiil kabahat halbuki Matbuat Kanununda yazılı suç cürümdür.

Şu halde Matbuat Kanunu mahkeme disiplini aleyhine matuf bazı hareketleri cürüm saymıştır. Zira usuldeki hüküm umumi ve şâmil surette yargılamayı kapsadığı halde Matbuat Kanunu yalnız muhakeme zabıtnamelerile şikâyetnamelerin neşrini men etmiştir. Zabıtname hüküm fıkrasını da ihtiva edeceğine göre hükmün neşri de zabıtname neşri mahiyetinde olduğu kanaatindeyiz. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 373 üncü maddesine göre gizli yapılan yargılama hükümleri mutlaka aleni olarak tefhim olunur. Yani kanun tefhimde aleniyeti iltizam etmiştir. Ancak mezkûr kanununun 375 inci maddesine göre 15 yaşını doldurmayan çocuklar hakkındaki hüküm de gizli tefhim olunur. Kanaatımıza göre zabıtnamenin bir cüz'ü olması itibarile değil kanuni sarahata mebni çocuklar hakkındaki gizli tefhim olunan hükmün neşri suç teşkil eder. Aleni bir şeyin neşri suç sayılmayacağına göre alenen tefhim olunan diğer hükümlerin neşri suç teşkil etmez. Ancak müzakereler bu fıkranın dışındadır. Bu müzakereler H. fıkrasına girer. Yani gizli kalmasına mahkeme karar vermemiş olsa bile neşri mutlak surette suç teşkil eder. Haddi zatında Usulün 377 nci maddesi bir matbuat suçudur. Zira neşir fiili ancak Matbuat Kanununun birinci maddesinde yazılı vasıtalarla işlenir. Ve sorumluluk da bu kanunun 27 nci maddesi uyarınca tereddüp eder. Her iki kanundaki hükümlerin telifi bakımından diyebiliriz ki :

Gizliliğin neşri, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 377 nci maddesinde umumi surette bir muhakeme disiplini meselesi olarak cezalandırılmıştır. Matbuat Kanununun gizli muhakemelere maksur olan hüküm-

372

leri bu ana kaideye istisna teşkil eder. Ve cezada genişletici tefsir caiz olmadığına göre Matbuat Kanununun hükümleri zabıtnamede münhasır kalmaktadır. Zabıtname hükmü üzerinde biraz durmak yerinde olacak. Muhakeme cereyanı zabıtname ile tespit olunur. Zabıtname muhteviyatı Usulün 265 ve 266 ncı maddelerinde tespit olunmuştur. Zabıtnamelere,

1 — Duruşmanın icra kılındığı yer ve tarihi.

2 — Yargıç ve savcıların, kâtibin, varsa tercümanın adlarını,

3 — İddianamede tavsif olunduğu gibi suçun ne olduğu,

4 — Müdafi ve davacıların adlarını,

5 — Muhakemenin açık veya gizli olduğunu,

6 — Duruşmanın cereyanı ile neticelerini, duruşmada okunan evrak ve vesaik, dermeyan olunan iddia ve müdafaaların hülâsaları verilen karar ve hüküm fıkrası,

7 — Ehli hibre ve şahitlerin şahadetleri.

Görülüyorki neşir memnuiyeti zabıtnamenin ihtiva ettiği hususların cümlesine teşmil edilmesine lüzum ve imkân yoktur. 3 üncü ve bilhassa 6 ve 7 nci numaralarda yazılı hususların neşri suç teşkil eder. Memnuiyeti diğer hususlara teşmile mahal yoktur.

E — Ceza tahkikatı başladıktan sonra ilk tahkikat esnasında sorgu yargıcının muvafakati ile ve hazırlık tahkikatı sırasında yalnız Cumhuriyet Savcısının emrile, yapılmakta olan tahkikata ve adlî muamelelere müteallik havadislerin ve cürmü yapanlarla cürme kurban olanların fotoğraflarının neşri yasak edilebilir. Buna muhalefet ancak Cumhuriyet Savcısının bu baptaki yazılı emrinin gazete veya mecmua idarehanesine tebliğinden itibaren suç olur.

Evvelki fıkra son tahkikatta gizliliği kararlaştırılan muamelelerin müeyyidesidir. Bu fıkrada hazırlık ve ilk tahkikatların aynı suretle müeyyidelerini teşkil eder. Vakıa Ceza Yargılamaları Usulü Kanunu prensiplerine göre hazırlık ve ilk soruşturmalar mahiyeten gizlidirler. Ancak bu prensip ceza müeyyidesinden mahrum bulunduğundan daha doğrusu mahremiyeti münhasıran sorumlu makamlar muhafaza ile mükellef bulunduklarından bu soruşturmaları yapanlara bir şey yapmamakta idi. Matbuat Kanununun 35 inci maddesi E. fıkrası ise neşirlere matuftur. Bu fıkra mahiyeten C. Savcısının emirlerine muhalefet suçunu kapsamaktadır. Adlî soruşturmanın selâmeti ve beklenilen neticeyi verebilmesi muayyen bazı hususların gizli tutulmasına bağlı olabilir. Bu itibarla C. Savcısı matbuatı muayyen hususları neşretmekten men edebilir. Bu memnuiyete muhalif hareket fıkranın tatbikini gerektirir.

Neşri caiz eski bir ilâmın kötü niyetle veya yeni bir hükmün kötü

niyetle neşri sövme ve hakaret iddiasile kovuşturma yapılmasına ve ceza verilmesine mâni değildir.

Fıkra hükmü gayet mühimdir. Neşri caiz eski ve yeni hükümlerin kötü niyetle neşri hakaret ve sövmeden takibat yapılmasına mâni teşkil etmez. Bu gayet doğrudur. Zaten malûm olduğu gibi hakiki ifade dahi hakaret teşkil eder. Sahtekârlıktan mahkûm birisine sahtekâr demek hakarettir. Hükümleri neşir suretile mahkûmu muhatabın hukukuna maruz bırakmak fiili tecviz edilmemelidir. Kanun insan şerefini kötü niyetlilere karşı muhafaza etmek istemiştir. Mahkûma tefhim olunan hüküm alenidir.

Fakat bu hal maksadı mahsusla bu hükmü mütemadiyen neşretmek hakkını başkasına bahşetmez. Kanun neşri caiz hükümlerin bu suretle neşrini men etmiştir. Bu neşri caiz olmayan hükümlerin bu maksatla yayınlanmasına cevaz verdiği mânasına gelmez. Daha vahim halin hariç bırakılması düşünülemez. Kanaatımıza göre bu hususta kanunda bir boşluk da yoktur. Neşri caiz olmayan bir hükmün kötü niyetle neşri T. C' K. nun 78 inci maddesi delâletile Matbuat Kanununun D. ve F. fıkralarına temas eden iki müstakil suç teşkil eder.

G — Devlet emniyetile alâkadar meseleler hakkında yapılmakta olan tahkikattan ve gene Devlet emniyet bakımından alınan tedbirlerden bahseden yazılar memnudur. Ancak bu tahkikatı yapmağa veya bu tedbirleri almağa yetkili makam tarafından bu hususta müsaade verilebilir.

Devlet emniyetile alâkadar olan meseleler hakkında tahkikat umumiyetle gizlidir. Binaenaleyh kaza mercilerince veyahut idarî mercilere veya Büyük Millet Meclisince açılmış olan bu nevi tahkikatın neşri suçtur. Neşir keyfiyeti matlup surette suç teşkil ettiği cihetle E. fıkrasında olduğu gibi gazetelere tebliğat yapılması şart değildir. Bir müstahkem mevki inşaatındaki yolsuzluk veya bakımsızlık hakkında açılan tahkikat veyahut savunma vasıtalarının kifayetini tâyin ve tespit bakımından yapılmakta olan tahkikat şüpuhesiz Devletin emniyetine taallûk eder. Devletin emniyeti bakımından alınan tedbirleri neşretmekte aynı suretle cezalandırılmıştır. Nelerin emniyete taallûk eden tedbir mahiyetinde olduğunu tefrik güçtür. Bu cihet daha fazla takdire taallûk eder. Millî savunma ve emniyet teşkilâtı, millî savunma endüstrisinin inkişafını sağlamaya matuf tedbirler bu cümledendir. Keza Devletin bütünlüğü ve Devlet kuvvetleri aleyhine yöneltilmiş olan suçlar hakkındaki tahkikat da bu kabildendir.

H — Yargılama müzakerelerinin neşri yasaktır.

Yargılamaya müteallik müzakerelerin neşri de yasaktır. İster aleni ve ister gizli yargılamalara taallûk etsin müzakereler neşrolunamaz. Ağır

374

Ceza mahkemeleri, mahkeme sıfatile yargılandığı işlerde Yargıtay Dairesi, Yüce Divan, Askeri mahkemeler gibi toplu yani ikiden fazla yargıç tarafından idare olunan, mahkemeler müzakerelerde bulunur. Hâdisenin mahiyeti, sübutu ve kanun maddelerine tetabük hususlarında yargıçların müzakere sırasında müdavele ve tartışmada bulunmaları tabiidir. Bazı memleketlerde ezcümle İsviçrede bu müzakereler de aleni olarak yapılır. Matbuat Kanunumuz bu müzakerelerin yayınlanmasına yaklaşmıştır.

I —Gizli bakılmayan boşanma davalarında ancak iki tarafın ve şahitlerin isimleri, sıfatları ve adresleri, mevzuubahis olan ve karar verilen hukuki meselelerin kısaca izahı, şahitlerin şahadetlerinin aynen olmamak şartile kısaca mevzuu ve hüküm fıkrası yazılabilir.

Bu hükümlere muhalif hareket edenlerden 200 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası alınır.

II — Bir ceza davasının başlamasile hüküm kesinleşinceye kadar yargıç ve mahkemenin kararları ve muameleleri hakkında mütalâa serdedilemeyeceği gibi böyle bir davanın görülmesi sırasında adlî işlemleri karıştırabilecek veya tahkikatın gidişi üzerinde tesir yapabilecek neşriyatta bulunulmaz.

Bu fıkra hükmüne muhalefet edenler bir aydan üç aya kadar hapis veya 200 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasile cezalandırılırlar.

Bu fıkra boşanma davalarının neşri caiz olan ve olmayan hususlarını tâyine çalışmaktadır. Fakat hüküm müphemdir. Kanaatimize göre fıkra maksadı tamamile ifade edememiştir. Gaye aile harimine taallûk eden bu kabil davaların kamu efkârına bütün iç yüzü ile serpilmesine mâni olmaktır. Fıkra kısa da olsa davanın iç yüzünü neşre müsaade etmiş değildir. Başkalarını ilgilendirmeyen aile hususiyetlerinin yargılanmaması iltizam olunmuştur. Binaenaleyh haysiyet ve şerefe dokunan bir sahne veya konu kısa da olsa yayınlanamaz. Fakat fıkrada maksat açık surette ifade olunmadığından ihtilâf ve noktai nazar aykırılıklarına yol açılmaktadır. fıkra gizli olmayan boşanma hükümlerine münhasırdır. Gizli olan davaların yayınlanması tabiatile D. fıkrası hükümlerine tabidir.

Boşanma davası tabirine sulh teşebbüsü de dahildir. Zira bu teşebbüs yapılmadığı takdirde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun uncu madesine göre itirazatı iptidaiye ile dava red olunur. Şu halde boşanma davası sulh teşebbüsü ile başlar. Hatta terk hallerinde Medeni Kanunun üncü maddesi uyarınca yapılan ihtar da boşanma davasının mefumesidir. Hatti zatinde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun ncü maddesine göre dava arzuhalinin kaydından itibaren başlar. Fakat boşan-

ma işlerinde iptali kanunen zaruri ve davanın mütemmim cüz'ü mahiyetinde olan mütekaddem muameleleri nazara almak icabeder.

Meselâ bir sulh teşebbüsünde boşanma davasının bütün müstenidatı mevzuubahis edilmiş olabilir. Bu fıkra maddeye 4955 sayılı Kanunla eklenmiştir. Men olunan husus ceza davasının seyri ve yapılan muameleler değil bu davanın cereyan şekli ile yapılan muameleler hakkında mütalâa serdidir. Yani kaza mercilerinin verdiği istikamet dairesinde yürüyen dava seyri ile yine bu mercilerin takdir edebilecekleri hususlar hakkında mütalâa ileri sürülmesi ceza müeyyidesi altında men olunmuştur. Gerçekten ceza davaları hakkında yetkili ve yetkisiz kimseler tarafından iyi ve fena niyetlerle yapılan neşriyat ve ileri sürülen mütalâa adaletin tecellisini önleyebileceği gibi hâdisenin iç yüzünü bilmeyen ve ilmi mahiyetini takdir edemeyen kamu efkârında nahoş tesir de bırakabilir. Esasen Adalet cihazı münakaşalı ve murakabeli işler. Sanık ve davacı ile vekilleri şahsi mütalâalarını ihtisaslarının bütün kudretile delillerini ileri sürmek hakkını hiç bir takyide tabi olmadan haizdirler. Binaenaleyh bu konuda sorumsuz kimselerin kamu efkârına hitapları yersiz ve zararlıdır. Adalete karşı olan güveni de sarsar. Bundan dolayı bu fiil cürüm sayılmış ve hapis ile cezalandırılmıştır.

Madde : 36 — Gazete ve mecmualar kendi namlarına piyango, tombala vesaire gibi her hangi bir suretle talih ve kura oyunları tertip edemiyeceği gibi böyle tertiplerin kupon ve yazı ve ilânları gazete ve mecmualarda neşredilemez. Hilâfına hareket edenler 200 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezasile mahkûm olurlar..

Gazete temsil ettiği fikirler ve münderecatının kuvveti sayesinde tutunabilmelidir. Baht ve talie bağlı oyunlarla kamu efkârını tutmaya çalışmasına mahal bırakılmamalıdır. Gazetecilik gayesine uymayan oyunlarla tutunan gazete, hakiki gazetenin sürümüne de mâni teşkil eder. Binaenaleyh bu hal bizzat gazetecilik mesleğine zarar verir. Madde, memleketimizde bu yolda görülen zararları önlemek ihtiyacı dolayısile kabul olunmuştur.

Madde : 37 — Türk ve ecnebi müelliflerin ilmî ve edebî ve felsefî eserleri müstesna olmak üzere halkın ahlâkî duygularına dokunabilen hakiki veya muhayyel surette haydutluk, hırsızlık veya diğer cinayetlerin icrasına veya bunları yapanların hayat ve hareketlerine imtisale heves uyandırabilecek mahiyetteki matbualar neşri memnudur. Bu memnuiyete muhalif hareket edenler bir seneye kadar hapis ve 200 liraya kadar ağır para cezasile cezalandırılır. Tekerrürü halinde bu cezalar iki misli olarak verilir.

Madde iki hükmü kapsamaktadır.

376

1 — Halkın ahlâk duygularına dokunabilen hırsızlık, haydutsuk veya diğer cinayetlerin icrasını yayınlamayı men etmek bu hüküm halkın ahlâk duygusunu ve içtimai terbiyesini muhafaza kaygusuna dayanmaktadır. Ecnebi ve Türk muharirlerin ilmî, edebî ve felsefî kıymeti haiz yazıları bu hükümden hariç tutulmuştur.

Bir eserin ilmî veya edebî kıymeti haiz olup olmadığı hususunu ehlivukuf tâyin edecektir. Fakat bu konu gayet ince bir meseledir. Muharrir, feylesof veya edip; ahlâki duygularımızla kendisini mukayyet addetmez. Sonra nelerin ahlâki duygulara dokunduğunu tâyin güç olduğu gibi bu maddenin müstehcen neşriyatı men eden 31 inci madde ile münasebetini tâyin de nazik bir problem mahiyetini arzetmektedir. Ahlâki duygu tabirini yerinde bulmuyoruz. Kanunun men etmek istediği cinayetlere rağbet uyandıracak bir mahiyet verilmesi keyfiyetidir. Haddizatında bedaet arzeden bu vakka faillerine kahramanlık zaferi suretiyle basit düşünceli kimseler üzerinde menfi tesir icrası önlenmelidir. Binaenaleyh fıkrada (veya) kelimesine rağmen birinci hüküm ile ikinci hüküm arasında bir irtibat bulunduğu kanaatindeyiz.

2 — İkinci hüküm, bahsi geçen cinayet faillerinin hayat ve hareketlerine imtisal havası uyandıracak mahiyetteki eserler men edilmiştir. Bu kanunun şümulü haricinde bulunan sinemanın kovboy filmlerinin basit düşünceli vatandaşlar ve hattâ okul talebeleri üzerindeki menfi ve tahripkâr tesirlerini biliriz. Hemen hemen bütün polis romanları, casusluk maceraları bu mahiyeti taşırlar.

Böyle bir eser tefrika edildiği takdirde her gazete ile müstakil bir suç işlendiği iddia olunamaz. Aynı maddenin bir kastı cürmü altında defaatla ihlâl mahiyetinde olup Ceza Kanununun 80 inci maddesinin uygulanmasını gerektirir.

Madde : 38 — (3518 Sy. K. ile değişik) memleket dahil ve haricindeki intihar vak'alarile okullarda, fakülte, ve enstitülerde disiplini bozacak mahiyette vakaları gazetenin intişar ettiği mahallin en büyük mülkiye âmirinden mezuniyet almaksızın neşretmek memnudur. İntihar edenlerin ve intihara teşebbüs eyleyenlerin vakaya taallûk eden resimleri basılmaz.

Şu kadar ki, yukarıdaki fıkrada yazılı mezuniyet verilirken bunların diğer resimlerinin basılmasını da men edebilirler.

İntihar vak'aların başka bir gazeteden iktibas ile neşreden gazete için mezuniyet almağa lüzum yoktur.

Yabancı bir memelekette çıkan gazetelerden iktibas suretile intihar vakalarının neşri için de birinci fıkrada yazılı mezuniyetin alınması lâzımdır.

Bu madde hükmüne aykırı hareket edenler bir haftadan bir seneye

kadar hafif hapis ve yirmi beş liradan 200 liraya kadar hafif para cezasile cezalandırılırlar.

Madde memleket dahil ve haricinde vukua gelen intihar vakalarile fakülte ve okullarda disiplini bozacak hareketlerin yayınlanmasını yasaklamıştır. İntihar vakaları fevkalâde içtimai bir sirayet hassasını haizdir. Hele aşkın fedakârlık derecesini ifade ettiği vakalarda şayani dikkat şekilde sâri bir mahiyet alır. Werter yayınlandığı zaman Almanyada intihar vakaları göze çarpacak derecede çoğalmıştı. Halbuki romanın kahramanı ve bizzat Göte'nin kendisi olan Werter canına kıymayı hiç bir vakıt hatırından geçirmemiştir.

İntihar vakalarının yayınlanması bedbin, müteredd it ve ruhi inhitat halinde bulunan kimseleri memnun olmadıkları hayatları aleyhine bu karar sevkedebilir. Keza okullardaki disiplin bozucu hareketler de böyledir. Gerek öğrenciler ve gerekse öğretmenlerin disipline aykırı hareketleri de yayınlanamaz. Bunda da sirayet hassası nazara alınarak önlenmiştir. Hakikaten toplu ve disiplin altında yaşayanların fena örneklere karşı bir temayül beslemeleri tabiidir. Fakat bunun derecesini tâyin de netice itibarile takdire dayanır. Gerek intihar ve gerekse disiplin aleyhine hareketlerin yayınlanmasına en büyük mülkiye âmiri mezuniyet verebilir. Bazı hallerde bilhassa siyasî veya mevki sahibi sair bir kimsenin ölümü esrar perdesine bürünür. Halk ve hattâ dünya efkârında tereddüt ve arzu edilmeyen intibaların husulüne sebehiyet verehilir. Bu takdirde hakikatın açıklanmasında fayda görülebilir. Bu halde dahi müntehirin ölümüne müteallik fotoğrafların neşri ayrıca müsaadeye tabidir. Müsaadenin bir gazete tarafından alınması kâfidir. Diğer gazeteler bundan iktibas edebilirler. Ancak bu gibi haberler ecnebi gazetelerden mezuniyetsiz iktibas olunamaz. Ceza Genel Kuruluna göre bu madde ancak hakiki intihar vakalarının neşrine mahsus ve münhasırdır. Bir kimsenin kendisine müntehir süsü verdiğinin yazılması maddenin şümulü haricindedir (3). Tatbikatta gazetelerimiz intihar kelimesini kullanmamakla beraber mantıkın kabul edemiyeceği izahlarla intiharı okuyucularına anlatmaktadır. Ayağı kayarak düşüp elindeki tabancanın ateş alarak ölümüne sebebiyet verdiğini yazmakta ve bu suretle madde hayatiyetini kaybetmiş durumdadır.

Madde : 39 — Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinde yazılı suçları matbuat vasıtasile irtikâp edenlere bu maddedeki cezalar altıda bir artırılarak verilir.

Kanunun cürüm saydığı fiilleri meth ve istihaneden veya haklı kanuna ademi itaata tahrik suçu Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesile cezalandırılmıştır. Bu fiillerin matbuat vasıtasile irtikâbı halin şiddet se-

(3) Ceza Genel Kurulu, 2/3/936 gün ve karar 43, sahife 49.

378

bebi sayılmıştır. Zira bu takdir de zaman ve mekan itibariyle fiil daha tesirli olur. Halbuki mücerret sözün tesiri anidir ve orada bulunanlar üzerinde ancak tesir eder. Matbuat vasıtasile işlenmesi halinde ceza altıda bir nispette arttırılır. Matbuat Kanununun 28 inci maddesinde bu hükmü Ceza Kanununun 311 inci maddesi için de kabul olunmuştur. Bu suretle matbuat vasıtasile yani kanunun birinci maddesinde yazılı vasıtalarla işlenen suçlar hakkında Matbuat Kanununun 27 nci maddesi uyarınca sorumluluk yazı işlerini fiilen idare edenle gazete sahibine de sirayet eder.

Madde : 40 — Padişahlık ve hilâfetçilik yolunda ve komünistlik ve anarşistli, tahrik eden neşriyatta bulunulamaz. Hilâfında hareket edenlere üç seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Bu madde T. C. K. nun Devletin arsıulusal şahsiyeti ile Devlet kuvvetleri aleyhine işlenen cürümlerle ilgilidir. Gerçekten Matbuat Kanununun 40 ıncı maddesini 4934 sayılı Kanunla değişik Türk Ceza Kanununun 142 nci maddesile telif güçtür. Ceza Kanunu ile Matbuat Kanunu ayni konuyu, komünistlik propagandasını cezalandırmışlardır. Matbuat Kanununun bir çok madelerinde olduğu gibi bu maddede Ceza Kanunun hükümleri gözetilmeden kabul olunmuştur. Padişahlık ve halifelik yolunda neşriyat suç sayılmaktadır. İnkilâbın yerleşmesi ve sikolastik zihniyetlerin tasfiye edilerek zararsız bir hale gelmesi için bir müddet bu konuda tahrik edici mahiyette neşriyat yapılmasının yasak edilmesi doğrudur. Fakat ileride düşünce ve kanaat serbestisinin teminen bu maddenin kaldırılması icabedecektir.

Komünistlik ve anarşilik lehinde propaganda yapılması hususu Ceza Kanununun 142 nci maddesinde men edilmiştir. Mezkûr maddenin Matbuat Kanununun 40 ıncı maddesile olan münasebetini tâyin hakikaten müşkilâtı arzeder. Bu konu çok ihtilâfa sebebiyet verecek mahiyettedir.

Türk Ceza Kanununun değişik 142 nci maddesi kabul olunmakla beraber özel bir kanun da yer alması itibarile 40 ncı madde umumi hükümler müvacehesinde mahfuz kalmaktadır. Şimdi her iki madde arasındaki farklara işaret edelim :

1 — Her iki madde müesses nizamın muhafazasını derpiş etmekte ve bunun müeyyidesini teşkil etmektedir. Cezalar arasındaki tefavütü hususi kanunun istisnai hükmü olarak telâkki olunmalıdır. Binaenaleyh propaganda matbuat vasıtasiyle yapılmış ise fail Matbuat Kanununun 40 ıncı maddesi uyarınca ağır hapse mahkûm olur. Türk Ceza Kanununun 142 nci maddesi matbuat vasıtasile yapılmıyan propagandalara maksur kalmaktadır.

2 — Nizamı yıkmaya matuf propaganda şiddet kullanmaya matuf

olursa Ceza Kanununa göre beş seneye kadar ağır hapis ve Matbuat Kanununa göre ise altı aydan üç seneye kadar ağır hapistir. Ağır hapis cezasının aşağı haddi bir seneden başladığına göre Ceza Kanunu hükmü ağırdır. Şiddeti kullanmaya tahrik mahiyetindeki propaganda matbuat vasıtasile işlenirse daha hafif cezayı istilzam eder. Halbuki ceza takibatında matbuat daima şiddet vasıtası sayılmıştır. Burada her iki kanun arasında bir aykırılık göze çarpmaktadır.

3 — Matbuat Kanununun 40 ıncı maddesi münhasıran hilâfetçilik, padihşahlık, anarşislik ve komünistlik propagandasını mevzuubahs etmiştir. Halbuki T. C. K. nunun 142 nci maddesi geniş mânada nizamı muhafaza etmektedir. İçtimai bir zümrenin diğeri üzerinde tahakkümünü tesis veya içtimai bir zümreyi ortadan kaldırmayı Cumhuriyetçiliği, Milli hissiyatı sarsmak, siyasi, iktisadi ve içtimai nizamları devirmek için propaganda Ceza Kanununun hükümleri dahilindedir.

4 — Matbuat Kanununun şümulü dışında kalan yani padihşalık, hilâfetçilik, komünistlik ve anarşistlik dışında kalan ve nizamı yıkmaya matuf sair fiiler matbuat vasıtasile işlendiği takdirde Matbuat Kanununun 27 nci maddesi hükmü dairesinde sorumluluk terettüp etmek üzere Ceza Kanunu hükümleri uygulanır. Ve bu takdirde dahi zamanaşımı yine Matbuat Kanununun özel hükümlerine tabidir.

Madde : 41 — Aile mevcudiyetini ve aile kurmak esasını sarsacak ve kadınların ana olmak hususundaki fikri temayülünü zayıflatacak mahiyette her türlü neşriyat yasaktır. Hilâfına hareket edenlere bir aydan bir seneye kadar hapis cezası verilir.

Matbuat Kanununun bu maddesi aile mevcudiyetini ve aile kurmak duygusunu fena telkinlere karşı korumak gayesini istihdaf eder. Zamanın çeşitli ideoloji ve fikir cereyanları müvacehesinde medeniyetin ve cemiyetin temel taşı olan aile bugün sarsıntılar geçirmektedir. İktisadi müşkilât ve serbest yaşama temayülleri de muzır telkinlere müsait zemin hazırlamaktadır. Ne gibi fikir ve telkinlerin aile mevcudiyetini ve aile kurmak esasını sarstığı ve kadının analık temayüllerini zaafa uğratır mahiyette olduğunu tâyin keyfiyeti de yine bir takdir ve ehlihibre meselesi teşkil eder.

Madde : 42 — Bir gazete veya mecmuanın mesulleri aleyhine dava açıldığı zaman Cumhuriyet Müddeiumumisi veya şahsi davacı tarafından davanın açıldığı, gazete ve mecmuanın idarehanesine tebliğ etti-

380

rilir. Bu tebliğden sonra hükmün katileşmesine kadar o gazete ve mecmualar yalnız takibat hakkında tek ve basit bir işardan başka hiç bir sebep ve bahane ile bir şey yazamaz ve müşteki de bir şey yazdıramaz. Bu madde hilâfına hareket edenler 100 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezasile cezalandırılır. Tekerrürü halinde bu para cezasının azami hadinden başka altı aya kadar hapis cezası verilir.

Bu madde neşre memnu şeyler arasında bulunmakla beraber ceza davalarına mütedair bir neşir memnuiyeti olması itibarile teknik bakımdan 35 inci maddedeki mümasilleri arasında yer alması icabederdi. Neşriyattan dolayı gazete ve mecmua mesulleri hakkında dava açıldığı C. Savcısı veya şahsi davacı tarafından gazete veya mecmua idarehanesine tebliğ edildiği takdirde hüküm kesinleşinceye kadar dava hakkında tek ve basit bir iş'ardan başka bir şey yazamazlar. Tebligatın 42 nci madde hükmünün yerine getirilmesi amacile hassaten yapılmış olması lâzımdır. Davetiye gönderilmesi vesair vesilelerle davanın açıldığı hakkında bilgi veren tebligatın yapılması kâfi değildir. Madde şahsi davacıdan bahsediyorsada matbuat suçlarının ancak kamu davası yolu ile takip edilecekleri 56 nci madde hükmü iktizasından bulunmasına göre maddedeki şahsi davacı tabiri müdahil yerine kullanılmıştır. Takibatın C. Savcılığı tarafından usul hükümleri dairesinde yapılması lâzımdır. Müdahil talep ederse Savcının bu tebligatı yapması lâzımdır. Hattâ kanaatımıza göre müdahil bu tebligatı noter vasıtasile de yapabilir. Şeklinin ehemmiyeti yoktur.

Tek ve basit iş'ardan mâda her hangi bir sebep ve bahane ile bir şey yazılamaz. Mevzuubahis olan şey dava hakkında uzun ve kısa yazma keyfiyeti olmayıp mütalâa beyanıdır. Davaya bakıldığı haber kabilinde yazılabilir. Fakat tek ve basit kelime ile de olsa mahiyetine telmin ve tarizi tazammun eden veya bir düşünce ifade edecek bir şey yazılamaz. Davanın doğru açılıp açılmadığı ve takip ettiği seyir hakkında maznunların kamu efkârına hitap etmesi tecviz edilmemiştir.

Kendileri hakkında hüküm verecek olanların durum ve kanaatlarına da işaret edemezler. Yani akibetlerini tâyin edecek dava hakkında peşinen kendileri hüküm veremezler.

Madde : 43 — Memurların ve bilfiil asker olanlarla ordu mensuplarının, dahili ve harici siyasi meseleler hakkında mütalâaları, askerlik ve vazife aleyhinde tenkidleri mutazammın ve inzibat ve itaata mü-

nafi olarak gönderdikleri makale ve mektupların derç ve neşredilmesi memnudur. Bu memnuiyet hilâfına hareket edenler üç aya kadar hafif hapis cezasile beraber 25 liradan 200 liraya kadar hafif para cezasına mahkûm olurlar. Neşredilen bu türlü yazıları yazmış olanların hüviyetlerini gizliyen gazete ve mecmuaların mesulleri bir haftadan altı aya kadar hapsolunur ve kendilerinden 50 liradan 200 liraya kadar ağır para cezası alınır.

Bu madde Matbuat Kanununun önemli ve karışık hükümlerini ihtiva etmektedir. Memurlarla bilfiil asker olanlar ve ordu mensupları.

1 — İç ve dış politikaya müteallik mütalâalar.

2 — Askerlik ve vazife aleyhinde tenkidi mahiyette yazılar.

3 — İnzibat ve itaata menafi mahiyette mütalâalar.

yazamazlar.

İç ve dış politika tabiri mühimdir. Kanaatımıza göre bu tabiri geniş mânada almamalıdır. Gerçekten bugün hükümetin ticari, ekonomik ve zirai mahiyette takip ettiği bir politika vardır. Memnuiyetin bu politikanın teknik cihetlerine şamil olduğunu zannetmiyoruz. Binaenaleyh bir ticaret mukavelesindeki teknik hata ve noksanlara işaret edilebilir. İrşat edici yani arzu edilen bir tenkid hiç bir zaman suç sayılamaz. Bu madde daha ziyade Devletin askeri ve arsıulusal politika sahasında takip ettiği siyaseti istihdaf etmiştir. Esasen Memurlar Kanununun 9 uncu maddesine göre memurların bu mahiyetteki siyasetle uğraşmaları memurluktan ihraçlarını müstelzemdir. Dahilde parti mücadeleleri de maddenin şümulü dahilindedir. Haddi zatında politika ile iştigal her vatandaş için bir haktır. Fakat memur zümresi, cemiyette nizamı sağlamakla muvazzaf ve devlet hizmetinde bir unsur olması itibariyle politika işlerinde tarafsız durumda bulunması ve vazife aldığı idareye karşı muarız bir cephe almaması lâzımdır. Yani ifasını üzerine aldığı vazifeye hasım veya bunun muhafazası rolünü almaması icabeder. Keza bu zümrenin askerlik aleyhinde yazı yazmaları da men olunmuştur. Keza vazife aleyhinde tenkid mahiyetde mütalâalar da yazmazlar keza inzibat ve itaata menafi mahiyette yazı yazmaktan da menolunmuşlardır. Gerçekten memurluk sıfatı ve vazife memurdan bazı hususlardan çekinmeyi talep eder. Siyasi mücadele memurlukla telif edilemeyeceği gibi lâzımgelen inzibat ve itaatı sarsar mahiyette mütalâalarda memurluk mesleğini zaafa uğratır. Memur siyasî gazeteye yazabilir. Yeterki yazdığı mütalâa makale siyasi mahiyette

382

olmasın. Esasen 12 nci maddesinin F. bendine göre memurlarla ordu mensupları mesleki ve ilmi mahiyette gazete ve mecmua çıkarabilirler. Bu takdirde sahibi ve neşriyat müdürü memur olan bir mecmua veya gazetede memur olmıyan birisi tarafından yayınlanan siyasi bir mütalâadan dolayı 27 nci madde dolayısiyle sorumluluk memura sirayet edemez. Çünkü 27 nci madde başkası tarafından işlenen suça iştirak mahiyetindedir. Yani kanun kasd aramaksızın fail aslının fiiline gazete sorumlularını şerik saymıştır. Memur olmıyanın siyasi mahiyette yazı yazması suç olmadığına göre şerikden de bahsedilemez. 43 üncü maddeye göre ancak memur ve askerler yazdığı mütalâalardan mesuldürler. Bunların suçu tabiatile memur olmıyan gazete sorumlularına sirayet eder. Sorumluları memur olan gazete ve mecmua esasen siyasi mahiyette intişar edemiyeceğine göre bu kabil matbualarda çıkan siyasi makale 43 üncü maddeden başka müeyidelerin tatbiki istilzam eder. Şu halde memur olan neşriyat fiillerinin 27 nci madde delâletile ceza sorumluluğu ancak siyasi mahiyetteki makale sahibinin de memur veya asker olmasına mütevakkıftır. Memur veya askerin politika ile iştigal etmesi veya inzibat ve itaata menafi mütalâa yazması üç aya kadar hafif hapis ve 25 liradan 200 liraya kadar hafif para cezasının müstelzim kabahat sayılmıştır. Ancak son fıkraya göre bu kabil kimselerin hüviyetlerini saklamış olan gazete ve mecmuanın mesulleri bir haftadan altı aya kadar hapis ve 50 liradan 200 liratya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılırlar. 27 nci mddenin 4 ve 5 inci fıkraları müvacehesinde 43 üncü maddenin son fıkrası şudur : Zira takma ad kullanan yazarın hüviyeti hakkındaki sorulara cevap verilemeyince 27 nci maddede yazılı ağır müeyyide ve tedbirler tatbik olunur. Bu maddede yazılı memur tabiri de münakaşalara mahal verecek mahiyettedir. Memur tabirine müstahdem ve iktisadi Devlet teşekkülleri memurları da dahil midir? T. C. K. nunun 10 uncu maddesi delâletile 279 uncu maddesindeki memur tabiri Matbuat Kanununda yazılı memur tabirleri mânasını da tâyin eder. Ancak daha ziyade Ceza Kanunu hükümlerine göre kabul olunan 279 uncu madde bütün şümulü ile Matbuat Kanununda derpiş edilemez. Zira 279 uncu maddeye göre âmme hizmeti ifa eden herkes memurdur. Meselâ avukat, ehlihibre, sendika memurdurlar. Meselâ T. C. K. nunun 483 üncü maddesi noterliği açık olarak âmme hizmeti saymıştır. Binaenaleyh noter 279 uncu maddeye göre memurdur. Fakat noterin siyasi mahiyette yazı yazması suç sayılamaz. Matbuat Kanununun 43 üncü maddesinde yazılı memur tabiri Devlet teşkilâtında bir görev deruhde etmiş ve memur senatosuna bağlı olanlar hakkında kabil tatbiktir. Kanaatımıza göre memur ve müstahdem arasında bir tefrik yapmak kanunun koru-

mak istediği âmme nizamına uygun düşmez. Hattâ iktisadi Devlet teşekkülleri memurları için de siyasetle iştigal, inzibat ve itaata menafi hareketler tecviz edilmez. Binaenaleyh 43 üncü madde bakımından memur, mühtahdem, iktisadi Devlet teşekkülleri memurları, angaje edilmiş olan ecnebi uzmanlar memur sayılırlar.

Bazı hallerde serbest bir avukat resmi bir idarenin umumi vekâletini alabildiği gibi yine serbest bir kimse de öğretmenlik görevini alabilir. Kanaatımıza göre eğer umumi vekâlet hususi hukuk hükümlerine göre tanzim edilmiş ise avukat Borçlar Kanununa göre bir vekil sayılabilirse de memur adolunamaz. Fakat avukatın daire ile münasebeti hukuk âmme kanunlarına ve memur senatosuna göre tâyin ve tanzim edilmiş ise memurdur.

Meselâ bazı resmi daire ve müesseseler ücretli veya maaşlı avukat veya doktor istihdam edebilirler. Bu avukat ve doktorlar asil olarak serbest meslek erbabındandırlar. Yani baro veya etibba odasına mukayyet ve serbest çalışırlar. Ancak daire ve müessesesinin de işini bir ücret veya maaş mukabilinde görürler. Bunlar da tabiatiyle gördükleri vazifeden dolayı cezayi ve inzibati disipline tabidirler. Fakat memur addolunamazlar. Bunların vazife aleyhinde tenkidi mutazammın yazılar yazamayacakları gibi yine gördükleri iş rejimi itibariyle inzibat ve itaata aykırı mütalâa da yayınlayamazlar. Fakat yukarıda da işaret ettiğimiz gibi bu madde tatbikatta görülen ayrılıklarına sebebiyet verecektir. Yargıtay İçtihtlarına bu konu henüz tenvir etmiş değildir.

Matbuat Kanununun 44 ve 45 inci maddeleri de neşri memnu şeylerden bahseder. 44 üncü madde 1340 tarih ve 431 sayılı Kanun hükmüne tevfikan Türkiye Cumhuriyeti hudutları haricinde çıkarılanlarla 481 sayılı Af Kanununun 3 üncü maddesinde yazılı şahısların gönderdikleri yazıların neşri yasaktır. Buna aykırı hareket edenler 6 aydan 3 seneye kadar hapse ve 300 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilirler. Bu suretle neşredilen yazılar bir suç teşkil ettiği takdirde ayrıca takibat yapılır.

Madde pek vazih olmamakla beraber suçun münhasıran gazete ve mecmua sorumlularına göre teşkili ileri sürülebilir. Maddenin yazılış şekli, yazı yazan bakımından hâdise suç ad edilmeyip münhasıran yayınlayanların cezalandırıldığı kanaatını uyandırmağa müsaittir. Fakat 27 nci maddede tâyin olunan umumi prensibe istisna kabul edildiğini zannetmiyoruz. Zira bu madde yazı sahiplerini gazete mesullerile birlikte Ceza Kanununun 64 üncü maddesi uyarınca hem fiil olarak cezalandırmıştır.

384

Binaenaleyh neşredildiği takdirde gazete veya mecmua sorumluları ile birlikte yazıyı gönderen de cezalandırılmış olur. Yabancı bakımından da bu suç Türkiyede işlenmiş sayılır. Ve bu itibarla takibat Türk Ceza Kanunun 6 ncı maddesindeki formaliteye tabi değildir. Memleket hududu haricine çıkarılan ve kanun hükümleri bakımından yabancı sayılması icabeden bu gibi kimselerin gönderdikleri yazı Türkiyede neşredilirse yabancının Türkiyede idare aleyhine bir suç işlemiş olması bakımından kovuşturma yapılmalıdır.

45 inci madde ile kanun ve nizamların Resmi Gazete ile neşrinden evvel aynen yayınlanması yasaklanmıştır.

4/6/928 gün ve 1322 sayılı Kanuna göre nizamname ve kanunlar resmi gazete ile neşrinden itibaren yürürlüğe girer. Binaenaleyh Büyük Millet Meclisince kabul edilen bir kanunun Anayasanın 35 inci maddesi uyarınca Cumhurbaşkanlığınca çevrilmesi ve bir daha tetkik olunarak ıslâh ettirilmesi mümkün bulunduğu gibi neşredilmeden evvel Meclis tarafından kanun tekrar müzakereye alınabilir. Resmi Gazetede neşredilmeden bir kanun ve nizamnamenin metninin gazeteler tarafından aynen verilmesi tatbikatta bir çok karışıklıklara sebebiyet verebilir.

IV.

Suç olmayan neşriyat.

Matbuat Kanununun 13 üncü faslını teşkil eden ve üç maddeden ibaret bulunan suç olmayan neşriyat, umumi ceza kaidelerine istinat teşkil eden hükümleri ihtiva etmektedir.

Madde : 46 — Resmi dairelerin malûmat ve beyanat vermeğe salâhiyetli memurlarının ve Hükümetçe tanınmış ajansların verdikleri haberlerin neşri suç teşkil etmez. Bazı teşekkül ve dairelerin resmi sözcüleri vardır. Resmi dairelerin mesela Hükümet, Millet Meclisi encümenlerinden birisinin sözcüsü tarafından yapılan beyanatın neşri suç teşkil etmez. Keza Hükümetçe tanınmış ajansların verdikleri haberlerde suç teşkil etmez. Bu maddenin umumi hükümlerle telifi oldukça güçtür. Evvelâ resmî dairelerin sözcüleri kanunla ihdas edilmiş birer makam değildir. Fakat teamül bazı daireler namına kimlerin konuşacağını tâyin etmiştir. Keza Hükümetin bir ajansı tanıyıp tanımaması keyfiyeti de mevzu bahis olamaz. Zira gerek dahili ve gerekse devletler arası hukukda ajansların hükümetlerce tanınmaması hakkında ne bir hüküm ve ne de bir teamül vardır. Ajanslar haber vermeğe Hükümet ve ekseriya siyasi bir propaganda vasıtası olarak teessüs olunmuşlardır. Ve ekseriya hasım devletlere karşı had bir cephe almış vaziyette bulunurlar. Binaenaleyh hükümetçe

tanınmış ajans mefhumu vaki değildir. Asil müşkülât her nevi beyanatın suç teşkil etmemesini kabuldeki müşkilâttadır. Gerçekten bir sözcü veya ajans, şahıs, aile veya devlet idaresi aleyhinde bir suç işlemek kaydıyle hareket edebilir. Bu takdirde matbuata mutlak bir muafiyet tanınmasından doğacak mahzurlar açıktır. Bilerek haysiyet kırıcı bir yazı veya demeci neşretmek halinin mücerret suç sayılmaması keyfiyeti güç izah olunabilir.

Hükümete, Cumhurbaşkanına, alelâde bir şahsa bu suretle yapılan hakaretin suç sayılmaması kanaatımıza göre istihdaf olunan gaye dışında kalır. Düşüncemize göre bu madde cemiyetin nizamını bozan tecavüzi hareketlere şâmil değildir. Gerçekten haberin sıhhat ve ademi sıhhatinin ve dolayısiyle yaptığı tesirlerin mesuliyeti münhasıran sözcü veya ajansa raci olmalıdır. Bu demecin sıhhatini araştıracak durumda bulunmayan gazete ve mecmualara bu hususta sorumluluk yükletilmesi doğru değildir. Mesela verilen demeç veya haber 33 üncü maddeye göre milli paranın kıymetini düşürecek veya hariçte bu paraya karşı itimadı sarsacak mahiyette olsa bile ceza sorumluluğu sözcü veya ajansa terettüp eder.

Şüphesiz bu takdirde sözcünün hareketi bir matbuat suçu sayılmaz. Umumi hükümlere göre mütalâa olunması gereken bir suç olur. Meselâ hakaret cürmü hakkında Matbuat Kanununun 6 aylık zamanaşımı değil Ceza Kanununun umumi hükümleri cereyan eder. Fakat sözcü, resmi sıfatı haiz bir memuru veya alelâde bir şahsı tahkir etmiş veya halkı suç işlemeğe alenen teşvik etmiş ve gazete de bunu yazmış ise 46 ncı maddeye müsteniden hareket bir matbuat cürmünü teşkil eder. Zira gayri kabili tecziye suçların işlenmesini tecviz hali hiç bir suretle mantıkan da izah olunamaz. Diğer deyişle 46 ncı madde münhasıran haber verme halini kasdetmiştir. Birisine hakaret ve Devlet idaresi aleyhine suç işlemeğe tahrik mahiyetindeki telkin ve neşriyat haber sayılmaz.

Ancak bir şahsın şeref ve haysiyetini kıran bir fiil haber suretinde yayınlanabilir, artık bu hareketin haber mi veyahut hakaret ve tecavüz mü, telâkki edilmesi lâzımgeldiği hususu takdire bağlı kalır. Hakkında tahkikat yapılan bir kimsenin suiistimali tahakkuk ettiği beyanat halinde söylenir ve bunu söyleyen de resmi sözcü sıfatını haiz bulunursa şüphesiz bu beyanatı fiil suç teşkil etmez. Bu maddenin umumi ceza hükümleri müvacehesinde yorumlanması gayet nazik bir meseledir. Her halde 46 ncı madde umumı kaidelere göre suç teşkil eden hareketlere cevaz veren bir hüküm mahiyetinde telâkki olunmamalı hâvadis ve haber verme hududu dışında kalan tecavüzlere teşmil edilmemelidir. Maddedeki suç teşkil etmez tabiri münhasıran ceza muafiyetini ifade eder. Binaena-

leyh bu tabir verilen haberin Borçlar Kanununun 41 inci maddesi uyarınca haksız fiil sayılmasına mâni teşkil etmez. Yani gazete bu kabil neşriyattan dolayı hukukan mesuldür. Zira haber sorumluluğuna karşı kabul olunan muafiyet hukuku sorumluluğa teşmil edilemez. Bu beyanattan bir tüccar veya firmanın itibar ve tüccari şerefi ihlâl edilmiş olursa tabiatiyle haksız fiilin gerektirdiği maddi ve manevi tazminat Borçlar Kanununa göre hükmolunur.

Madde : 47 — A) Ceza Kanununun 486 ncı maddesi hükmünce bir dava esnasında iki taraf veya vekilleri tarafında dava hakkında mahkemeye verilen evrakın ve serddolunan müdafaaların muhtevi olduğu tahkir lâfızlarının neşri mahkemece geri alınması emredilmiş olmadıkça caizdir.

B) Mahkeme huzurunda davaya aidiyeti olmadığı halde üçüncü şahıslar aleyhine yapılmış ve mahkemece geri alınması emredilmemiş hakaretlerin neşrinden dolayı gazete ve mecmualar takip edilemez. Haklarına tecavüz edilmiş olan üçüncü şahıslar ancak iki taraf vekilleri aleyhine medeni ve cezai takibatta bulunabilirler.

Bu madde diğer fıkrada iki grup hüküm ihtiva eder. Birinci fıkra T. C. K. nunun 486 ncı maddesinin Matbuat Kanunu ile münasebetini tâyin etmiştir. T. C. K. nunun 486 ncı maddesi bir dava esnasında diğer taraf veya vekilleri canibinden dava hakkında mahkemeye verilen evrak irat olunan müdafaatın muhtevi olduğu elfazı tahkiriyeden olan tahkikat yapılamaz. Şu kadarki mahkeme hakareti tazammun eden evrakın tamamını veya kısmen ortadan kaldırılmasına karar verebilir. Müdafaa sadadında mahkeme huzurunda irat olunan mütalâa ve verilen evrak münderecatının suç teşkil etmiyeceğini Ceza Kanunu kabul etmiştir. Binaenaleyh suç teşkil etmiyeceği umumi hükümlerde kabul olunan fiillerin matbuatda neşrinin suç sayılması ileri sürülemez. Ancak mahkeme bunları caiz görmeyerek kaldırmış ise artık matbuatta neşir keyfiyeti tecviz edilemez. Bu hal mahkeme huzurunda suç sayılmamakla beraber neşir halinde suç saymıştır. Ancak 47 nci maddenin (neşri mahkemece emredilmiş olmadıkça) ifadesile T. C. K. nunun 486 ncı maddesindeki (mahkeme bu lâfızları havi bulunan evrakın kısmen veya tamamen ortadan kaldırılmasına emir verebilir) tabirleri yekdiğerlerine kuvvetlidir. Kanaatımıza göre 46 ncı maddeye göre matbuayı idare edenlerin mesuliyeti için mahkemenin evrakın kısmen veya tamamen ortadan kaldırılmasına emir

vermesi kâfidir. ayrıca neşir memnuiyetini emir etmesine lüzum yoktur. Diğer bir değişle Matbuat Kanununun ancak T. C. K. nun 486 ncı maddesinin yalnız birinci fıkrasındaki hallerin neşrini yani mahkemece ortadan kaldırılması emir olunmayan hususatın yayınlanmasını suç saymamıştır. Eğer bu evrakın ortadan kaldırılması emir olunmuş ise neşri tabiatiyle suçtur. Yani mahkemede irat ve ikamesi suç olmamasına rağmen yayınlanması suç teşkil ediyor. Ceza Kanununun 486 ncı maddesinde yazılı mütalâa yani şifahen set olunan müdafaanın geri alınması mevzu bahis olamaz, bu gibi müdafaanın hülâsaten zabta yazılmasına mahkemece lüzum görülmemiş olmasına Matbuat Kanununun 47 nci maddesi hükmünce geri alma emri mânasına almak icabediyor. Ceza Kanununun 486 ncı maddesi hakkında teessüs eden Yargıtay İçtihadları Matbuat Kanununun 47 nci maddesi için de aynen varittir. Binaenaleyh 486 ncı madde ancak taraflar hakkında sarfolunan sözlere ve yazılan mütalâalara kabili tatbiktir. Şahit tarafından madut olmadığı cihetle şahide muğber olarak hudut haricinde hakarette bulunmak suç teşkil eder. Şahide matuf tecavüzleri neşir bu içtihada göre suç teşkil eder. Keza sarfolunan sözün dava ve müdafaa ile münasebeti olmalıdır. Dava ve müdafaa ile münasebeti bulunmıyan mütecavizane söz ve yazıların Ceza Kanununun 486 ncı maddesi şümulü haricinde bulunduğuna dair müessese içtihadı Matbuat Kanununun 47 nci maddesi içinde aynen varittir. Matbuat Kanununun 47 nci maddesinin ikinci fıkrası ayni zamanda birinci fıkranın da mânasını tamamlar ve tefsiri kolaylaştırır mahiyettedir. Şu halde üçüncü şahsa matuf ve dava ile münasebeti bulunmıyan hususların neşrinin suç teşkil etmesi için mahkemece geri alınmasına karar verilmiş olması şart değildir. Matbuada neşir olunan hakaret fiili üçüncü şahsa matuf ve dava ile münasebeti bulunması ve mahkemece geri alınması emredilmemiş olursa resen takip edilemez. Son fıkraya göre bu neşriyat ancak şahsi dava yolu ile kabili teliftir. Bu hüküm matbuat suçlarının ancak kamu davası yolu ile takip edilebileceklerine dair mevzu bulunan 56 ncı madde hükmüne istisna teşkil eder. Hakaret fiilleri esas itibarile şahsi dava yolu ile takip olunabilir. Kamu menfatının görülmesi istisnadır.

Ancak matbuat suçları mutlak surette kamu davası yolu ile takip edileceklerine göre 47 nci maddenin sonra fıkrası 56 ncı madde hükmüne karşı istisna teşkil eder.

BİBLİYOGRAFYA

Naim TEZMEN : Orman Mevzuatı ile ilgili Ceza ve Hukuk Davaları. 1948, Kr. 250.

Şile Sorgu Yargıcı Naim TEZMEN tatbikatta büyük fayda sağlayan ve 2 nci tab'ı yapılmak üzere olan **«2311 sayılı Kanunun İdarî Makamlarca Tatbik Şekli ve Ceza Davası»** adlı eseri arkasından bu defa **«Orman Mevzuatı ile ilgili Ceza ve Hukuk Davaları»** kitabını da yayınlamıştır.

Orman mevzuatımız üzerinde bugüne kadar pek az durulmuş ve mahdut sayıda eser yayınlanmış bulunuyordu. Müellif bu sebeple konuyu ele almış ve bu alanda hissedilen eksikliği tamamlayıcı olan bu kitabını hukuk kütüphanemize kazandırmıştır.

Eser; Atatürk'ün : «Birgün Diyarbakır çöllerinde dolaşıyorduk. İsmet'e sordum : — Çabuk bana yeni bir din bul. — Ağaç dedi. Ve bin din ki, ibadeti ağaç dikmek olsun.»; İsmet İnönü'nün : «Ormanlar yurdun hazineleri ve ilk safda gelen refah kaynaklarıdır. Ağaç ve ormanlarını sevmiyen, vatanını, yurdunu da sevmez. Bu sevgiyi göstermiyen millet kurumağa mahkûmdur.»; Profesör Mazhar Diker'in : «Bu büyük Devlet ve Millet davası Türk ormanını sağlam yapılı, düzenli, yüksek takatlı, çeşitli ve bol verimli kılmak, onu üretip genişletmek ve böylece «Yeşil Türkiye» idealine ulaşılmakla başarılmış olacaktır.» vecizeleriyle eserin yayınmaksadını belirten önsözle başlamaktadır.

Kitapta Orman Kanununun her maddesi son şekline göre alınmış ve bu maddelerin altına ilgili Yargıtay Ceza ve Hukuk İçtihatları ilâve olunmuştur.

Daha sonra ormancılığımız hakkındaki mevzuatın kısa tarihçesi yapılmış ve orman ve sosyal hayat, Orman Kanununun umumi vasıfları, Orman Kanunu ve diğer mevzuat, Orman Kanunu ve avcılık; Orman konusu hakkında toplu bilgiler verilmiştir. Ayrıca orman mensuplarının görev ve yetkileri belirtilmiş ve örnekler konulmuştur.

Bundan sonra Orman Kanununa muhalefetten doğan ceza davası; Ceza davasına bakacak mahkeme ve usul; Orman idaresinin ceza davasındaki durumu; Ceza ve Hukuk davalarının Orman idaresince takibi; Orman suçlarının nevileri tahlil ve tetkiki ile orman suçlarında zamanaşımı; Zamanaşımından düşen davada yapılacak işlem; Sanıkta yakalanan emvalin tesbiti; Emvalin mahkemece satış kararı verilmesi hususlarında bilgi verilmiş ve örnekler gösterilmiştir.

Bunlardan başka tazminat davaları; Müdahalenin men'i davası; İstihkak davası; Alacak davası; Hukukta zaman aşımı konuları izah olunmuştur. Kitap orman mensuplarından başka hukukçulara da tatbikatta çok faydalı olacaktır.

Aynı yıl içinde iki tatbiki eser vücuda getirmek suretile çalışan kıymetli hukukçumuzun hazırlamakta olduğunu müjdelediği «Ad, Soyadı, Yaş düzeltme davaları» ile «Boşanma Hukukunda Sulh Teşebbüsü» adlı kitaplarına da yakında kavuşacağımızı ümit ediyoruz.

***

Mustafa ÖZPOLAT : Millî Korunma Kanununun Gayrimenkul Kiralarına dair 30 uncu maddesini değiştiren 5020 sayılı Kanun ve Şerhi. Ankara Ulus Basımevi. 948, Kr. 200.

Millî Korunma Kanununun 5020 sayılı Kanunla değişen 30 uncu maddesindeki kira hükümlerinin yurddaşlarca açık bir şekilde anlaşılmasını sağlamak amacile Ayaş Yargıcı Mustafa Özpolat'ın yayınladığı bu eser tatbikatta da kolaylık temini düşüncesile kanundaki gayrimenkul kira hükümleri cezaya ve hukuka göre iki kısma ayrılmıştır.

Kitap, yayın maksadını belirten küçük bir önsöz ve kira hükümlerinin kısaca değişmesi hakkındaki yazılarla başlamakta olup konusu üç bölüme ayrılmıştır :

I. inci bölüm : Tarihçe, 1939 yılı son yazılı kira sözleşmesi bulunan gayrimenkul kiraları; sözleşme şartlarında kiracılar aleyhine değişiklik yapılmaması; Kiraları sözleşme ile belli olmıyan gayrimenkul kiraları 26/1/940 tarihinden sonra kiraya verilmeğe başlanan gayrimenkul kiraları; Kullanma tarzı tamamen değiştirilerek kiralanan gyrimenkul kiraları; Kiracıların kiraladıkları yeri başkasına kiralayamaması, 26/1/940 tarihinden sonra inşa edilen gayrimenkul kiraları, 26/1/940 tarihinden sonra esaslı surette tadil edilen gayrimenkul kiraları; Mobilya ile kiraya verilen gayrimenkul kiraları; Konut için veya meslek veya sanatı icra için tahliye ettirdiği gayrimenkulü bir yıl içinde kiraya verememesi; Kaloriferli binalarda kömür fiyatlarındaki değişikliklerin kiraya inikâsı; Su parası, 2490 No. Kanunun 30 uncu maddeye aykırı hükümlerinin uygulanamıyacağı. 27/2/1947 de yeniden inşa edimlekte olan ve bundan sonra inşa edilen binalar; Kira hükümlerine mühalefetin cezası; Hava parası;

II. nci bölüm : Tarihçe; Kiracının kira sözleşmelerindeki vecibeleri; Kiracının kiralananı kullanırken vecibeleri; Kiracının apartman içinde oturanlara karşı vecibeleri; Kiracının kiralananı kullanırken vecibeleri; Kiracının apartman içinde oturanlara karşı vecibeleri; Kiracının ihbar

390

vecibeleri; Kiracının kira bedellerini vaktinde ödeme vecibesi; Kira sözleşmesinin bir yıl için uzatılmış sayılması; Noksan kira bedelinin muayyen bedele çıkarılabileceği; Tahliye edileceği yazı ile bildirildiği halde tahliye edilmezse icraca tahliye; Gayrimenkulü kendisi için konut olarak kullanma ihtiyacında tahliye davası; Gayrimenkulü kendisinin veya çocuklarının meslek ve sanatı için tahliye davası; Medeni Kanuna göre iktisap eden kimselerin konut için tahliye davası; Kira bedelini vaktinde ödememelerinden dolayı kiracılar aleyhin de tahliye ravası; Tahliye davalarının sulhta görülmesi ve sulh ve asliye hukukta görevsizlik kararı; Kiracının kiraladığını başkasına kiralayamıyacağı; İşgal ettiremiyeceği; Gayrimenkule tecavüzün def'ine dair 2311 sayıll Kanun ve nizamname; 2490 No.lu Kanunun 30 uncu maddeye aykırı hükümlerinin uygulanamıyacağı;

3. üncü bölüm : Millî Korunma bazı maddelerini değiştiren 5020 sayılı Kanun metni...

***

Prof. Dr. Bülent Nuri ESEN : Anayasa Hukuku. (Üçüncü bası) Ankara Arbas Basımevi : 1948. 600 Krş.

***

Askerî Yargıtay Kararları, Tevhidi İçtihat, Genelkurul ve Daire Kararları : 934 : 948, Fasikül : I.

Hazırlayanlar : Ruhi KAYAOĞLU ve Cahit ÇULHA.

Ankara Biricik Basımevi : 948, 65 Krş.

***

Hüseyin BALLI : Rehber. Ankara Doğuş Basımevi : 948.

***

Halid Kemal ELBİR : Cari Hesapta Tecdit Meselesi ve bu hususta Türk Hukukunun kabul ettiği hal tarzı. İstanbul İsmail Akgün Basımevi : 948.

***

Ord. Prof. A. Samim GÖNENSAY : Borçlar Hukuku. Cilt : I. İstanbul İsmail Akgün Basımevi : 948. 425 Krş.

***

Ord. Prof. Dr. Andreas B. SCHWARZ : Borçlar Hukuku Dersleri. Cilt : I. Çeviren **Dr. Bülent DAVRAN.** İstanbul Kardeşler Basımevi : 948. 654 Krş.

***

Eski Hukukta Nikâh ve Talâk Meseleleri. Buküngü Tatbik

391

Şartları. Hazırlayan : **Ahmet SEMİZ.** İstanbul Cumhuriyet Basımevi : 948, Krş. 150.

***

Prof. Dr. Hıfzı VELDET : Türk Medeni Hukuku. Cilt : I, **Başlangıç ve Şahsın Hukuku.** Üçüncü Bası. İstanbul Matbaacılık T.A.O. 948. Krş. 575.

***

Mümtaz TARHAN : Medeni Hukuk Dersleri: Sınıf : I. Ankara Doğuş Basımevi : 948.

***

Nazım POROY : Nürenberg Dâvası. Ankara Millî Eğitim Basımevi : 948. Krş. 100.

***

Ord. Prof. Tahir TANER : Ceza Muhakemeleri Usulü K. nunun bazı maddelerinin değiştirilmesi için hazırlanan öntasarıya ait mütalaalar. İstanbul İsmail Akgün Matbaası:948.

***

Dr. Ferit H. SAYMEN : Türk Medeni Hukuku. Cilt : 1, Umumi Prensipler. İstanbul Kenan Basımevi : 948. Krş. 550.

***

Abdi DENEL : Ticaret Hukuku II. İstanbul Millî Eğitim Basımevi : 948. 170 Krş.

***

Ord. Prof. Vasfi Raşit SEVİG : Mukayeseli Medeniye Hukuku. Ankara Ar Basımevi : 1948. Sayfa : 347, Krş. 300.

***

Ord. Prof. Dr. E. HİRŞ : Pratik Hukukta Metod. 2 nci bası. Ankara Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., 1948. 144. S., 9. Şekil, Kr. 500.

***

Edip Kemal ERGİN : Tek Metin Kanunlarımız arama cetveli VI ve fihristi. İstanbul Cumhuriyet Basımevi : 1948, Krş. 1000.

***

Sicilli Kavanin. Cilt : 27, İstanbul Cihan Kitapevi, XV : 1036 : 111. S.

***

392

Dr. Orhan Münir ÇAĞIL : Fridrich Julius Stahl'in 1802-1861, Hukuk Felsefesi. İstanbul İsmail Akgün Basımevi. 1948.

***

Ord. Prof. Cemil BİLSEL : Sovyet Rusya. Türk Notaları Aydınlığında Türk Boğazları. İst. İsmail Akgün Basımevi : 1948.

***

Dr. Nurullah KUNTER : Fikrî İçtima Sebebile Suçların Birleştirilmesi. İst. İsmail Akgün Basımevi 1948.

***

Ord. Prof. Dr. E. HİRŞ : Fikrî ve Sınaî Haklar. Ankara Ar Basımevi : 948, XIV-276 : IX. S. Kr. 500.

***

Dr. İlhan E. POSTACIOĞLU : Ödeme Emrine İtirazın Mahiyeti Üzerinde Bir Deneme. İst. İsmail Akgün Basımevi : 1948.

***

Dr. Halil ARSLANLI : Mecellede Hasar. İsmail Akgün Basımevi : 1948, XX-908 S. 2 Şema, I Şekil, 3. Örnek, 2 Cetvel.

***

Prof. Süheyp DERBİL : İdare Hukuku. Cilt : (İdarî Kaza). İkinci bası. Ankara, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A. O. 1948, VIII : 388, S. Kr. 650.

***

İLERİ HUKUK. Sayı : 40, Krş. 50.

Heray güzel seçilmiş yazı ve Yargıtay kararlariyle yayınlanan kıymetli hukuk dergisinin 948 yılı Ekim ayı nüshası münderecatını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz :

Ahmet ERDOĞDU'nun : Kaza hakkı ve emir verme yetkisi; Mahmut KOLOĞLU'nun : Jüri başlıklı makalelerinden başka Yargıtay Ticaret Dairesinin son on kararı.

AYNI DERGİ. Sayı : 41.

Dr. Jur. Adolf SCHÖNKE'den Çeviren : Dr. JUR. Necmeddin BERKİN : Alman Usul Hukukun Oluşu; Cahit Arif TUNGER : Hak Fikrinin dayandığı mesnet yazıları ve Yargıtay Ticaret : 3, 2 ve 5 inci Hukuk 2; İcra ve İflâs Dairesinin 2 ve Danıştayın 1 kararı.

***

MALİYE ve HUKUK DERGİSİ. Sayı : 9, 948, Krş. 50.

7.nci yıl yayınına muntazaman devam eden derginin bu sayısında çıkan makale, tebliğ, kanun ve yönetmelikler :

Cevdet ERBERK : Memur olmaya mâni ve ihracı mucip haysiyet kırıcı suçlar, Esat TEKELİ : Bütçe hazırılğı ve tasarruf imkânları, «Silikat desut'un ilk maddede indirim payı»; «Lâstik, Kaytan ve şeritlerin ilk madde indirim payı» hakkında Muamele Vergisi genel tebliğler; «Hükümetin iznile genel ev açanlara kiralanan gayrimenkule müteallik akdin sahih ve muteber olduğu ve akdin tüccari mahiyette bulunmadığı» hakkında Yargıtay Tevhidi İçtihat Kararı; «Bina yapımını Teşvik Kanunu, Haziran 948 sonuna kadar yayınlanan kanunların listesi...

***

AYNI DERGİ. Sayı : 10.

Safaeddin KARANAKÇI : İdarede Rasyonalizasyon; Kâzım Nami DURU : İki işe kabiliyet; Celâl ALTIN : Askerî şahıslarda açığa çıkarma başlıklı makalelerden başka Maliye Bakanlığı tamimleri ve Yargıtay kararları...

***

İŞ. Sayı : 84, 948.

İ. Ş. : Döviz; Dr. A. ADNAN : Eski ve yeni büyük şehirler; Prof. Fındığoğlu Z. Fahri : Robert College'de bir hitabe; R. Dedeoğlu : Çocuk bakımevleri; İbrahim Alâeddin : Türkçenin ahengi, Başsağlığı ile beraber akıl sağlığı; «Hür Fikirler Cemiyeti»nin anketi; soyadlarımızda millileşme hareketi.

***

AYNI DERGİ. Sayı : 85.

Dr. Orhan TUNA : İsviçre Sendika Matbuatı; Şevket EVLİYAGİL : Gazete ve Gazeteci; Prof. H. Refik ERTUĞ : İndiana gazetecilik mektebi; Ahmet HALİL : Missori gazetecilik mektebi; Dr. M. DEVECİOĞLU : Siracus gazetecilik mektebi; Yazı yazanların ve dizenlerin istismar edilmesi; İsviçreden pek alâka verici bir mektup; Kars'da matbuat; Gazetecilik öğretimi hakkında bir risale, Gazetecilik şuuru hakkında bir makale; Falih Rıfkı'nın bir hamakati; Gazetecilik bayramı; Bu fakülte hangi memlekette; Bay Yalman'ın bir garabeti. ilâh.

***

SİYASİ İLİMLER MECMUASI. Sayı : 210. 50 Krş.

Prof. H. R. ERTUĞ : Gazetecilik Enstitüsüne dair, Ord. Prof. Hıfzı VELDET : Hukukun kuvveti, N. Z. ARAL : Milletlerarasında sermaye hareketleri, Dr. Halil DEMİRCİOĞLU : Demokrasinin doğuşunda ferdler,

394

Cavit KINAY : Marshall Plânı ve İngiltere (tercüme), Esat TEKELİ : Emeklilik Kanunu ön tasarısı : I, Kemal TOSUN : Dünya Devleti ve millî hâkimiyet meselesi, N. Z. ARAL : Bankalardaki mevduat, Prof. A. Şükrü ESMER : Bu ayın olayları, Z. F. «Gazetecilik Öğretimi» adlı kitap bibliyografyası v.s.

***

DANIŞTAY KARARLARI DERGİSİ. Sayı : 38-39. Krş. 100.

Yıllardanberi her üç ayda bir neşrolunan derginin bu iki nüshası Danıştaydan Aralık 947 ilâh. Mart 948 ayları içinde çıkan 1, 2, 3 üncü daireleri Danışma, idare ve yargıya ait, dava daireleri Genel Kurulu ile İçtihadı Birleştirme ve Başka kararlarla 4, 5, 6 ncı Daire Kararları; Ayrıca Genelgeler ve Uyuşmazlık Mahkemesi Kararlarile yayınlanmıştır.

***

İSTANBUL BAROSU DERGİSİ. 948 Yılı, Sayı : 9, Krş. 50.

Doktrin :

Avukat Dr. Nurullah KUNTER : Kullanmak için hırsızlık; Avukat Volf ÇERNİS : 5020 sayılı Kanununa göre konut ve ticarethane ihtiyacı sebebile açılan tahliye davalarına ait Yargıtay İçtihatları tahlili; İcra Yargıçlarından Haydar KÖYMEN : 5020 sayılı Kanun müvacehesinde : İlk kiralayanla birinci kiracının ilk kiralayanlar ikinci kiracının, birinci kiracı ile üçüncü şahısların hukuki durumları hakkında bir inceleme ve Yargıtay Kararları.

İçtihatlar :

Avukat Mahmut Ekrem SAYIN : Şahsiyet hakları ve şahsiyetin himayesi hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları; Yargıtay Daire Kararları.

Meslek Haberleri :

K. D.

Ölülerimiz.

395

Yargıtay Kararları

Hukuk Kısmı

4753 sayılı Kanunun meriyetinden sonra belediye sınırları içinde bulunan arazinin Medeni Kanunun 639 uncu maddesine istinaden tescili dava ve talep olunamaz.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Esas 3/135/2 — Karar 1

DAVA : Ayırttepe mevkiinde 90 lira kıymetinde 90 dönüm ve Halilli mevkiinde 150 lira değerli 100 dönüm tarlaları müvekkilinin yirmi seneden fazla bir zamandanberi malik sıfatiyle nizasız ve fasılasız elinde bulundurduğundan bahsile Medeni Kanunun 639 uncu maddesi gereğince bu tarlaların müvekkili adına tesciline karar verilmesi istenilmiştir.

KARAR : Tafsilâtı tutanak ve ilâmında yazılı olduğu üzere bozma kararına uyularak; Ayırttepe mevkiindeki tarlanın Belediye sınırları içerisinde bulunduğunun anlaşılmasına mebni Toprak Kanununun muvakkat maddesi uyarınca bu tarla hakkındaki tescil talebinin reddine ve diğer tarlanın davacı adına tesciline dair verilen karar dahi Yargıtay 3 üncü Hukuk Dairesince; Ayırttepe mevkiindeki tarlanın Medeni Kanunun 639 uncu maddesi gereğince tescili dava edilmesine ve sözü geçen maddenin belediye sınırları içindeki yerlere uygulanamayacağı hakkında bir kayıt bulunmamasına ve uyulan evvelki bozma sebebine göre dava miktarı gözetilerek bu tarlanın davacı adına tesciline karar verilmek lâzım geldiği beyaniyle bozulmuş olmakla yeniden yapılan yargılama sonunda : Tescili istenilen tarlanın Karapınar belediyesi sınırları içinde bulunduğu davacı tarafından ikrar edilmiş ve bu gibi gayrimenkullerin hazine aleyhine Medeni Kanunun 639 uncu maddesi uyarınca tesciline 4753 sayılı Kanunun muvakkat maddesi gereğince imkân bulunmamış olmasına mebni evvelki hükümde ısrar olunmasına karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Taraflar

YARGITAY KARARI

Hukuk genel kurulunca incelenerek ısrarı kapsıyan son hükmün süresi içinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Davanın niteliğine ve tarafların iddia ve savunmalarına ve yargılama tutanağı ve diğer belgeler münderecatına ve ısrar kararında beyan

edilen gerekçelere göre yerinde olmıyan temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan ve temyiz olunan ısrar kararının ONANMASINA ve aşağıda müfredatı yazılı 200 kuruş temyiz ilâmı harcının temyiz edenlerden alınmasına 7/1/948 gününde çoklukla karar verildi.

Davacının oğlunun çalışmak mecburiyetinde bulunması hasebile mecura ihtiyacı olduğunu ve mecurun tahliye edilmesini dava olunana bir ay evvel gönderdiği ihtarname ile tebliğ eylemiş olmasına göre davacının ileri sürdüğü ihtiyaç keyfiyeti hakkında delil aranmak ve soruşturma yapmak icabederken Millî Korunma Kanunu hükümlerine göre süresi uzayan akdin hitam bulmadığından tahliye davasının red olunması yolsuz bulunduğuna dair hususi dairenin bozma kararına uyulması icabeder.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Esas 1/111/56 — Karar 24

DAVA : Tasarrufları altında olup dava olunana kiraya verilen kahvehanenin kira müddeti hitam bulmuş ve bu kahvehaneyi oğlu ve kocası ile birlikte müştereken işletmek zarureti mevcut bulunmuş olduğundan bahsile tahliyesine karar verilmesi istenilmiştir.

KARAR : Tafsilâtı tutanak ve ilâmında yazılı olduğu üzere; taraflar arasında Millî Korunma Kanunları hükmüne göre süresi uzayan akdin 1/6/948 tarihinde hitam bulacağına mebni davanın reddine dair verilen karar Yargıtay Ticaret Dairesince; davacının temyiz lâyıhasında ileri sürdüğü diğer itirazlar yargılama tutanağı mündericatına göre varit değil ise de; davacı tarafından kira sözleşmesinin bitmesinden bir ay evvel davalıya gönderilen ihtarname ile mecur kahvehanede oğlunun çalışmak mecburiyetinde kaldığından ve saireden bahsile mecurun tahliyesi isteminde bulunmuş olmasına göre davacının ileri sürdüğü bahis konusu ihtiyaç keyfiyeti hakkında davacıdan delil aranılarak gerekli soruşturma ve inceleme yapılması ve sonucuna göre bir karar verilmesi iktiza ederken mahkemece bundan zühul ile hüküm fıkrasında yazılı olduğu üzere mütalaâ beyaniyle davanın reddi cihetine gidilmesi yolsuz olduğu beyaniyle bozulmuş olmakla yeniden yapılan yargılama sonunda : Sözleşmenin hitamından evvel müstecire ihtar yapılacağına dair Millî Korunma Kanununda bir sarahat bulunmamış ve kanunen icabetmiyen bir ihtarın dava olunana bir vecibe yükliyemiyeceği aşikâr bulunmuş olmasına mebnî evvelki hükümde ısrar olunmasına karar verilmiştir.

397

YARGITAY KARARI

TEMYİZ EDEN : Davacı

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek, ısrarı kapsıyan son hükmün süresi içinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Davanın mahiyetine ve dava evrakı münderecatına göre özel dairenin bozma ilâmı doğru ve uymak gerekli iken ilâmda yazılı sebep ve düşüncelerle ısrara karar verilmesi kanuna muhalif ve bozma dileği varit olduğundan temyiz edilen ısrar kararının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 429 uncu maddesine tevfikan BOZULMASINA ve aşağıda müfredatı gösterilen 600 kuruş temyiz ilâmı harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 7/4/948 gününde çoklukla karar verildi.

Ayrılık hükmü ile neticelenen davada iddia edilen geçimsizlik davacının eve başka bir kadını kabul eylemesinden ileri gelmiş ve bu itibarla mevcut hadise kendi aleyhinde bulunmuş isede ayrılık kararından sonra müddeialeyhanın kocası ve davacı ile barışmadığı ve müşterek hayata avdet etmediği tahakkuk etmiş ve mezkûr ayrılık davasında iki tarafta boşanma istemiş olmalarına göre verilen boşanma hükmü doğrudur.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi
Esas 1460 — Karar 2498

Fahri Erkin tarafından karısı Yaşar Erkin aleyhine bir sene ayrılık hükmüne müsteniden açılan boşanma davasının yapılan yargılaması sonunda; bir sene müddetle ayrılıklarına karar verilen tarafların hüküm kesinleşdikten sonra birleşmedikleri ve barışmadıkları şahadet ve ikrarla sabit olduğundan boşanmalarına ve 142 nci maddenin tatbikine mahal olmadığına ve Müşerref adındaki çocuğun velâyetinin anaya tevdii ile yazılı şekilde babasile şahsî münasebetinin teminine dair verilen yukarıda tarih ve sayısı yazılı hüküm Yaşar tarafından temyiz edilmekle bittetkik temyiz dileğinin süresinde olduğu görülüp kabulü oybirliğile kararlaştırıldıktan ve dosyada mevcut evrak okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü :

Her ne kadar evvelce ikame edilip ayrılık hükmü ile neticelenen davada iddia edilen geçimsizlik davacının eve başka bir kadını kabul eylemesinden ileri gelmiş ve bu itibarla mevcut hâdise kendi aleyhinde bulunmuş ise de ayrılık kararından sonra müddeialeyhanın kocası davacı ile barışmadığı ve müşterek hayata avdet etmediği tahakkuk etmiş ve mezkûr ayrılık davasında iki taraf da boşanma istemiş olmalarına nazaran hüküm M. K. nun 140 ıncı maddesinin 2 inci fıkrasına muvafık ve temyiz itirazları gayri varit olduğundan reddile hükmün ONANMASINA ve

aşağıda yazılı temyiz masraflarının temyiz edenden alınmasına 22.4.948 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Sümerbank müessese ve fabrikaları vazife evleri hakkındaki yönetmeliğinin üçüncü maddesi mucibince, bu müessese ve fabrikada çalışan kimselerin ikametlerine tahsis olunan vazife evleri bir hak mahiyetinde olmayıp lüzumu halinde müdürlerin bu evleri tebdil edebileceği gibi, zaruret karşısında da kısmen veya tamamen tahliyeye yetkilidirler.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi
Esas 2255 — Karar 2528

DAVA : Müvekkili fabrikaca dava olunana tahsis olunan evde talimatname ahkâmına aykırı olarak dava olunan kavga çıkarmakta ve bu suretle fabrika vazife evlerinin nezahetini ihlâl eylemekte ve eve iyi bakmıyarak tahrip eylemekte bulunmuş olduğu gibi, fabrika için kendisinden daha lüzumlu memurlara ev vermek zarureti hasıl olmuş bulunduğundan bahsile evin tahliyesile fabrikaya teslimine karar verilmesi isteminden ibarettir;

KARAR : Tafsilâtı ilâmında yazılı olduğu üzere, dava olunan ve karısı on seneyi mütecaviz bir zamandanberi fabrikada çalışmakta olup dava olunanın vazife sırasında yaralandığı ve bundan dolayı sakat kaldığı anlaşılmış olmasına ve fabrika için vücutlarından istifade edilecek elemanların oturtulmasına ihtiyaç hissediliyorsa, münhallere iskân edilmek suretile bu zaruretin temini mümkün bulunmasına binaen, yerinde görülmeyen davanın reddine karar verildiğine dairdir.

TEMYİZ EDEN : Davacı İdare.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü :

Sümerbank müessese ve fabrikaları vazife evleri hakkındaki yönetmeliğin üçüncü maddesi mucibince, bu müessese ve fabrikalarda çalışan kimselerin ikametlerine tahsis olunan vazife evleri bir hak mahiyetinde olmayıp lüzumu halinde müdürlerin bu evleri tebdil edebileceği gibi, zaruret karşısında da kısmen veya tamamen tahliyeye yetkili bulunmuş oldukları halde, mahkemece davalının on senedenberi fabrikada çalıştığından ve diğer memurlara ev vermek lâzımsa münhallerden verilmesi icabedeceğinden bahsile, tahliye davasının reddedilmesi ve davalının karı-

sile kavga çıkarıp vazife evlerinin nezahetini ihlâl eden hareketlerde bulunduğu ve eve iyi bakmadığı da iddia edilmiş olmakla, sözü geçen yönetmeliğin 4 üncü maddesinin «K» bendinin 1 inci fıkrası nazara alınarak bu hususta da inceleme yapılmak ve bir karar verilmek gerekli iken, bu iddianın tetkiksiz bırakılması yolsuz olmakla hükmün bu sebeplerden BOZULMASINA ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 18/5/948 tarihinde oybirliğile karar verildi.

---

1 — Bozmadan sonra davanın ıslâhı caiz değildir.

2 — Usul Kanununun 185 inci maddesi mucibince, davacının gerek bozmadan önce gerek bozmadan sonra davalının rızası olmaksızın davanın mahiyetini tebdil etmeğe hakkı yoktur.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi
Esas 3553 — Karar 2573

Bilâloğlu Mehmet Kızıler tarafından Hüseyin oğlu Abdülkadir Ergüven aleyhine, Kırıkhan Asliye Hukuk Yargılçğına açılan ve dava olunanın senetle borçlu bulunduğu üç bin altı yüz elli lirayı vadenin geçmesine ve ihtara rağmen ödememekte olduğundan bahsile, bu paranın tahsiline karar verilmesi istemine mütedair bulunan davanın bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda : Hâdise ticarî bir akitten mütevellit olup davacının koyun tüccarı ve dava olunanın da ticaretle meşgul olduğu ve müddeabihin koyun bedelinden mütevellit bulunduğu ve bozmadan sonra dava mahiyetinin değiştirilmiyeceğine dair kanunda bir sarahat olmadığı gibi işin ticaretten münbais olduğuna binaen, Ticaret Kanunu hükümlerine göre dinlenen tanıkların beyanlarile dava olunanın koyun bedelinden davacıya 3650 lira borcu olduğuna kanaat getirilmiş olmasına mebni müddeabih üç bin altı yüz elli liranın dava olunandan tahsilile davacıya verilmesine dair verilen 16/7/947 T. ve 114 sayılı hüküm dava olunan vekili Sadettin İlter tarafından süresi içinde temyiz edilmiş olmakla dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü :

Dava dilekçesinde ve borç senedinde dava edilen paranın ödünç verildiği açıkca yazılı bulunmuş ve gerçi bozmadan sonra davacı vekili bu paranın ticari maksatla satılan koyun bedelinden olduğunu iddia etmiş ve şahitlerinin istimaını istemiş ise de, bozmadan sonra davanın ıslâhı caiz olmadığı gibi, usulün 185 inci maddesi mucibince, davacının mutlak surette yani gerek bozmadan evvel gerek sonra davalının rızası olmaksızın davanın mahiyetini tebdil etmeğe hakkı bulunmamış ve davalı da dava mahiyetinin değiştirilmesine muvafakat etmediğini açıkça beyan etmiş iken, dava mahiyetinin değiştirilemiyeceğine dair kanunda sarahat olma-

dığından ve ticari akit ve muamelelerde şahit dinlenmesi caiz olduğundan, bahsile şahit dinlenerek yazılı şekilde hüküm ve karar şerilmesi ve Harç Tarifesi Kanununun 22 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, bozmadan sonra verilecek hükümlerden ilâm harcı maktuan iki yüz elli kuruş alınmak lâzım gelirken, nisbî harç alınması da yolsuz olmakla son hükmün de bu sebepten BOZULMASINA ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ileriride haksız çıkacak taraftan alınmasına 21/5/948 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Davacıya satılıp teslim edilen kerestelerin kaçak olmasından orman idaresince zapt ve müsadere edilmiş olmasına ve Borçlar Kanununun 192 nci maddesi hükmünce satılan malların zaptı ile satış bağıtı infisah etmiş bulunmasına binaen kereste için verilen paranın istirdadına dair ittihaz olunan karar kanuna uygundur.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas 129 — Karar 771

DAVA : Davacı, davalı beher metre mikabı 108 liradan olmak üzere 3,5 metre mikap imâl edilmiş kereste vermek üzere kendisinden 375 lira aldığı halde keresteleri vermekten imtina ettiğinden meblağı mezkûrun masarifi muhakeme ve ücreti vekâletle birlikte tahsiline karar verilmesini istemiştir.

HÜKÜM : Dava olunan 375 liranın masarıfı muhakeme ve ücreti vekâletle birlikde davalıdan alınarak davacıya verilmesine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Davalı Halit Aydın vekili Hilmi Dülek.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği hakkında görüşülüp düşünüldü :

Davacıya satılıp teslim edilen kerestelerin kaçak olmasından orman idaresince zabt ve müsadere edildiği yargılama tutanağından anlaşılmasına ve Borçlar Kanununun 192 nci maddesi hükmünce satılan malların zaptile satış bağıtı infisah etmiş olmasına ve hükmün dayandığı diğer gerektirici sebeplere göre yerinde olmıyan temyiz itirazlarının hepsinin reddile usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA ve aşağıda

yazılı 913 kuruş temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 23/3/948 gününde oybirliğile karar verildi.

Dava olunanın sözleşme ile vermeği taahhüt ettiği kömürden bir kısmını teslim edememesi evvelce keşfi mümkün olmıyan mücbir sebeplerden ileri geldiği tahakkuk eylemesine binaen bu tahakkuk sebebile derpiş olunan mahrum kalınan kârın tahsiline dair davanın reddi kanuna uygundur.

Yargıtay 5 Hukuk Dairesi
Esas 2589 — Karar 777

DAVA : Davacı vekili davalı sözleşme ile vermeği taahhüt ettiği kömürlerden bir kısmını teslim eylediğinden akdin feshini ve müvekkillerinin kârdan mahrum kaldığı 1929 lira 93 kuruş ile noter ve mahkeme masraflarının davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir.

HÜKÜM : Tafsilâtı ilâmında yazılı olduğu üzere bakiye kömürün teslim edilememesi mücbir sebepten ileri geldiği sabit olduğundan davacıların dava olunandan mahrum kaldıkları 1929 lira 93 kuruş kârın tahsiline dair olan davalarının reddine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Davacılar

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği hakkında görüşülüp düşünüldü :

Davalının 12/2/941 tarihli sözleşme ile vermeği taahhüt ettiği kömürden bir kısmını teslim edememesi evvelce keşfi mümkün olamıyan mücbir sebeplerden ileri geldiği toplanan ve takdir olunan delillerle sabit görülmüş ve yargıca ait olan takdir keyfiyetinde de bir yolsuzluk bulunmamış olmasına göre yerinde olmayan temyiz itirazlarının hepsinin reddile takdire dayanan ve sonucu kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA ve aşağıda yazılı 770 kuruş temyiz masrafının temyiz edenlerden alınmasına 25/3/948 gününde oybirliğile karar verildi.

Tapuda kayıtları bulunmıyan dört parça münazaalı tarlaya otuz kırk senedenberi davalının nizasız ve fasılasız zilyet bulunduğu tahakkuk etmesine ve olayda zamanaşımına baliğ sürede geçmiş olmasına göre davacının tescil talebinin reddine karar verilmesi kanuna uygundur.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas 334 — Karar 786

402

DAVA : Davacı, murislerinden intikal eden Saratlı köyünün Alantepe mevkiinde, sınırları ve dönüm miktarları ve kıymetleri yazılı dört parça gayrimenkulün müseccel olmadığından, tapuca adlarına tesciline karar verilmesini istemiştir.

HÜKÜM : Mübrez veraset senedine göre davacının babası Aşir'in tarihten 40 sene evvel vefat etmiş olmasına ve dinlenen defi şahitlerinin ise def'e uygun şahadet eylemiş olmasına binaen davacının 40 sene gibi bir sukuttan sonra dava açmakta hüsnüniyeti anlaşılamamış olmasına binaen Medeni Kanunun 579 uncu maddesi hükmüne tevfikan zamanaşımı noktasından davanın reddine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Davacı vekili Mustafa seçilmiş.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği hakkında görüşülüp düşünüldü :

Tapuda kayıtları bulunmıyan 4 parça münazaalı tarlaya otuz kırk senedenberi davalının nizasız ve fasılasız zilyed bulunduğu tarafların dinlettiği tanıkların şahadetile mahkemece sabit görülmüş ve olayda zamanaşımına baliğ sürede geçmiş olmasına göre yerinde olmıyan temyiz itirazlarının reddile hükmün ONANMASINA ve aşağıda yazılı 770 kuruş temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 25/3/948 gününde oybirliğile karar verildi.

Tescili istenilen bağın zilyetliğinin dava olunana haricen devredilmiş olmasına göre davanın reddi kanuna uygundur.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas 333 — Karar 787

DAVA : Davacı; Tepeköyünde ziyaret mevkiinde kâin 4455 metre kare miktarında ve 350 lira değerinde bir kıta bağın 30 yıldanberi nizasız ve fasılasız mutasarrıfı olup adına tesçili için tapu dairesine baş vurmuş isede davalının itirazı üzerine tapu komisyonunca isteği reddedilmiş olduğundan Medeni Kanunun 630 ve 650 nci maddeleri mucibince bu yerin adına tesçiline karar verilmesini istemiştir.

403

HÜKÜM : Tapu kütüğüne tesçili istenilen bağın sekiz on yıl önce davalıya haricen satıldığı ve bu zamandanberi davalının yedinde buluna geldiği yine dinlenen tanıkların birbirine uygun deyimlerile anlaşılmış ve olayda Medeni Kanunun 639 uncu maddesinde yazılı şartlardan hiçbirisi bulunmamış ve davacının zilyetliğini devrettiği bir gayrimenkulün kendi adına tesçil ettirmeğe de hakkı bulunmamış olmasına binaen davanın reddine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Aniş Dalcı.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği hakkında görüşülüp düşünüldü :

Davacı tarafından tesçili istenilen bir parça bağın 15/2/939 tarihli senetle haricen davalıya 25 lira bedelle satılmak suretile zilyetliğin davalıya devredildiği toplanan ve takdir olunan delillerle sabit görülmüş ve yargılama sırasında bildirilmeyen hususların temyizen ileri sürülemeyeceğine göre yerinde olmıyan temyiz itirazlarının reddile hükmün ONANMASINA ve aşağıda yazılı 770 kuruş temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 25/3/948 gününde oybirliğile karar verildi.

Davacının işine nihayet verilmeyip kendi arzusu ve işletmenin muvafakatiyle işinden ayrıldığına dair ileri sürülen ve fiilin başka delil ile ispat edilememesi halinde işletmenin davacıya and teklifine hakkı olduğu düşünülmeksizin ve işletmenin davacıya işletme merkezinde çalışmak üzere davet ettiği halde gelip işe başlamadığı hakkındaki savunmasının usulen incelenmeksizin müddeabihin kısmen tahsiline karar verilmesi yolsuz ve bozmayı muciptir.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas 2598 — Karar 849

DAVA : Davacı 936 yılından 945 Haziranı sonuna kadar dokuz sene altı ay müddetle bilâfasıla ve son yevmiyesi 200 kuruştan çalıştığı halde işletmece görülen lüzum üzerine 2/6/945 tarihinde işine son verildiğinden İş Kanununun 13 üncü maddesi gereğince dokuz sene altı aylık tazminatı olan 570 lira ile onbeş günlük ihbar tazminatı 30 lira ki ceman 600 liranın mahkemece takdir ve tâyin edilecek tazminat ve vekâlet ücretile davalı işletmeden alınıp kendisine verilmesine karar verilmesini istemiştir.

HÜKÜM : Üç seneden fazla hizmeti mesbuk 200 kuruş yevmiyeli

davacı Ömer Aygünün yazılı ihbardan biray sonra işinden çıkarılması hali İş Kanununun 13 üncü maddesinin Ç. bendine aykırı olmakla ayni maddenin son fıkrası gereğince 60 lira ihtar tazminatı ile ayni kanun ve maddenin sonundan bir evvelki fıkrası mucibince sekiz sene dokuz aylık işçiliği bakımından beş seneden ziyade olan tam üç iş senesinin son aldığı ücrete göre beher sene on beş günlük otuzar lira tazminatın üç misli 90 lira ile ayni kanunun ayni maddesinin son fıkrası gereğince tarafların vaziyet ve mevkii içtimaiyeleri gözönünde tutularak mahkemece takdir olunan elli lira tazminat tutarı 200 liranın davalı işletmeden alınıp davacı Ömer Aygüne verilmesine davacının 200 liradan fazla olan iddia ve talebinin reddine ve 20 lira ücreti vekâletin davalı işletmeden alınıp davacıya ödenmesine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Davalı vekili Mehmet Baykara.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği hakkında görüşülüp düşünüldü :

Davacının işine nihayet verilmeyip kendi arzusile ve işletmenin muvafakatile işinden ayrıldığına dair davalı işletme idaresi vekili tarafından ibraz olunan 2/6/945 tarihli kâğıt H.U.M.K. nun 297 nci maddesi tarifatına uygun olmadığından mahkemece ihticaca salih görülmemesi üzerine davalı işletmenin bu husustan dolayı haiz olduğu and teklif hakkının kullanmasına imkân bırakılmadan karar verilmesi yolsuz olduğu gibi boşaltma istasyonundaki iş hacminin azalmasından dolayı davacıya işletme merkezinde çalışmak üzere 5/5/946 tarihli mektupla davet edildiği halde işletmeye gelip işe başlamamış olduğu yolundaki savunma da incelenerek belirecek hale göre bir karar verilmek lâzım gelirken eksik incelemeye müsteniden karar verilmesi yolsuz ve temyiz itirazları bu bakımdan yerinde bulunmuş olduğundan hükmün H.U.M.K. nun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve aşağıda yazılı 870 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 30/3/948 gününde oybirliğile karar verildi.

4405

Yargıtay Kararları

Ceza Kısmı

Gümrük Kanununun 107 nci maddesine muhalefeti iddia olunan sanığın ithal olunan ilâçların kıymetini beyannamenin muamele vergisine taallûk eden kısmına doğru olarak yazıldığını müdafaaten dermiyen eylemisine ve hakiki kıymetinin Muamele Vergisi sütununda gösterilmesi muteriz şirketin noksan resim temin etmek maksadile hareket etmediğine delâlet eylemesine göre muterizin hareketinde suç kasdı olup olmadığı tahkik edilmeksizin itirazının ret olunması ve bozma üzerine eski kararda ısrar edilmesi yolsuzdur.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu
Esas 3/44 — Karar 44

Türkiyeye ithâl eylediği ilâçların kıymetini yanlış ve noksan beyan etmek suretiyle Gümrük Kanununun 107 nci maddesindeki hükümlerine aykırı hareketten sanık İzmir tütsü ile temizlenmiş incir T.A. Şirketinin 1270 lira 95 kuruş vergi farkının bir katı nispetinde para cezası alınmasını bildirir Gümrük kararı aleyhine şirket vekilinin vaki itirazı üzerine yapılan duruşma sonunda itiraz yerinde olmadığından reddine dair İstanbul 3 üncü Asliye Ceza Yargıçlığından verilen hükmün adı geçen şirket vekilinin vaki temyizine binaen Yargıtay Üçüncü Ceza Dairesince incelenerek harç hükmedilmemesi yolsuz isede bu cihet aleyhde bozma sebebi sayılmamıştır. Ancak mutarız vekilinin giriş beyannamesinde eşya kıymetinin mahsus sütununda sehven noksan gösterilmiş olduğu ve ayni beyannamenin (Muamele Vergisine taallûk eden kısmında) kıymetinin doğru olarak yazılmış bulunduğu müdafaatan beyan edilmesine ve hakiki kıymetin Muamele Vergisi sütununda gösterilmesi muteriz şirketin noksan resim temin etmek maksadı ile hareket etmediğine delâlet eylemesine göre mutarızın hareketinde suç kastı bulunup bulunmadığı teemmül edilmeksizin hakiki kıymetin beyannamenin mahsus sütununda gösterilmediğinden bahsile itirazın reddine karar verilmesi yolsuz olduğundan bahsile bozulup iade edilmekle eski hükümde ısrarı kapsıyan adı geçen mahkemeden bu kere verilen 24/2/948 tarihli hükmün dahi temyizen incelenmesi C. Savcısı ile mutarız taraflarından süresinde istida ve şartı ifa edilerek bu işe ait dosya Başsavcılığın yolsuz bulunan ısrar kararının bozulmasını isteyen 22/3/948 tarihli tebliğnamesile Birinci Başkanlık Dairesine gönderilmekle Ceza Genel Kurulunda okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Geçen Yargılama sonucuna ve dosya arasındaki belgelere göre Yargıtay Üçüncü Ceza Dairesi ilâmında gösterilen bozma sebebi yerinde olup

uyulmak gerekli iken ısrar edilmesi yolsuz ve kanuna aykırı görülmüş olmakla mezkûr ısrar hükmünün bu sebepten dolayı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 326 ncı madesi gereğince BOZULMASINA ve 500 kuruş temyiz bozma ilâmı harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına ve depo edilen paranın muterize geri verilmesine 5/4/948 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

---

1 — Mahkeme kurulunda değişiklik vukubulduğu takdirde evvelki yargılama tutanağının okunmaması

2 — Ceza Kanununun 450 nci maddesinin beşinci bendi öldürme fiilinin birden ziyade kimseler aleyhinde müstakil fail veya hem fiil olarak işlenmesi halinde kabili tatbik olup faili gayri muayyen olan hadisede bu maddenin uygulanması yolsuzdur.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi
Esas 40 — Karar 486

Ayni kasit altında ve bir anda Ramazan ile Abdurrahimi müstakillen öldürmekten sanık Yusuf oğlu Resûl Seçkin ve ayni kasit altında Aliyi müstekillen öldürmekten sanık Hasan oğlu İsmail Dündar ile ayrıca M. Şirin'i ayni kasıtla müştereken öldürmekten sanık adları geçen Resûl ve İsmail ve müstakil faili gayri muayyen surette Mehmet Şirin'i kasten ve müştereken öldürmekten sanık Hamo oğlu Ahmet Saç ve Mehmet oğlu Abdi Seçkin ve ayrıca katil kastile olmaksızın müstakil faili gayri muayyen surette Abdurrahim'i öldürmekten sanık Hasan kızı Ziri Onur ve Mehmet kızı Haço Öztaş ve ayrıca Ali'nin öldürülmesinde İsmail Dündar'a yardım etmekten başkaca sanık Haço Öztaş ve ölümle neticelenen kavgada ölene el uzatmaktan sanık Resûl kızı Cemile Seçkin, Emin kızı Meryem Saygı, Yusuf kızı Nesibe Seçkin, Sabri kızı, Azize Ertaş ve Resûl kızı Hanım Seçkin ve Mehmet kızı Asiye Çekin'in yapılan yargılamaları sonunda eylemlerinin subutuna mebni T.C.K. nun 450/5, 448, 463, 452, 65, 69, 464, 54, 47 nci maddelerine tevfikan Resûl ile İsmail'in ölüm cezasına mahkûmiyetlerine ve Ahmet ile Abdi'nin 12 şer sene ve Haço'nun 11 sene 2 ay 20 gün ve Ziri'nin 3 sene 4 ay ağır hapislerine ve Azize ile Hanım'ın beşer ay ve Cemile ve Meryem ve Nesibe ve Asiyenin birer sene hapislerine ve Abdurrahim ile Ali için 200 lira manevî tazminatın Resûlden ve 100 lira tazminatın Ziri'den ve ayrıca Ali için 200 lira tazminatın İsmail'den ve yine Abdurrahim ile Ali için 200 lira tazminatın Haço'dan alınarak müdahil Haço Doğana ve Mehmet Şirin için İsmail ve Resûl ve Abdi ve Ahmetten ikişer yüz lira tazminat alınarak müdahil Ali Kırıcıya verilmesine ve 100 lira ücreti vekâletin sanıklardan mütesaviyen tahsil olunarak müdahillere itasına dair Siirt Ağır Ceza Mahkemesinden veri-

467

len 10/5/947 tarihli Hükmün yargıtayca incelenmesi Haço ile Asiyeden mada sanıklar tarafından istenilmiş ve yokluk kâğıdı verilmiş ve sanık Resûl ile İsmail'e ait kısmı resende tetkike tabi bulunmuş olmasına ve sanıklardan İsmail, Resûl, Abdi, ve Ahmet duruşma dahi talep etmiş bulunmalarına mebni dava evrakı C. Baş Savcılığı yüksek makamından tebliğname ile Yargıtay Birinci Ceza Dairesine gönderilmekle C.M.U.K. nun 318 inci maddesi mucibince 1948 senesi Şubat ayının 14 üncü cumartesi duruşma günü tâyin kılınmış ve tutuk bulunan sanık İsmail, Resûl, Abdi, Ahmet ile vekillerine usulen tebliğat ifası için davetiye yazılmıştı.

O gün Yargıçlar Kurulu Daireyi mahsusada toplandı. C. Baş Savcı Yardımcısı Mukadder ve dosyada mevcut vekâletnamelerine müsteniden gelen sanıklar vekili Taci Etki huzurlarile oturum açıldı.

Haço ile Asiyeden maada sanıkların temyiz dilekçelerinin süresinde verilmiş ve kanunda gösterilen şartların yerine getirilmiş olduğu ve bunlardan İsmail Dündar ve Resûl Seçkin ve Abdi Seçkin ile Ahmet Saç'ın duruşma isteklerinin yolunda bulunduğu ve İsmail Dündar ile Resûl Seçkin haklarındaki hükmün kendiliğinden de incelenmeye tabi idüyü anlaşılmakla C. Baş Savcı Yardımcısı ile vekilin yerinde görülen istemleri veçhile bu dört sanık hakkında duruşmalı ve diğerleri hakkında duruşmasız inceleme yapılmasına oybirliğile karar verilerek tefhim edildikten sonra işin izahına dair olan raportör üye S. Orhon imzalı rapor okundu:

Raportör üye S. Orhon : Rapora ilâve edilecek başka bir cihet olmadığını söyledi.

Vekil : Dosyada mevcut tasarıyı tavzihan müdafaatta bulunarak hükmün bozulmasını istedi.

C. Baş Savcı Yardımcısı : Tebliğnamede yazılı olduğu üzere;

A 1 — Abdurrahim Doğan'ın ölümünü husule getiren yaranın doktor raporunda yazılı olduğu üzere kafa gibi nazik bir uzva karşı ika edilmiş olduğu nazara alınarak ona göre uygulama yapılması gerekirken müessir fiil addile C.K. nun 452 ve 463 üncü maddelerile Ziri Dündar ve Haço Öztaş haklarında yanlış tatbikat yapılması,

B 2 — 4 kişinin ölümile neticelenen kavgaya el uzattıkları kabul edilen altı sanık hakkında 464 üncü madde ile bir ceza tâyini aleyhlerine temyiz vaki olmadığı için bozma sebebi sayılmamıştır.

1 — Maktullerden Mehmet Şirin'in ölümüne sebep olan yaranın ilk defa başa isabet eden merminin dimağda husule getirdiği tahribatı yapan kurşun yarası olduğu kuvvetle tahmin edilmiş bulunduğu doktor rapo-

408

runda yazılı olmasına göre bu ihtimali mütalâanın kat'iyet ifade edip etmediği ve bu kurşun yarasını sanıklardan hangisinin yapmış olduğu üzerinde durulup ölümün muhakkak surette bu yaranın husule getirdiği anlaşıldıktan sonra bu yarayı sanıklardan hangisinin yapmış olduğu tâyin ve tesbit edildiği takdirde onun müstakil fail sayılacağının ve tesbit edilmemişse sanıklardan hâdisede silâh kullananlar kimlerse onların faili gayri muayyen şekilde bu suçu işlediklerinin kabulü gerekeceği düşünülerek ona göre tatbikat yapılmasından zuhul olunması ve bir taraftan Abdi Seçkin ile Ahmet Saç'ın Mehmet Şirin'in ölümünden müstakil faili gayri muayyen surette hükümlülüklerine karar verilirken diğer taraftan İsmail Dündar ile Resûl Seçkin'in bu katil fiiline iştirakleri kabul edilerek yanlış uygulama yapılması.

2 — 9/12/946 günlü oturumda mahkeme kurulunda değişiklik olduğu halde evvelki yargılama tutanağının okunması suretile mahkemenin tekrarlanmaması,

Yolsuz ve ileri sürülen itirazlar bu yönden yerinde görüldüğünden hükmün bozulmasını istedi.

Son sözü sorulan vekil : Müdafaa ve izahına eklenecek başka bir diyeceği olmadığını söylemekle duruşmanın bittiği ve vaktin darlığına mebni işin müzakeresile karar ittihaz ve tefhiminin 21/2/948 cumartesi gününe bırakılması kararlaştırıldığı anlatıldı.

O gün Yargıçlar Kurulu Daireyi mahsusada toplandı. Bütün dava evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu.

Her ne kadar tebliğnamede hükmün sanıklardan Haço ile Asiye taraflarından da temyiz olunduğu ve şartın yerine getirildiği yazılı isede dosya meyanında temyiz dilekçeleri olmamasına ve dizi pusulasile sevk müzekkerelerinde bu iki sanığında temyiz eyledikleri hakkında bir meşruhat bulunmamasına mebni anlar hakkındaki hükmün tetkikine mahal bulunmadığına karar verildikten sonra hüküm mümeyyizlerin dilekçeleri üzerine incelendi ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

Maktullerden Abdurrahim'in ölümüne sebep olan yara doktor raporunda yazılı olduğu veçhile baş gibi nazik bir mahalle havale edilen şedideden ileri geldiği halde sanıklardan Ziri'nin hareketinin katil kastine mukarin bulunmadığının kabul edilmesi yolsuz isede aleyhte temyiz olmadığından bu cihet bozma sebebi sayılmamıştır.

Sanıklardan Azize, Hanım, Cemile, Meryem, Nesibe'nin sübuta dokunan itirazları cari tahkikata ve hâdisenin seyri tarzına nazaran yerin-

de olmadığı gibi maktuller ile sanıklar arasında ötedenberi husumet mevcut bulunduğu cihetle gerek maktuller taraftarlarının ve gerekse sanıklar ile taraftarlarının safahattaki ifadelerinde aykırılık olup hâdisenin mahiyeti mevcut delillerin kül halinde ve memzucen mütalâa olunmak suretile takdiri zaruri bulunmasına ve elde edilen silâhların suç esnasında kullanılan silâhlar olduğu kesin surette malûm bulunmadığı ve zabıtaya bilvasıta sonradan teslim edildiği cihetle elde edilen kovanlar ile maktul Abdurrahimden çıkarılan çekirdek üzerinde ayrıca tetkikat icrasından bir netice elde edilemiyeceğine ve sanık İsmail ile Resûl'un Mehmet Şirin ile Abdurrahim'in öldürülmeleri hâdisesindeki iştiraklerinin mahiyeti Mehmet Şirin'in öldürülmesi keyfiyetine iştirâk eden Ahmet ile Abdi'nin sureti mahkûmiyetleri ve Abdurrahimin kafasına vurulan raddi darbenin tesirile ölüp bundan dolayı Ziri ile Haço kadının mahkûm edilmeleri itibarile faili gayri muayyen olup mahkemece bu veçhile kabul edildiği dosya mündericatından anlaşılmasına ve aleyhte temyiz olmadığı cihetle bu sanıklar hakkında kabul veçhile ceza tertibi muktazi olmasına ve maktuller akabi vakada doktor tarafından muayene edilmeyip 11 gün sonra cesetler tefessüh ettikten sonra kabrin fethi suretile muayene edilmesine nazaran suçta iştirâk derecesinin tâyini bakımından tahkikatın genişletilmesine dayanan tebliğnamedeki mütalâa ile vekili müdafiin itirazları da varit görülmemiştir. Ancak :

1 — 9/12/946 günlü oturumda mahkeme kurulunda değişiklik olduğu halde evvelki yargılama tutanağının okunması suretile muhakemenin tekrarlanmaması,

2 — Ramazan'ın müstakillen öldüren sanık Resûl'ün Mehmet Şirin ile Abdurrahim'in ve kezalik Ali'yi müstakillen öldüren İsmail'in Mehmet Şirin'in öldürülmesi keyfiyetindeki iştirakleri yukarıda izah olunan mucip sebebe göre faili gayri muayyen olmasına ve Ceza K. nun 450 nci maddesinin beşinci bendi öldürme fiilinin birden ziyade kimseler aleyhinde müstakil fail veya hem fiil olarak işlenmesi halinde kabili tatbik olmasına göre bu sanıklar hakkında içtima hükmünün tatbiki gerekli iken yazılı vasıf ile ceza tertip olunması,

3 — Ahmet ile Abdi'nin Mehmet Şirin'e karşı silâh atarak yaraladıkları hakkındaki delillerin karar yerinde açıklanmaması.

Yolsuz olduğundan hükmün C.M.U.K. nun 307, 308, 321 inci maddelerine tevfikan BOZULMASINA ve 500 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına ve evrakın yerine gönderilmesine 21/

410

2/948 tarihinde oybirliğile karar verilerek C. Baş Savcı Yardımcısı Haydar huzuru ve vekilin ademi huzurile usulen tefhim edildi.

Mağdurun biliğfal şehir dışına çıkarılarak tehditle boynundaki altunların alınması gasp suçunu teşkil ettiğinden sanıkların bu suçla cezalandırılmaları kanuna uygundur.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi
Esas 45/551 — Karar 2765

Hanife Işığı iğfal ile şehir haricine çıkararak, bıçakla tehdit ederek boynundaki dört adet Reşadiye altınını gasbetmekten sanık Ziya oğlu Nazım Hamal ve Kâmil oğlu asker Neşet Elveren'in yapılan yargılamaları sonunda eylemlerinin sübutuna ve bunlardan Neşet Elveren'in Üçüncü Sulh Ceza Yargıçlığınca içtimaen verilmiş ve kesinleşmiş 8 ay on gün hapis ve cem'an 69 lira ağır para cezasına hükümlü olduğu ve hapis cezası infaz edilmiş olup para cezasının henüz tahsil edilmediği anlaşılmasına binaen T.C.K.nun 495 inci maddesi delâletile 497, 56, 31, 33, 525, 70, 76, 74 üncü maddelerine tevfikan ve neticeten Nazım Hamal'ın beş sene on ay ve Neşet Elveren'in beş sene 14 ay 5 gün ağır hapislerine ve Neşet Elverenden 69 lira ağır para cezasının tahsiline ve Nazımın cezası kadar ve Neşet'in beş yıl on beş ay 25 gün emniyeti umumiye nezareti altına alınmalarına ve her ikisinin müebbeden hidematı âmmeden memnuiyetlerine ve cezaları zarfında mahcuriyetlerine ve emanette bulunan dört adet Reşadiye madeni liranın mağdureye verilmesine dair Ankara Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 7/8/947 tarihli hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından istenilmiş olmasına ve Neşet Elveren para depo ve duruşma dahi talep etmesine ve Nazım yokluk kâğıdı vermesine mebni dava evrakı sanık Nazım Hamal'ın duruşma istemli lâyıhasile birlikte C. Baş Savcılığı yüksek makamından tebliğname ile Yargıtay Birinci Ceza Dairesine gönderilmekle bilmütalâa : Her ne kadar sanıklardan Nazim temyiz dilekçesinde duruşma istemediği halde temyiz müddeti geçtikten sonra istendiği anlaşılmış isede usulün 318 inci maddesindeki salâhiyete dayanılarak duruşma gününün kendisine ve vekiline bildirilmesine 26/11/947 tarihinde karar verildikten sonra mezkûr 318 inci madde gereğince 1948 senesi Şubat ayının 21 inci cumartesi duruşma günü tâyin kılınmış ve tutuk bulunan sanıklar ile vekillerine usulen tebliğat ifası için davetiye yazılmıştı.

O gün Yargıçlar Kurulu Dairei mahsusada toplandı. C. Baş Savcı Yardımcılarından Haydar Timur ve dosyada mevcut vekâletnamesine müsteniden gelen sanıklardan Neşet Elveren vekili Nazım Çerkeş huzurile oturum açıldı.

411

Tutuk bulunan diğer sanık Nazım Hamal, duruşma gününden usulen haberdar edildiği halde vekil göndermediği ve mazerette bildirmediği anlaşıldı.

Sanıkların temyiz isteklerinin süresinde olduğu ve kanunda yazılı şartın ifa edildiği ve Neşet'in duruşma isteğinin müddetinde bulunduğu anlaşılmakla yerinde görülen istekler veçhile Neşet hakkında duruşmalı ve Nazım hakkında duruşmasız inceleme yapılmasına oybirliğile karar verilerek tefhim edildikten sonra işin izahına dair olan raportör üye S. Orhon imzalı rapor okundu :

Raportör üye : S. Orhon; Rapora ilâve edilecek başka bir cihet olmadığını söyledi.

Vekil Nazım Çerkeş : Dosyada mevcut tasarıyı tavzihan müdafaatta bulunarak hükmün müvekkiline ait kısmının bozulmasını istedi.

C. Başsavcı Yardımcısı : Tebliğnamede yazılı olduğu üzere;

Yapılan duruşmaya ve toplanan delillere ve uygulanan maddelere göre temyiz dilekçe ve tasarısında yazılı itirazlar yerinde görülmemiş olduğundan reddile usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasını istedi.

Son sözü sorulan vekil : Müdafaa ve izahına eklenecek başka bir diyeceği olmadığını söylemekle duruşmanın bittiği ve vaktin darlığına mebni işin müzakeresile karar ittihaz ve tefhiminin 28/2/948 cumartesi gününe bırakılması kararlaştırıldığı anlatıldı.

Ahiren 24/2/948 tarihinde Yargıçlar Kurulu dairei mahsusada toplandı. Bütün dava evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

Hâdisede gasp suçunun unsurları mevcut olmadığına ve mağdur altunları rızasile verdiğine dayanan müdafaa sanıkların hazırlık tahkikatındaki açık ikrarlarına ve mağdur Hanife'nin hazırlık ve ilk tahkikatta hâdisenin oluşu şekline dair verdiği izahata ve mağsup altunların terzi Mehmet ile şoför Yusuf'tan istirdat olunmasına ve mağdur çalıştığı Bahçelievlerde mukim Hamdi Arpak'ın evinden biliğfal Etimesut cihetine götürülmesine ve toplanan delillere göre hadisenin mahiyeti ve suçun vasfı mahkemece mucip sebepleri gösterilmek suretile takdir kılınmasına mebni yerinde görülmeyen itirazların reddile hükmün tebliğnamedeki istem gibi ONANMASINA ve sanık Nazım'dan 3800 kuruş onama harcı alınmasına ve asker olan sanık Neşetten onama harcı alınmasına mahal olma-

412

dığına ve sanık Neşet Elveren'in depo ettiği 10 liranın gelir kaydına 24/2/948 tarihinde oybirliğile karar verildi.

24/2/948 tarihinde ittihaz olunan işbu karar C. Baş Savcı Yardımcısı Hayrünnisa huzuru ve vekilin ademi huzurile 28/2/948 tarihinde usulen tefhim edildi.

Faili müstakil olarak ika edilen öldürme fiillerinde diğer şahsın kasdı mahsusla maktulün bulunduğu yere gitmesi ve kollarından tutması gibi haller sanıklardan Salâhaddinin suça iştirakini mutazammın olup hem fiil olmasını istilzam etmez.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi
Esas 608 — Karar 552

Halim Ayyüce diğer adı Rüzgâr Kenan'ı kasten öldürmekten sanık Muharrem oğlu Cafer Şener ve buna yardım etmekten sanık Sait oğlu Salâhattin Batur'un yapılan yargılamaları sonunda eylemlerinin sübutuna ve haklarında takdiri tahfif sebebinin kabulüne ve Cafer Şener'in mükerrirliğine ve ayrıca emniyeti suiistimalden Birinci Asliye Ceza Yargıçlığınca verilip kesinleşmiş ve henüz infaz edilmemiş on yedi gün hapis ve on dört lira elli kuruş ağır para cezasına ve gene bıçak taşımaktan Beyoğlu İkinci Sulh Ceza Yargıçlığının ilâmile kesinleşmiş beş gün hafif hapis cezalarına mahkûmiyeti bulunduğunun anlaşılmasına mebni T. Ceza K.nun 448, 56, 59, 81/2-3, 31, 33, 77, 73, 65/3 üncü maddelerine tevfikan ve neticeten Cafer'in on sene iki ay 23 gün ağır hapsine ve yukarıda yazılı iki ilâmın sair cihetlerinin aynen ipkasına ve Salâhattin'in altı sene ağır hapsine ve her iki sanığın müebbeden kamu hizmetlerinden memnuiyetlerine ve Cafer'in on sene iki ay on gün ve Salâhattin cezası süresince kanunî mahcuriyet halinde bulundurulmalarına dair İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 17/12/947 tarihli hükmün C. Savcılığı ile sanıklar tarafından yargıtayca incelenmesi istenilmiş ve sanıklar canibinden para depo edilmiş ve Salâhattin Batur duruşma dahi talep eylemiş olduğundan dava evrakı C. Baş Savcılığı yüksek makamından tebliğname ile Yargıtay Birinci Ceza Dairesine gönderilmekle Ceza Y. U. K. nun 318 inci maddesi gereğince 1948 senesi Şubat ayının 21 inci Cumartesi duruşma günü tâyin kılınmış ve duruşma işteğinde bulunan tutuk sanık Selâhattin Batur ile vekiline usulen tebliğat ifası için davetiye yazılmıştır.

O gün Yargıçlar Kurulu Dairei mahsusada toplandı. C. Başsavcı Yardımcılarından Haydar Timur ve sanıklardan Selâhattin Batur vekili

413

Ferruh Ağan huzurlarile oturum açıldı.

C. Savcılığının ve sanıkların temyiz dilekçelerinin süresinde olduğu ve sanıklar tarafından şartın ifa edildiği ve Salâhattin Batur'un duruşma isteğinin süresinde bulunduğu anlaşılmakla yerinde görülen istekler veçhile Salâhaddin hakkında duruşmalı ve Cafer hakkında duruşmasız inceleme yapılmasına oybirliğile karar verilerek tefhim edildikten sonra işin izahına dair olan raportör üye V. Yekebaş imzalı rapor okundu.

Raportör üye V. Yekebaş : Rapora ilâve edilecek başka bir cihet olmadığını söyledi.

Vekil : Dosyada mevcut tasarıyı tavzihan müdafaatta bulunarak hükmün müvekkiline ait kısmın bozulmasını istedi.

C. Baş Savcı Yardımcısı : Tebliğnamede yazılı olduğu üzere;

1 — Sanık Cafer ve Salâhattinin itirazlarının reddini,

2 — Oluşa ve tanık Yunus'un vaki şahadetine göre sanık Salâhattin hakkında 64 yerine 65/3 üncü madesinin tatbiki,

Yolsuz görüldüğünden hükmün bozulmasını istedi.

Son sözü sorulan vekil : Müdafaa ve izahına eklenecek başka bir diyeceği olmadığını söylemekle duruşmanın bittiği ve vaktin darlığına mebni işin müzakeresile karar ittihaz ve tefhiminin 28/2/948 cumartesi gününe bırakılması kararlaştırıldığı anlatıldı.

O gün Yargıçlar Kurulu dairei mahsusada toplandı. Bütün dava evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

Her ne kadar tanık şoför Rifat duruşmada hazırlık ve ilk tahkikattaki ifadesine aykırı şahadette bulunmuş ise de hazırlık ve ilk tahkikat hâdise yerinden avdet eden sanıklardan yalnız Cafer'in elinde tabanca olduğunu ifade etmesine ve ifadei vakia sanıklar ile birlikte bulunup bütün ifadelerinde silâhı Cafer'in elinde gördüğünü beyan eden Melâhat'ın şahadeti ve ölmeden evvel ve hazırlık tahkikatında kendisini Cafer'in vurduğunu söylemiş olan maktulün iddiası ile müeyyet bulunmasına ve sanıklardan maktul Rüzgâr Kenan ile sanık Salâhattin Batur arasında Nevin adındaki kadın yüzünden husumet olup hattâ hâdiseden bir gün evvel de Tepe Gazinosunda ikisi arasında bu yüzden münazaa tahaddüs eylemesine ve hâdise gecesi de tanık Yunus'un ihtar ve ikazına rağmen maktulün bulunduğu yere kasdı mahsusla gitmesi ve maktulün kollarından tutması gibi haller suçta iştiraki olduğunu mutazammın olup ancak

maktulün ölmeden alınan ifadesi Salâhattin'in iştiraki derecesinin hem fiil olarak kabul edilmesini istilzam edecek mahiyette olmamasına ve mahkemece iştirakin derecesi takdir kılınmasına mebni yerinde görülmeyen itirazların reddile hükmün ONANMASINA ve Cafer'den 6000 kuruş ve Salâhattin'den 3800 kuruş onama harcı alınmasına ve depo ettikleri paraların gelir kaydına Cafer'e ait kısımda oybirliği ve Salâhattin'e ait kısımda oyçokluğu ile 28/2/948 tarihinde karar verilerek C. Baş Savcı Yardımcısı Hayrünisa huzuru ve vekilin ademi huzurile usulen tefhim edildi.

Para cezasının temyizinde 1918 sayılı Kanunun 46 ncı maddesi hükmünün göz önünde bulundurulmaması ve hükmolunan ve tazminat kabilinden bulunan para cezasından dolayı nisbî harç tâyin edilmemesi yolsuzdur.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi
Esas 1306 — Karar 6085

Tütün kaçakçılığı yapmaktan sanık İdris Gür ve Hüseyin Gençay haklarında yapılan duruşma sonunda : Sanıkların iki küfe ve bir denk içerisinde 71 kilo kaçak tütünü kaçırırlarken jandarma ve takip memurları tarafından yakalandıkları sabit olduğundan eylemlerine uyan 1918 sayılı Kanunun 25/3 ve 3437 sayılı K. nun 79 uncu maddeleri gereğince altışar ay süre ile hapislerine ve 355 lira ağır para cezasile hükümlülüklerine ve bunlardan Hüseyin'in istimal maksadile kaçak tütün bulundurmaktan dolayı 50 gün hafif hapis ve 50 lira hafif para cezasına mahkûm olduğu anlaşıldığından 73 üncü madde ile içtima ettirilerek neticede altı ay 25 gün süre ile hapsine ve ağır para cezasından hissesine düşen miktar ile eski mahkûm olduğu 50 lira hafif para cezasının kendisinden alınmasına ve nazarette ve tutuk kaldıkları günlerin hükümlülük sürelerinden sayılmasına ve tütünlerin zoralımına ve 850 şer kuruş harç alınmasına dair Gerze Asliye C. Y. lığından verilen 4/12/947 günlü hüküm sanıklar tarafından temyiz olunmasından ötürü yerinden gönderilen evrak C. Baş Savcılığının 18/2/948 günlü tebliğnamesile daireye verilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü.

Para cezasının temyizinde 1918 sayılı K. nun 46 ncı maddesi hükmünün göz önünde bulundurulmaması ve hükmolunan ve tazminat kabilinden bulunan para cezasından dolayı nisbi harç tâyin edilmemesi yolsuz isede bu cihetler aleyhte bozma sebebi sayılmamış ve sanıkların temyiz itirazları zabıtname münderecatına ve kararın dayandığı mucip sebeplere göre yerinde görülmemiş olduğundan reddile hükmün İdris ve Hüseyin'e ait kısmının tebliğname gereğince ONANMASINA ve mahalli

415

mahkemesince alınan harç kadar temyiz harcının kendilerinden alınmasına 29/6/948 gününde oybirliğile karar verildi.

Orman Kanununa muhalefet suçlarında yakalanan odunların hangi tarihte kesildiklerinin tesbiti lâzımdır.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi
Esas 5656 — Karar 6215

Orman K.na aykırı hareketten sanık, Süleyman Tan hakkında yapılan duruşma sonunda : Beraetine, odunların ve taşıtının aynen satılmışsa bedelinin sanığa iadesine dair Divriği S. C. Y. lığından verilen 6/5/948 günlü hüküm Divriği ve Sıvas C. Savcılığının temyizi üzerine yerinden gönderilen evrak C. Baş Savcılığının 10/6/948 günlü tebliğnamesile daireye verilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü.

Suçu tespit eden tutanakta sanıkta yakalanan odunların yaş olduğu ve sanık bu odunları Devlet ormanından kestiğini söylediği yazılı bulunmakta ise de hazırlık tahkikatı sırasında tanzim edilen 12/9/947 tarihli diğer zabıt varakasında odunların kuru olduğu gösterilmiş olmasına ve sanık beş altı sene evvel kesilmiş olup evlerinin kapısı önünde bulunan bu odunları satmak üzere kasabaya getirdiği sırada yakalanmış olduğunu duruşmada beyan etmesine ve tutulan ağaçların kaçak olduğuna delil tahassül etmemiş olması hasabiyle farık ve mümeyyiz bulunmadığı anlaşılan sanığın beraetine karar verilmiş olmasına göre, üst ve mahalli C. Savcılarının temyiz itirazları ve tebliğnamede ki, mütelaâ yerinde görülmediğinden reddile hükmün ONANMASINA 29/6/948 gününde oybirliğile karar verildi.

---

1 — Orman Kanununa muhalefetten sanık hakkında Orman Kanununun 107 nci maddesi uygulanmış bulunmasına göre bu maddeye tevfikan ya hafif hapis veya hafif para cezası tâyini icabederken hapis ve ağır para cezası hükmedilmesi;

2 — Harç Tarifesi Kanununun değişen 52 nci maddesi hükmünce kabahate taallûk eden davalarda mutlak surette yarım harç alınacağı gözetilmeden kabahat eyleminden dolayı yeni delil ikame ettiğinden bahsile sanığa tam harç yükletilmesi yolsuzdur.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi
Esas 5797 — Karar 6232

Devlet ormanından izinsiz kuru ağaç çıkarmaktan sanık Kâzım Uğrasın yargılaması sonunda Orman Kanununun 107 nci ve T.C.K.nun 58 inci maddeleri gereğince üç gün hapis ve dört lira ağır para cezasile mahkû-

416

miyetine ağaçların zoralımına ve nakil vasıtasının müsaderesine mahal olmadığına ve sanık yeni delil gösterdiğinden 200 kuruş tam harcın alınmasın dair Muş Sulh Ceza Yargıçlığından verilip kesinleşen 5/9/947 gürlü hükme karşı Adalet Bakanlığının 12/6/948 gün ve 786/1749 sayılı yazlı emri üzerine C. Baş Savcılığının 16/6/948 gün ve 948/644 sayılı tebliğnamesile daireye verilmekle okundu :

Yazılı emre dayanan tebliğname münderecatı :

1 — Sanık hakkında Orman Kanununun 107 nci maddesi uygulanmış bulınmasına göre bu maddeye tevfikan ya hafif hapis veya hafif para cezası tâyini icabederken hapis ve ağır para cezası hükmedilmesi.

2 — Harç Tarifesi Kanununun değişen 52 nci maddesi hükmünce kabahata taallûk eden davalarda mutlak surette yarım harç alınacağı gözetilmeden kabahat eyleminden dolayı yeni delil ikame ettiğinden bahisle sanığa tam harç yükletilmesi yolsuz görülmüştür.

Ceza M.U. Kanununun 343 üncü maddesi uyarınca sözü edilen hükmün bozulması lüzumuna dairdir.

Gereği düşünülüp görüşüldü :

Yazılan emre atfen tebliğnamede gösterilen bozma sebepleri dosya münderecatına göre yerinde görüldüğünden hükmün C.M.U. Kanununun 343 üncü maddesine tevfikan bozulmasına ve sanığın hareketine tevafuk eden Orman Kanununun 107 nci maddesi mucibince mahkeme kararı veçhile takdiren 6 lira hafif para cezasile hükümlüğüne ve ancak sanığın suç tarihinde 18 yaşını bitirmemiş olması hasebile T.C.K. nun 55 inci maddesi mucibince üçte biri indirilerek dört lira hafif para cezası ile hükümlülüğüne ve Harç Tarifesi Kanununun 52 nci maddesi yolu ile 50 nci maddesinin birinci fıkrası hükmünce sanıktan 100 kuruş harç alınmasına ve hapis cezasının infaz olunmamasına ve fazla harcın tahsil edilmemesine ve bu suretle HÜKMÜN DÜZELTİLMESİNE 30/6/948 gününde oybirliğile karar verildi.

Kısa kararda sanıktan alınacak harç ve yargılama masraflarının miktarlarının gösterilmemesi ve gerekçeli kararda da mahkeme masraflarından madut olduğu beyanile hükmolunan posta ücretinin miktarında neye istinat edildiğinin izah olunmaması ve kısa gerekçeli kararın bu kısmının teşviş edilmesi yolsuzdur.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi
Esas 5510 — Karar 6258

Orman Kanununa aykırı hareketten sanık, Murat Öncü hakkında yapılan duruşma sonunda : Adı geçen K. nun 105 inci maddesi gereğince

417

bir hafta süre ile hapsine ve beş lira ağır para cezasile hükümlülüğünene ve 880 kuruş posta ücreti alınmasına dair Lalapaşa S.C.Y. lığından veririlen 14/5/948 günlü hüküm sanık tarafından temyiz olunmasından ötürü yerinden gönderilen evrak C. Baş Savcılığının 8/6/948 günlü tebliğiğnamesile daireye verilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Sanığın subuta ilişen temyiz itirazları zabıtname münderecatına göre, yerinde görülmemiştir. Ancak,

Kısa kararda sanıktan alınacak harç ve yargılama masraflarınının miktarlarının gösterilmemesi ve gerekçeli kararda da mahkeme masrafaflarından madut olduğu beyaniyle hükmedilen 880 kuruş posta ücretininin miktarın da neye istinat edildiğinin izah olunmaması ve kısa ve gerekçeleli kararların bu kısmının teşviş edilmesi yolsuz ve sanığın temyiz itirazlaıarı bu itibarla varit bulunmuş olduğundan tebliğnamede ki, onanma isteğiğinin reddile hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA ve depo pararasının geri verilmesine ve beşyüz kuruş temyiz harcının haksız çıkacak tataraftan alınmasına 30/6/948 gününde oybirliğile karar verildi.

Zabıt varakasının tanzimi ve duruşma sırasında sanık kendisinde tutulalan ağaçları başkasından satın aldığını ifade etmiş olmasına ve tanıklarda sanığın bu yoldaki ikrarına şehadet eylemelerine göre ağaçların bizzat sanığın ormandıdan kestiği veya çıkardığı hakkında kesin deliller gösterilmeksizin 120 nci madıdde yerine 105 inci madde ile tecziyesi yolsuzdur.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi
Esas 5501 — Karar 6275

Orman Kanununa aykırı hareketten sanık Mecit Aydın hakkında yapılan duruşma sonunda adı geçen kanunun 105 ve T.C.K. nun 55 irinci maddesi gereğince üç gün süre ile hapsine ve 160 kuruş ağır para cezasisile hükümlülüğüne ve ağaçlarla taşıt araçlarının zoralımına 200 kuruş haarç alınmasına dair Kelkit Sulh Ceza Yargıçlığından verilen 23/3/948 gügünlü hüküm üst C. Savcısı tarafından temyiz olunmasından ötürü yeririnden gönderilen evrak C. Baş Savcılığının 8/6/948 günlü tebliğnamesesile daireye verilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Zabıt varakasının tanzimi sırasında ve duruşmada sanık kendisinnde tutulan ağaçları başkasından satın aldığını ifade etmiş olmasına ve tanıklarda sanığın bu yoldaki ikrarına şahadet eylemelerine göre ağaçlıları sanığın bizzat ormandan kestiği veya çıkardığı hakkında kesin delililler gösterilmeksizin 120 nci madde yerine 105 inci maddenin uygulanmması

418

ve taşı aracı öküzlerle arabanın kendisine ait olduğunu söyleyen tanık Mehmedin suçla ilgisi bulunup bulunmadığı tahkik edilmeksizin zoralımına karar verilmesi yolsuz ve Üst C. Savcının temyiz itirazı bu itibarla varid bulunmuş olduğundan hüküm bu sebeplerden dolayı tebliğname gereğince BOZULMASINA 30/6/948 gününde oybirliğile karar verildi.

---

1 — Tehdidi mutazammın mektup kâğıdı ile sanığın evinde bulunan kâğıdın aynı olduğunun iyice tespit edilmemesi,

2 — Tehdit mektubundaki eski ve zarfındaki yeni yazılarla sanığa yazdırılan ve aramada zuhur eden kâğıt ve not defterlerindeki yazıların Adli Tıp İşleri gibi tatbik malzemesine sahip veya güzel sanatlar akademisi gibi hat ve resimde yetkili müesseselerden birinde tatbik ettirilmemesi yolsuzdur.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 2402 — Karar 6562

Anlara tüccarlarından Vehbi Koç'u tâyin edilen yere istenilen miktardaki paranın konulmadığı takdirde öldüreceğinden bahsile gönderdiği mektupla mevsufen tehdit etmekten sanık Yüzbaşı Fahri Avcı'nın T.C.K. nun 188/3 üncü maddesi gereğince iki sene hapsine dair Ankara 1 inci Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 5/1/948 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dava evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünülcü

1 — Tehdidi mutazammın mektup kâğıdı ile sanığın evinde zuhur eden çizgili kâğıt arasında çizgili olmaktan başka müşterek vasıf bulunmayıp bitâkis aralarında :

A — Kâğıt ebadı ve B : Çizgi aralıklarının genişliği itibarile ayrılık bulunduğı halde ayni ve suçun sübutuna delil sayılması.

2 — Üzerinde eski harflerle ve adî kurşun kalemle (bay Vehbi Koç hususî ve zata mahsustur) yazılarını ve mavi kurşun kalemile 12/3/947 tarihini ve askeri tıbbiye talebesi... hizmetçi yazıcılarile okunamayan bir kelimeyi ihtiva eden ve tehdit mektubundaki yazının hemen ayni olan ve ahiren üzeri dairemiz mühürile mühürlenen zarfın mahalli zuhurunun veya sureti tevdiinin tespit edilmemesi.

3 — Tehdit mektubundaki eski ve zarfındaki yeni yazılarla sanığa yazdırılan ve aramada zuhur eden kâğıt ve not defterlerindeki yazıların Adli Tıp İşleri gibi tatbik malzemesine sahip veya Güzel Sanatlar Akademesi gibi hat ve resimde yetkili müesseselerden birinde tatbik ettiril-

419

mesi gerekirken hazırlık tahkikatında Polis Enstitüsü Kriminalististitistik öğ retmenine yaptırılmış olan tatbikle iktifa edilmesi.

4 — Transformatör yeniden sanıkla konuşmuş olan Kemal'inin n in şeha deti aksine iken uzakta ve yüzlerinin makûs cihete müteveccih oldıdıdıduğun ve ancak arada sırada arkalarına baktıklarını söyleyen Vahdet vevevve Fil rinin sözlerine değer verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istemler bu bakımdan n ı n yeri de görülmüş olduğundan hükmün BOZULMASINA depo parasınınınımın ge verilmesine ve 500 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacaktararanan alı masına 27/5/948 de oybirliğile karar verildi.

420

ADALET DERGİSİ

Sayısı 30, yıllık abonesi 300 kuruştur.

Adalet Bakanlığı tarafından bastırılan veya satın alınan ve mevcudu bulunan kitapların adları, fiyatları, aşağıda; elde etme yolu da kapağın içinde gösterilmiştir.

Adı	*Fiyatı Kr.*
Avukatlık kanunu	50
Alman ceza muhakemeleri usulü kanunu	175
Bağlamlar kanunu şerhi (H.Oser)	150
Ceza kanunu üzerinde bir inceleme	75
Cezalı kanunlar ve bunları tatbik eden merciler kanunu mülâhazalar	40
Ceza Muhakemeleri kanununun esbabı mucibesi	50
Adalet Mantığı	300
(941—942) Yılları Yargıtay Ceza Kararları	300
Zürih Şerhi Borçlar Hukuku C. 1	300

Adı	*Fiyatı Kr.*
Ceza Muhakemeleri usulü kanunu üzerinde bâzı izahlar	50
Ceza Muhakemeleri Usulü kanunu alfabetik fihristi	75
Deniz ticareti kanunu	50
Hâkimler kanunu	50
Meşhut Suçlar Kanunu	15
„„ „„ „„ talimatı	15
Varşova konferansı	75
Tamimler mec. (1928—1937)	175
„„ „„ (1938)	100
„„ „„ (1939—1940)	100
Noter Kanuuu	50
Devletler umumi hukuku	300
Madrid Konferansı	100
Aynî Haklar 1 ci kısım	600

Dergiye konulmak üzere gönderilen yazılar yeni türkçe terimlerle yazılmış olmalıdır.

421

Ankara Yeni Cezaevi Matbaası
1 9 4 7

422